

Jaarverslag 2025

Juni 2026

Leidse instrumentmakers School

© 2026 Copyright LiS

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de LiS.

Jaarverslag 2025

Leeswijzer

Voor u ligt het jaarverslag van de Leidse instrumentmakers School. Wij informeren u daarin over de gang van zaken in 2025. Het bestaat uit de delen A Bestuursverslag, B Jaarrekening en C Overige gegevens.

Deel A met als eerste hoofdstuk 'De School', bespreekt onze missie en de organisatiestructuur. Het hoofdstuk wordt afgesloten met enkele markante gebeurtenissen in het afgelopen jaar. Hoofdstuk 2 gaat over de LiS-studenten en het onderwijs in het studiejaar 2024-2025. In hoofdstuk 3 staan de medewerkers centraal. Hoofdstuk 4 beschrijft onder de noemer publiek-private samenwerking de relatie met het bedrijfsleven en de semioverheid, en de speciale rol die de stichting LiS TOP hierbij speelt. Hoofdstuk 5 bevat de financiële verantwoording. Hoofdstuk 6 bevat de continuïteitsparagraaf. In hoofdstuk 7 staat de verantwoording voortgang Kwaliteitsmiddelen 2025 beschreven. Het uitgebreide financiële verslag is in deel B vastgelegd.

Dit jaarverslag is voor iedereen via onze website www.lis.nl als pdf-bestand te downloaden.

We wijzen lezers die niet afkomstig zijn uit het onderwijs en daarom wellicht niet bekend zijn met algemeen gebruikte afkortingen graag op bijlage 5.

Inhoudsopgave

Deel A - Bestuursverslag

Leeswijzer	3	4. Publiek-private samenwerking	63
Inhoudsopgave	5	4.1 Bedrijfsleven	63
Voorwoord bestuur	7	4.2 LiS TOP	63
Jaarbericht Raad van Toezicht	11	4.3 LiS Engineering	64
		4.4 LiS Academy	64
		4.5 Subsidies	65
1. De school	15	4.6 Overige samenwerkingen	67
1.1 De Leidse instrumentmakers School	15	4.7 Financiën	69
1.2 Visie en ambitie: Vakmanschap voor innovatie	15		
1.3 Strategie	16	5. Financiën	71
1.4 Organisatiestructuur	23	5.1 Financieel beleid	71
1.5 Bestuur en Toezicht	24	5.2 Toelichting bij het exploitatieresultaat	71
1.6 Toezicht Onderwijsinspectie	24	5.3 Balans en financiële kengetallen	73
1.7 Medezeggenschap	25	5.4 Treasurybeleid	74
1.8 Ouders	25		
1.9 Alumni	25	6. Continuïteitsparagraaf	77
1.10 Beroepenveldcommissie	25	6.1 Kengetallen organisatie	77
1.11 Kwaliteit en kwaliteitsborging	26	6.2 Meerjarenbalans en meerjarenbegroting	79
1.12 Kwaliteitsagenda 2024-2027	28	6.3 Risicoanalyse	81
1.13 Examinering	29		
1.14 Faciliteiten	31	7. Verantwoording Werkagenda en	
1.15 Markante gebeurtenissen	35	Stagepact - Kwaliteitsmiddelen 2024-2027	87
		7.1 Verantwoording kwaliteitsmiddelen 2025	87
2. Het onderwijs	41	7.2 Voortgang op doelstellingen en reflectie	87
2.1 Modern Vakonderwijs binnen Eigentijds		7.3 Besteding middelen aan Rijks-speerpunten	102
Vakmanschap: leren met handen én hoofd	41	7.4 Betrokkenheid belanghebbenden	103
2.2 Doorlopende aandacht voor studenten welzijn	41		
2.3 Ontwikkelingen binnen het onderwijs	41	Bijlage 1:	107
2.4 Keuzedelen	48	Zittingstermijn en nevenfunctie	107
2.5 Beroepspraktijkvorming (BPV)	48	Raad van Toezicht en Bestuur	107
2.6 Begeleiding	49	Bijlage 2:	109
2.7 Internationalisering	51	Commissies	109
2.8 Studententevredenheid	52	Bijlage 3:	110
2.9 Beroepskolom	52	Donateurs	110
2.10 Onderwijs in cijfers – rendementen	53		
		Bijlage 4:	111
3. De medewerkers	57	Notitie helderheid	111
3.1 Beleidsontwikkelingen en CAO	57		
3.2 Medewerkerstevredenheid en Werkdrukplan	57	Bijlage 5:	113
3.3 Deskundigheidsbevordering en Teambuilding	58	Lijst met afkortingen	113
3.4 Personeel in cijfers	59	Deel B Jaarrekening	115
3.5 Verzuim en verlof	61	Deel C Overige gegevens	153

Voorwoord bestuur

In 2025 zien we een wereld die verder onder druk staat door voortdurende maatschappelijke en geopolitieke ontwikkelingen. De oorlog in Oekraïne blijft voortduren, in Gaza is er nog steeds geen sprake van stabiliteit en in de Verenigde Staten blijkt het beleid van de regering-Trump zeer 'opportunistisch' en onvoorspelbaar. Dit beïnvloedt zowel de Europese stabiliteit als de internationale handelsrelaties. Wereldwijd is sprake van gematigde economische groei, maar tegelijkertijd zorgen geopolitieke spanningen, inflatie en verschuivende machtsverhoudingen voor onzekerheid over de toekomst. Daarnaast brengen technologische en digitale transitie nieuwe kansen én vraagstukken met zich mee, bijvoorbeeld op het gebied van cybersecurity, energievoorziening en mondiale technologie-soevereiniteit.

Ook in Nederland is de dynamiek groot. De komst van een nieuw kabinet in 2024 heeft geleid tot duidelijke verschuivingen in het immigratie-, milieu-, onderwijs- en economisch beleid. Deze ontwikkelingen raken het onderwijslandschap zichtbaar, met name door de toenemende druk op burgerschap, basisvaardigheden en de maatschappelijke opdracht van het onderwijs om jongeren voor te bereiden op een toekomst met meer polarisatie en sociale spanning. Tegelijkertijd is 2025 voor Leiden een bijzonder jaar: onze stad is uitgeroepen tot Nationale Onderwijsstad 2025, waarmee ook de LiS zich extra zichtbaar binnen het regionale en nationale educatieve veld manifesteert.

De technologische ontwikkelingen volgen elkaar in razend tempo op. AI en autonome systemen ontwikkelen zich snel en worden steeds autonomer en invloedrijker, wat grote impact heeft op werk, besluitvorming en innovatiekracht in de samenleving. Generatieve AI-systemen zoals ChatGPT zijn inmiddels ingeburgerd en spelen een groeiende rol in ontwerp, engineering en kennisontwikkeling. Tegelijkertijd blijven nieuwe technologieën: zoals semicon/chip-, quantum-, fotonica- en energietechnologie belangrijke bouwstenen voor de internationale hightechsector van de toekomst. Deze ontwikkelingen vragen om burgers, medewerkers en studenten die vertrouwen hebben in de toekomst, wendbaar zijn en bijdragen aan oplossingen voor een veilige, gezonde, duurzame en digitale samenleving. Als Leidse instrumentmakers School (LiS) zetten we ons hier dagelijks voor in. Persoonlijke vorming en (technische) innovatie vormen nog altijd de kern van onze vakschool.

De afgelopen jaren hebben we met Eigentijds Vakmanschap een toekomstbestendige pedagogisch-didactische visie ontwikkeld, passend binnen het hernieuwde kwalificatiedossier Precisie techniek. Met cohort 2024 evalueerden we de Startfase en maakten we aanpassingen in de volgorde van projecten. We startten tevens met de implementatie van de Hoofd fase. Onze medewerkers hebben, in nauwe samenwerking met studenten, het afnemend werkveld en andere partners, de visie doorontwikkeld in het instellingsplan Eigentijds Vakmanschap 2023-2028 tweede druk. Via workshops, coaching en individuele begeleiding blijven zij zich professionaliseren om deze visie optimaal te realiseren.

Ook in 2025 hebben we weer een kwaliteitsaudit laten uitvoeren door Toeter Consultancy waarin naar voren komt dat het Eigentijds Vakmanschap leidt tot een goed werkende dialoog welke mogelijkheden tot individueel maatwerk bevordert. Als aandachtspunten werden genoemd de herijking van de kwalificatie-eisen burgerschap en ambities ten aanzien van Nederlands en rekenen.

In 2025 zien we bovendien dat meerdere LiS-onderwijsprojecten gericht op specialistische talentontwikkeling voor de industrie zijn goedgekeurd. Naast het lopende Quantum Delta NL-project zijn er nieuwe samenwerkingsverbanden ontstaan met onder meer het groeifonds PhotonDelta en het nationale project Beethoven, dat door het kabinet is opgezet om de hightech semicon-industrie in Nederland te versterken. De urgentie in deze sector is groot: arbeidstekorten en kwaliteitsvraagstukken vragen om snelle opschaling. Vanuit de industrie is expliciet gevraagd om de bijdrage van de LiS, zowel wat betreft het opleiden van meer technici als het delen van onze hoge kwaliteitsstandaarden.

Deze intensivering past in een bredere landelijke ontwikkeling: de vraag naar technisch vakmanschap stijgt, terwijl de instroom in het MBO opnieuw daalt. Een trend die door de MBO Raad zorgwekkend wordt genoemd en daarmee van de LiS een adequate aanpak vraagt.

De LiS mag zichzelf ook in 2025 een gezonde en goed functionerende vakschool noemen. We hebben een stabiel en toekomstgericht kwaliteitszorgsysteem, een gezonde financiële positie en intensieve banden met het afnemend werkveld. Deze fundamenten maken het mogelijk om verder te investeren in ons onderwijs, onze mensen, de faciliteiten en ons netwerk.

Voor de komende jaren werken we, op basis van Eigentijds Vakmanschap 2023-2028 en de Kwaliteitsagenda 2024-2027, aan een aantal kernpunten. Zo zetten we in op kansengelijkheid en diversiteit, een nóg betere aansluiting op de marktontwikkelingen, en het vergroten van het aanbod aan digitale productietechnieken. We willen onze studenten realistische projectopdrachten en stageplekken blijven bieden en onze medewerkers voldoende ruimte geven voor professionele groei.

Daarbij blijven we ons richten op onze ambitie: een toonaangevende nationale vakschool, die moderne goed opgeleide studenten aflevert, waar je je als medewerker kunt ontwikkelen en waar partners uit het werkveld en leveranciers graag mee willen samenwerken. In een wereld die snel verandert, blijft de LiS een plek waar vakmanschap, nieuwsgierigheid en innovatie samenkomen.

Bestuur LiS

Jaarbericht Raad van Toezicht

De Raad van Toezicht (RvT) van de LiS streeft naar een actieve bijdrage aan de ontwikkeling van de school, met de scheiding van bestuur en toezicht als uitgangspunt. De verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de RvT zijn geregeld in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs. Daarbij ziet de raad, naast haar rol als werkgever, toezichthouder/controleur en verbinder/ambassadeur, het als waardevol om beschikbaar te zijn als klankbord voor het management/bestuur. De brede samenstelling van de raad qua expertises (onderwijs, financiën, onderzoek, organisatiekunde, beroepenveld) en perspectieven maakt het ook mogelijk deze rollen in te vullen. De RvT heeft in 2025 vijf keer plenair vergaderd, aan de hand van een jaarplanning. Naast de vaste onderwerpen die op de agenda van de RvT komen (onderwijs, kwaliteitszorg, begroting LiS, begroting LiS TOP, jaarrekening en jaarverslag) is ruimte ingebouwd voor bijvoorbeeld werkbezoeken en contacten binnen en buiten de school. In 2025 heeft in dit kader een bedrijfsbezoek aan TNO in Delft plaatsgevonden. Ter voorbereiding en verdieping van onderwerpen heeft de RvT met de commissies HR en Besturing (waaronder remuneratie), Auditcommissie, Commissie Onderwijskwaliteit en Commissie Externe Verbinding gewerkt, die regelmatig met de bestuurder, en waar gewenst ook andere belanghebbenden, bijeen komen. Besluitvorming vindt uiteraard met de gehele RvT plaats tijdens de vergaderingen. Daarmee worden de principes van de Governance Code goed geborgd binnen de RvT en ook bij het management van de school.

De RvT heeft in 2025 haar jaarlijkse R&O-gesprek gevoerd met de bestuurder, waarbij is vastgesteld dat de bestuurder adequaat invulling geeft aan de ontwikkelingen binnen de instelling en conform behoorlijk bestuur handelt, daarmee is ook de salariering vastgesteld.

In de raad van toezicht zitten vertegenwoordigers van bedrijven. Deze bedrijven zijn belanghebbende in die zin dat ze baat hebben bij afgestudeerde instrumentmakers van hoge kwaliteit, die mogelijk na hun studie voor deze bedrijven komen te werken. In sommige gevallen verstrekken deze bedrijven ook opdrachten aan het leerbedrijf van de LiS. De hierbij behorende overeenkomsten hebben een zuiver zakelijk karakter. In het verslagjaar hebben geen transacties op niet-zakelijke grondslag met deze bedrijven plaatsgevonden.

De RvT heeft met grote waardering gezien dat in 2025 voortvarend is doorgewerkt om Eigentijds Vakmanschap voor de rest van de hoofdfase vorm te geven en daarmee de projectfase af te ronden. Hierbij is opvallend en kenmerkend dat de betrokkenheid van alle geledingen van de schoolorganisatie, inclusief de RvT, bedrijfsleven en studenten groot is gebleven en de implementatie binnen het gestelde tijdpad heeft plaatsgevonden. Daarnaast is het afgelopen jaar veel energie van de organisatie geïnvesteerd in het ontwikkelen van een nieuw, passend studentvolgsysteem. Hoewel dat traject soms complex was, is in een hoog tempo doorgewerkt om de belangrijkste processen steeds en goed in beeld te houden. Het bestuursverslag geeft van beide trajecten een uitvoerig beeld.

Enquêtes, feedback van ouders, studenten en alumni en de wens van het beroepenveld voor een actieve rol van de LiS in het project Beethoven, laten zien dat de school er goed in slaagt haar unieke positie als nationale vakschool voor precisietechniek vast te houden en uit te bouwen.

Nadat in 2024 de Inspectie van het Onderwijs de kwaliteit en kwaliteitszorg van de LiS met een voldoende heeft beoordeeld, blijft de RvT erop toezien dat de school dit niveau, onder leiding van de bestuurder en het management, vasthoudt. De raad krijgt daartoe periodieke voortgangsrapportages.

In mei heeft de RvT volgens een vaste, jaarlijkse gewoonte een studiedag gehouden. Dit keer was de focus naast de zelfevaluatie van de raad gericht op de positie van de LiS in het veranderende beroepenveld. We zien veel aandacht voor techniek in het algemeen, maar ervaren ook dat er veel aandacht is voor de kwaliteit die de LiS weet te brengen. We hebben tijdens de studiedag, samen

met de bestuurder, uitgebreid stilgestaan bij de kansen die dat biedt, zowel in het reguliere onderwijs als bij trajecten in het kader van 'leven lang ontwikkelen'. Daarnaast is besproken waar en wanneer voorzichtigheid op z'n plaats is.

De samenstelling van de RvT is in 2025 ongewijzigd gebleven. Per 31 december 2025 is, vanwege het bereiken van de maximale termijn, afscheid genomen van Robert Nefkens als lid van de RvT. De raad zal in 2026, samen met de bestuurder, een procedure starten om de vacature in te vullen. In het bijzonder om de verbinding met innovatie in de techniek en de relatie met het maatschappelijk veld en het bedrijfsleven, vanuit het perspectief van onderwijs, op sterkte te blijven houden. Een toelichting op de zittingstermijnen en nevenfuncties van de raad van toezicht en het bestuur is opgenomen in bijlage 1.

Met genoegen heeft de raad ook in 2025 kunnen vaststellen dat de school financieel gezond is en de verkregen middelen op doelmatige wijze worden ingezet. Helaas is de instroom bij de LiS in 2025 wat tegengevallen. De bestuurder heeft een grondige analyse uitgevoerd en passende maatregelen getroffen. De instroom is bij de LiS voortdurend een aandachtspunt. De verwachting is dat de maatregelen in 2026 de instroom tot het vorige niveau zullen brengen. De RvT ziet hierop toe. Het reduceren van de voorheen soms grote uitval verlicht de druk op de inkomsten in de meerjarenplanning. Dit resultaat is een van de rechtstreekse gevolgen van de invoering van Eigentijds Vakmanschap. De raad heeft geconstateerd dat de begroting nog steeds voldoende flexibiliteit bevat om, waar nodig, bij te sturen. In 2025 zijn extra investeringen gedaan om de verdere ontwikkeling van het onderwijsconcept te kunnen ondersteunen. Het is merkbaar bij medewerkers, studenten en het bedrijfsleven dat het vernieuwde machinepark tot enthousiasme leidt, ook omdat het machinepark eigentijds wordt ingevuld. De relevantie voor het afnemend veld wordt zo verder versterkt, onder andere op het gebied van nieuwe productietechnieken en toepassingen, terwijl de goede naam van de LiS op het gebied van precisie-technieken en -design wordt voortgezet. Daarmee blijft het 'sterke merk' LiS eigentijds en relevant. Het jaarverslag en de jaarrekening 2024 zijn goedgekeurd door de raad op 16 juni 2025. De begroting voor 2026 en de bijbehorende meerjarenbegroting zijn goedgekeurd door de raad op 11 december 2025.

De RvT toetst de doelmatigheid van de inzet van de financiële middelen van de school. Daarbij wordt gekeken naar zowel de (reële) kosten als naar de onderwijsprestaties die worden behaald. Een direct verband tussen inspanningen en middelen aan de ene kant, onderwijskwaliteit en onderwijsopbrengsten aan de andere kant is niet altijd eenduidig aan te tonen. De RvT geeft invulling aan haar rol met een samenhangend pakket van activiteiten die zijn opgenomen in de jaarplanning: periodieke gesprekken met de directeur-bestuurder, contact met de personeelsvertegenwoordiging en studentenraad, bespreking van financiële en niet-financiële kwartaalrapportages, bespreking van de rapportages van de onderwijsinspectie en de accountant met bijzondere aandacht voor de omgang en follow-up van adviezen en werkbezoeken binnen de school. Waar voorhanden worden ook benchmarkgegevens daarbij betrokken. Op basis van dit brede beeld is de RvT van mening dat onderwijsmiddelen doelmatig worden ingezet. Met de directeur-bestuurder is afgesproken om komend jaar te onderzoeken of en hoe de ontwikkeling van specifiek HR-beleid het Eigentijds Vakmanschap voor medewerkers kan ondersteunen.

De raad gaat in 2025 haar vierde jaar in met Flynth Audit B.V. als accountant en merkt dat deze voortgezette samenwerking steeds soepeler verloopt, onder andere doordat de LiS het bedrijfsvoering-proces heeft aangescherpt. Uiteraard wordt dit alleen gedaan waar regelgeving dit vereist of wanneer het zinvol is voor de LiS.

De RvT heeft in 2025 twee keer overleg gehad met de studentenraad en de personeelsvertegenwoordiging. Beide gremia kennen een nieuwe samenstelling. In alle overleggen is uitgebreid gesproken over het Eigentijds vakmanschap en de ervaringen daarmee voor zowel medewerkers als studenten. Beide geledingen zijn overwegend positief over de ervaringen tot nu toe. De aandachtspunten die genoemd worden blijken in alle gevallen ook besproken te zijn met de bestuurder, die de aandachtspunten meeneemt in het kader van de evaluatie en kwaliteitscyclus.

Het fundament van het succes van de LiS is de inzet en motivatie van studenten, docenten en andere medewerkers van de school. In 2025 was deze wederom op het niveau waar de LiS trots op kan zijn. De RvT is hen daarvoor veel dank verschuldigd.

1

1. De school

1.1 De Leidse instrumentmakers School

De Leidse instrumentmakers School (LiS) is een zelfstandige MBO-vakschool voor precisietechniek. In 2024 volgden 340 studenten een voltijdsopleiding tot Instrumentmaker (niveau 3) of Research Instrumentmaker (niveau 4). Afgestudeerden van beide opleidingen zijn zeer gewild bij het beroepenveld hightechindustrie en wetenschap. Precisietechniek is de vaardigheid om producten te realiseren, waaraan hoge eisen worden gesteld ten aanzien van de vorm- en maatnauwkeurigheid en/of snelle en precieze positionering. Research Instrumentmakers worden primair opgeleid om prototypen te ontwerpen op basis van innovatieve functionaliteit (niveau 4) en te maken (niveau 3+4), maar zij kunnen ook heel goed functioneren in een productieomgeving. Ze werken onder andere in de hightechindustrie, lucht- en ruimtevaart, private en universitaire onderzoeks- en ontwikkelinstituten en op het gebied van medische precisie-instrumenten en -techniek.

Het fundament voor de LiS werd aan het einde van de 19de eeuw gelegd door Nobelprijswinnaar Prof. dr. Heike Kamerlingh Onnes, omdat hij behoefte had aan specialistische technici voor het maken van zijn onderzoeksinstrumenten. Vanaf 1886 werden instrumentmakers opgeleid in de werkplaats van de universiteit. In 1901 werd de school als gevolg van de eerste leerplichtwet geïstitutionaliseerd en werd de 'Vereeniging tot bevordering van de opleiding tot instrumentmaker' opgericht. Tot aan het einde van de 20e eeuw was de LiS gehuisvest in het Kamerlingh Onnes Laboratorium van de Leidse Universiteit. In 2016 heeft een uitbreiding met nieuwbouw plaatsgevonden, waardoor de school een groter aantal studenten kan bedienen. Nog steeds is er een nauwe band tussen de Universiteit Leiden en de LiS. In 2026 zal de LiS haar 125-jarig jubileum vieren. Elke maand zal hierbij worden stilgestaan en op 7 mei, de oprichtingsdag in 1901, zal een groot evenement plaatsvinden.

1.2 Visie en ambitie: Vakmanschap voor innovatie

Ons onderwijs is gebaseerd op een intensieve begeleiding van de studenten bij hun leerproces om de praktische vakbekwaamheid op een hoog peil te brengen. De school spant zich voortdurend in voor een veelzijdig en modern machinepark om studenten vertrouwd te maken met recente ontwikkelingen en te laten uitblinken op het gebied van innovatieve precisietechniek.

De toenemende maatschappelijke vraag naar afgestudeerden van de LiS is vertaald in de volgende ambities:

- Groei naar 375 studenten (BOL/voltijds) en 75 studenten in andere varianten met behoud van onderwijskwaliteit. Het maximum van 375 + 75 studenten is een bewuste keuze omdat grootschaligheid niet past in de LiS onderwijsvisie;
- De LiS is primair een BOL-opleiding met daarin ruim 50% praktijkonderwijs. Onze kennis van precisietechniek sluit erg goed aan bij en wordt erkend door de hightech maakindustrie;
- Verbreding van het onderwijsaanbod van opleidingen voor precisietechniek. In 2021 is de eerste stap gerealiseerd in de vorm van instroom van de niveau-3-opleiding instrumentmaker vanaf leerjaar 1 (voorheen was dit alleen een afstudeervariant);
- Het behouden van de opleiding tot glasinstrumentmaker voor laboratoria en petrochemische industrie;
- Ontwikkeling van specialiseringsroutes binnen de opleiding op het gebied van optiek, medische precisietechniek, lucht- en ruimtevaart en drone-techniek;
- Excellente kwaliteit ook in ondersteunende diensten en faciliteiten;
- Als vakschool zoeken we samenwerking met collega MBO-instellingen. In de breedte met de Nederlandse Vereniging voor Vakscholen (NVV) en specialistisch door in het netwerk RI-scholen kennis te delen op allerlei inhoudelijke vlakken en examinering;
- Aansluiting bij de landelijke ontwikkelingen op het gebied van Leven Lang Ontwikkelen (LLO). LiS Academy werkt hiervoor samen met partijen in het Privaat Publiek Samenwerking (PPS) domein.

Het onderwijs wordt gegeven zonder onderscheid naar ras, sekse of nationaliteit en met respect voor de levensovertuiging van de studenten, hun ouders, medewerkers en partnerorganisaties.

1.3 Strategie

De strategie van de LiS is het behouden en waar mogelijk verbeteren van onderwijskwaliteit, onderwijsrendement en professionaliteit in een goed functionerende organisatie. Goede communicatie en onderlinge verbinding zijn daarbij cruciaal.

In 2023 is een nieuw instellingsplan Eigentijds Vakmanschap 2023-2028 ontwikkeld. Hierin zijn de uitgangspunten Nieuwe Moderne Nationale Vakschool (2021) en de ontwikkelingen en ervaringen met projectmatig onderwijs gebundeld en verder uitgewerkt tot een mooi visieboek voor de komende vijf jaar. In 2024 hebben we de Startfase geëvalueerd en op onderdelen aangepast. We zijn gestart met de implementatie van de hoofdfase voor de ouderejaars studenten, binnen het nieuwe projectmatige onderwijs.

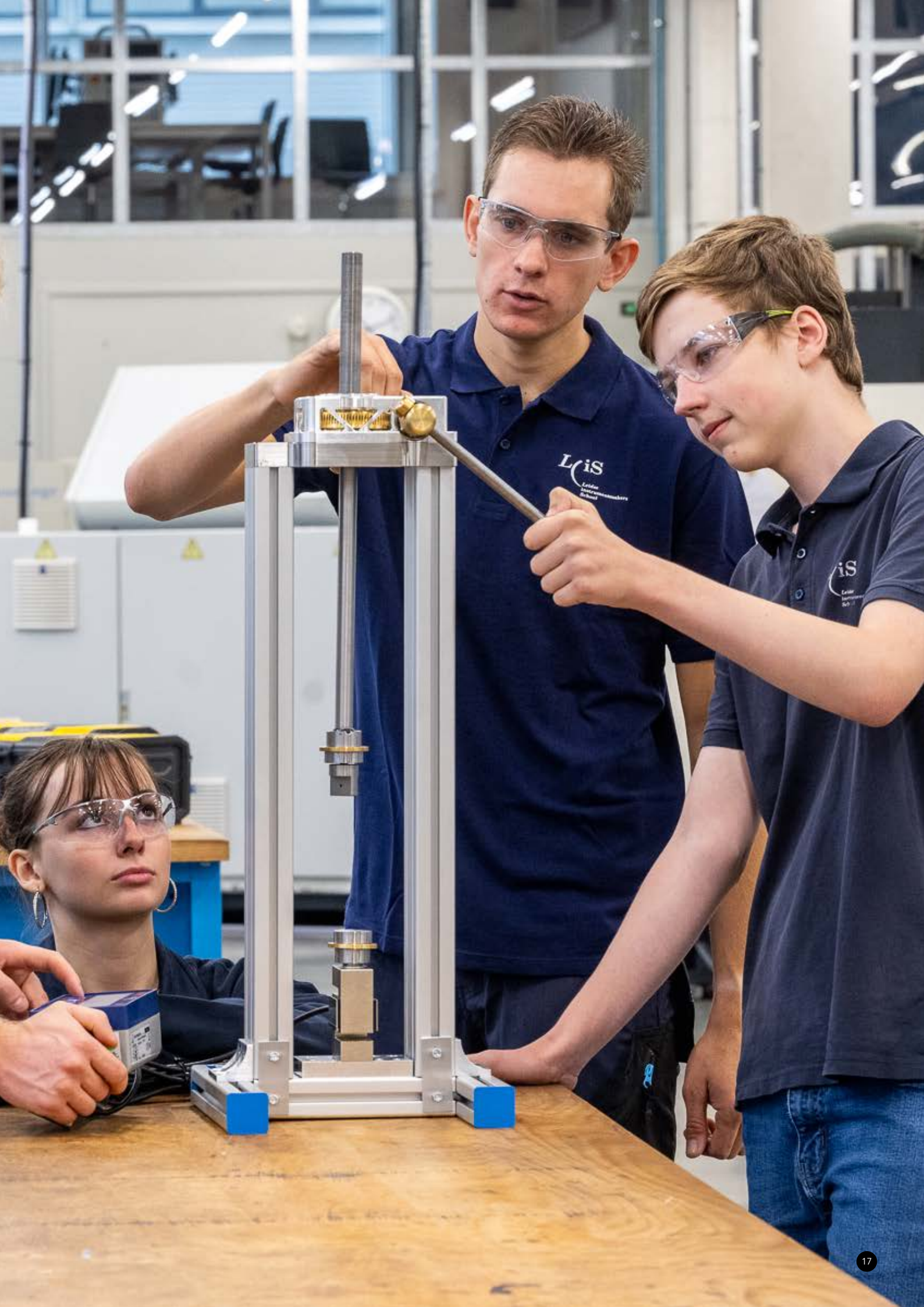
Afgelopen jaar zijn de Start- en Hoofdfase geëvalueerd en de eerste pilots uitgevoerd voor de Eindfase. Daarmee zijn alle onderdelen van het curriculum behorende bij Eigentijds Vakmanschap ontwikkeld, geïmplementeerd en geëvalueerd. Daarmee is er in december ook een nieuw, visieboek Eigentijds Vakmanschap gedrukt dat op onderdelen is aangepast.

Visieboek 2023-2028 'Eigentijds Vakmanschap':

- Studenten worden nog meer uitgedaagd om zich maximaal te ontwikkelen als (research) instrumentmaker en daarbij zelf meer invloed te hebben op hun ontwikkeltraject.
- De LiS faciliteert haar medewerkers optimaal in hun functioneren middels duidelijke doelstellingen, coachende begeleiding en een inspirerende werkomgeving.
- Studenten werken met relevante opdrachten uit en/of met het bedrijfsleven en met de modernste technieken.

Het proces, de cycli en de systematiek van de kwaliteitszorg zijn beschreven in aparte documenten. In het 2021 is met alle stakeholders gewerkt aan een opvolgend strategisch document dat is vormgegeven in een videopresentatie en 3 worksheets:

Eigentijds Vakmanschap

Strategie LiS 2023 - 2028

Profiel

De Leidse instrumentmakers School (LiS) is een nationale vakschool voor precisietechniek. Al sinds 1901 richten we ons op het opleiden van vakmensen waarbij met name de praktische vaardigheden en het oplossingsgericht werken centraal staan. Dit doen we aan de hand van het meester-gezel principe – de ervaren helpt de minder ervaren – , met een uitgebreid modern machinepark en vakkundige medewerkers. Op deze manier faciliteren we een inspirerende leeromgeving. Onze studenten stromen uit naar de hightech industrie en research instituten.

Missie

De LiS biedt specialistisch excellent onderwijs in de precisietechniek aan. Dit willen we blijvend kleinschalig organiseren, als zelfstandige, onafhankelijke, eigentijdse nationale vakschool.

Innovatief

We volgen de ontwikkelingen in de maatschappij en in ons werkveld. We investeren in medewerkers/studenten en faciliteiten om innovaties en modernisering in ons onderwijs toe te passen.

Ondernemend

Ontwikkelingen in de maatschappij en in het werkveld vragen om flexibiliteit, creativiteit en doorzettingsvermogen. We initiëren projecten en samenwerkingsvormen om deze competenties en talenten te ontwikkelen.

Vakbekwaam

Het werkveld van de (Research) Instrumentmaker vraagt om grensverleggende toepassingen. Hierbij horen maximale praktische vaardigheden, technieken en oplossend vermogen. Onze motivatie is de passie voor ons vak en we delen deze graag met anderen.

Vijf actielijnen

1. Authentiek en specialistisch vakmanschap
2. Met elkáár en jezelf kunnen zijn
3. Praktisch vaardig met de modernste technieken
4. Jezelf voorbereiden op je toekomst terwijl je werkt aan de mooiste projecten
5. Netwerk van partners in binnen- en buitenland

Focus 2023 - 2028

Eigentijds Vakmanschap

Onder *Eigentijds Vakmanschap* verstaan we:

- a. Studenten ontwikkelen zich optimaal als (Research) Instrumentmaker en hebben daarbij zelf invloed op hun ontwikkeltraject.
- b. Studenten werken met relevante opdrachten uit en/of met het bedrijfsleven en met de modernste technieken.
- c. De LiS en haar medewerkers functioneren als moderne professionele organisatie door gemeenschappelijke duidelijke doelstellingen, coachende begeleiding en een inspirerende werkomgeving.

LiS, Hier werken we voor!

Wat maakt de LiS waardevol/uniek volgens student en BVC:

- LiS-cultuur als fundament (betrokkenheid bij de school, passie voor het vak, meester-gezel principe)
- Brede en vakkundige praktische opleiding → (kwaliteits)normering
- Studenten zijn gedisciplineerd en direct inzetbaar (research als productie)
- In brede teams kunnen samenwerken → probleemoplossend
- Binding met bedrijfsleven (afstemming programma's, faciliteiten en competenties)
- Ondernemend, flexibel en zelfstandig

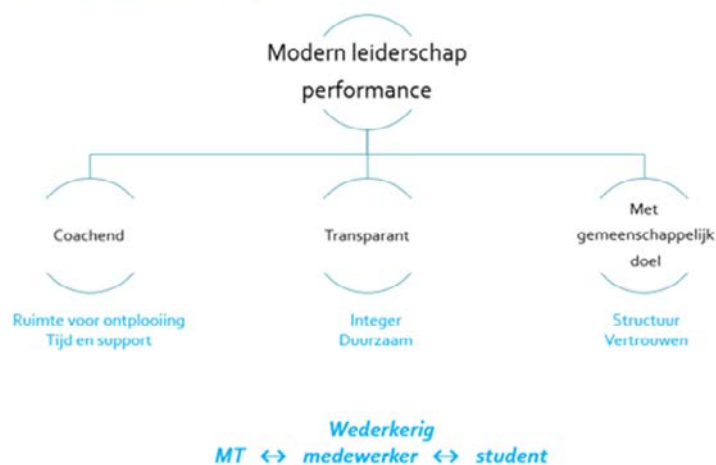
LiS is een uniek merk!!

LiS, Hier werken we aan!

- 1) Authentiek en specialistisch vakmanschap
- 2) Met elkaar en jezelf kunnen zijn
- 3) Praktisch vaardig met de modernste technieken
- 4) Jezelf voorbereidend op je toekomst terwijl je werkt aan de mooiste projecten
- 5) Netwerk van partners in binnen- en buitenland

LiS, Hier werken we mee!

In 2022 zijn we gestart met de invulling van de strategie met de titel 'Eigentijds Vakmanschap'. Een werkgroep heeft gereflecteerd op het toenmalige onderwijs en de uitkomsten vertaald naar een nieuw

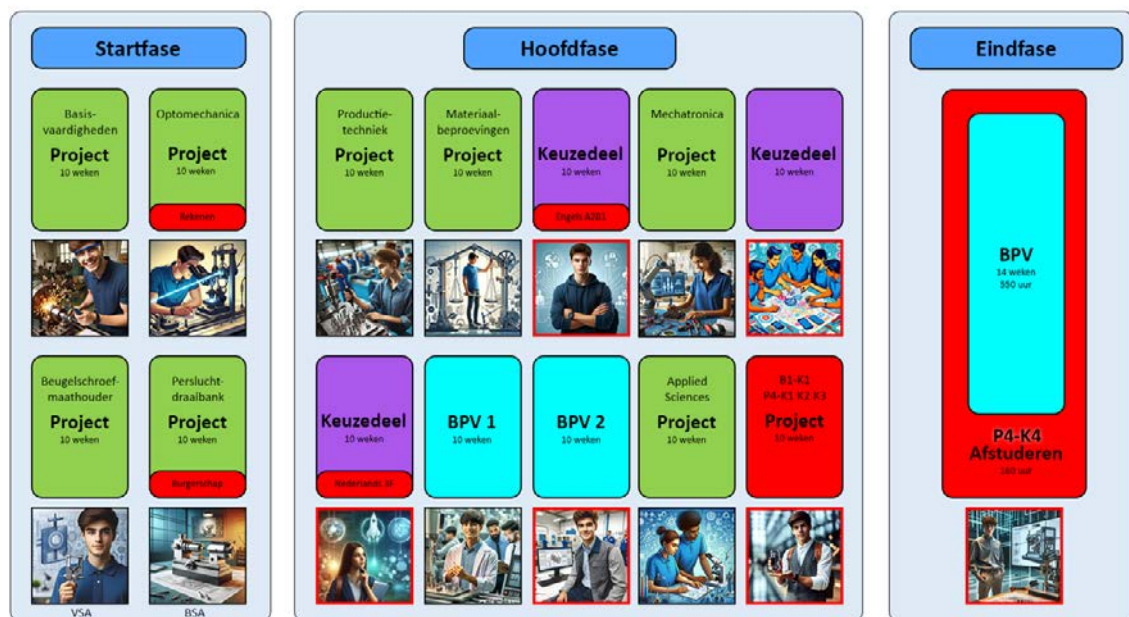
pedagogisch-didactisch model, waarbij projectmatig onderwijs van geïntegreerde vakken en meer regie bij de student voor zijn/haar ontwikkeltraject het uitgangspunt zijn, dit gecombineerd met het nieuwe kwalificatiedossier zoals in 2023 ingevoerd.

In 2023 hebben we de medewerkers voorbereid op deze veranderingen door participatie in werkgroepen en trainingsworkshops, waarbij de 'coachende docent' en professionalisering centraal stonden. Tevens hebben we het curriculum verder vormgegeven, de projecten van de startfase en bijbehorende studentinformatie als wel voortgangsmonitoring voor de docent ontwikkeld.

In 2024 hebben we het begeleidingsprogramma voor de medewerkers ondersteund met individuele coaching indien gewenst of nodig. De Startfase hebben we uitgebreid geëvalueerd met studenten, medewerkers en afnemend veld en daarbij geconstateerd dat:

- Eigentijds Vakmanschap vraagt veel (verandering) van medewerkers, maar het levert ook veel energie op.
- Studenten het nieuwe onderwijs veel aantrekkelijker vinden: goede koppeling van theorie en praktijk, projecten nodigen uit om maximaal te ontwikkelen, alle aspecten van het RI-vak komen direct terug in de opleiding, begeleiding is effectiever, programmaonderdeel CNC komt veel beter aan bod. Studenten zijn super enthousiast.
- Op grond van de evaluatie hebben we de volgorde van de projecten aangepast en alle periodes naar 10 weken gebracht.

In december 2024 hebben we met een brede delegatie de voortgang van het algehele Eigentijds Vakmanschap (2023-2028) geëvalueerd en daarbij vastgesteld dat we met pedagogisch/didactisch handelen, vormgeven projectonderwijs en digitale technieken sneller ontwikkelen dan verwacht. Wel moeten we medewerkers en studenten beter terugkoppeling geven over de voortgang en ontwikkelingen. Aandachtspunt is ook de implementatie van het Student Informatie Systeem (SIS) wat tevens de individuele voortgang van student beter inzichtelijk moet maken.

In 2025 zijn alle projecten van de Hoofdfase geïmplementeerd en geëvalueerd. Daarbij blijken nog wel verschillen in belasting en aantrekkelijkheid voor de student, maar ook dat zelfregie een grote stimulans is voor studenten. Ook is een pilot uitgevoerd naar de 'oude' 20-weekse groepsprojecten (semester 7) om deze te koppelen aan een keuzedeel in 10 weken. Hierbij blijken voorbereiding door student, adequate

communicatie vanuit opdrachtgever en levertijden van leveranciers de belangrijke factoren voor succes. Met de nodige aanpassing is het mogelijk de projecttijd van 10 weken te handhaven. De aandachtspunten uit de evaluatie worden verwerkt in de toekomstige uitvoering.

Belangrijke ondersteunende/faciliterende aspecten voor implementatie van Eigentijds Vakmanschap zijn ook digitalisering en een goed studentvolgsysteem. De faciliteiten zijn uitgebreid van 12 (2021) naar 30 CNC machines in 2025 met bijbehorende gereedschapsspan en -meetinrichtingsystemen, van 16 3D-printers naar 25, en een digitale meetmachine.

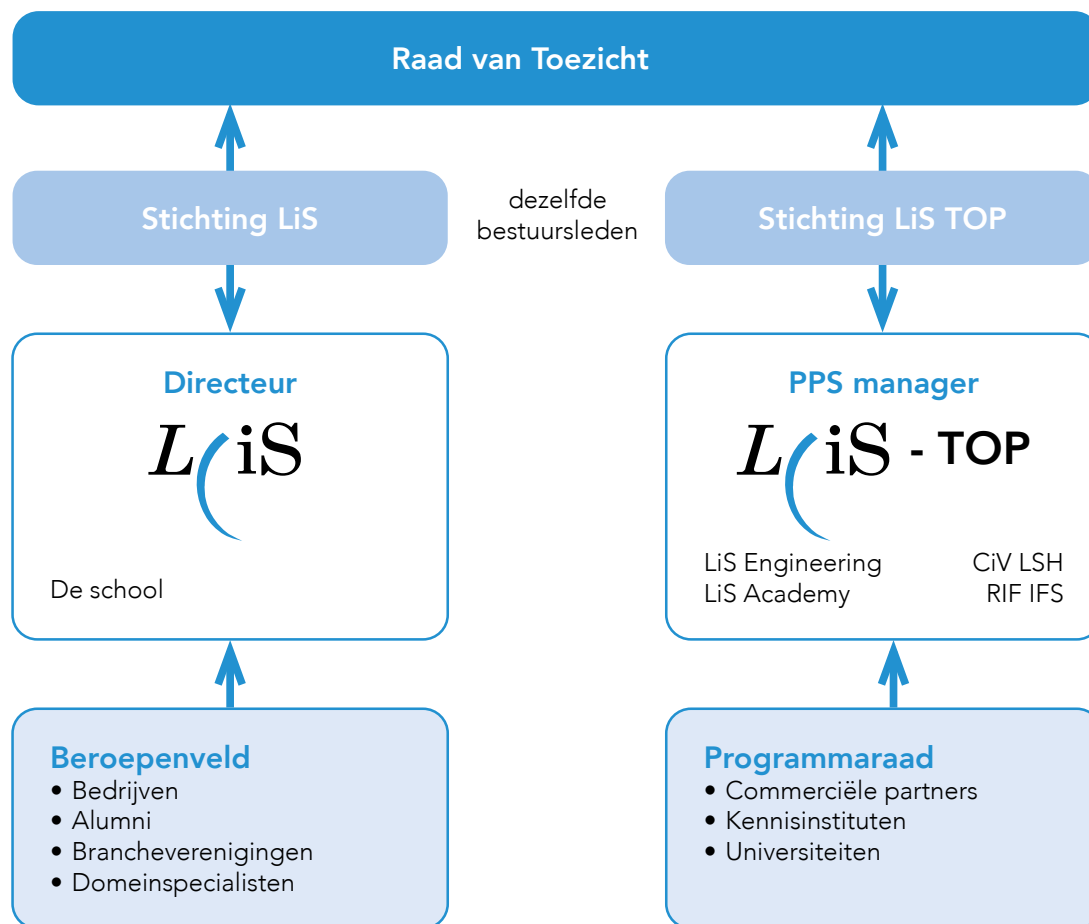
Inmiddels is ook onze ICT(-infrastructuur) volledig verzelfstandigd. De school is volledig aangesloten bij SURF en we hebben met Verdel een goede ICT-partner; Microsoft 365 inclusief Teams is ingericht en volledig in gebruik en ook Educator als studentvolgsysteem is geïmplementeerd. Het project Mechatronica heeft een nieuwe vorm en inrichting van het lokaal gekregen. Het team heeft hiervoor tableaux met lesmateriaal ontwikkeld waarmee studenten in een project van 10 weken een eigen opstelling bouwen. De basisopstelling biedt oneindig veel uitbreidingsmogelijkheden voor studenten die meer uitdaging of verdieping vragen.

In 2024 is door de regering Plan Beethoven geïntroduceerd met als doel de Nederlandse microchipsector te versterken. Voor de LiS is dit een relevant initiatief omdat onze studenten worden voorbereid op een werkplek in de hightech sector waarbij een groot aantal bij toeleveranciers van ASML gaat werken. De LiS heeft hierbij op twee lijnen ingezet: Een nationale lijn om techniek in de breedste zin te promoten en de kwaliteit van (RI) opleidingen in Nederland te garanderen en een regionale lijn om dat regionaal te ondersteunen. Gezien de opgave lijkt de nationale lijn het belangrijkste omdat de techniekvraag de regio's overstijgt. De LiS werkt daarom actief samen vanuit het RI-netwerk (ROC van Amsterdam, Noorderpoort, ROC van Twente en VISTA College) en de regio-coördinatoren van de Beethoven-regio's (Noorden, Twente, Brainport en Zuid-Holland). In de regio wordt samengewerkt met Universiteit Leiden, Hogeschool Leiden, De Haagse Hogeschool, Inholland, Hogeschool Rotterdam, ROC Da Vinci College, Techniek College Rotterdam, ROC Mondriaan, mboRijnland en STO Leiden Duin- en Bollenstreek om de in- en doorstroom te versterken.

Via deze lijnen wordt de positie van de LiS als nationale vakschool versterkt.

1.4 Organisatiestructuur

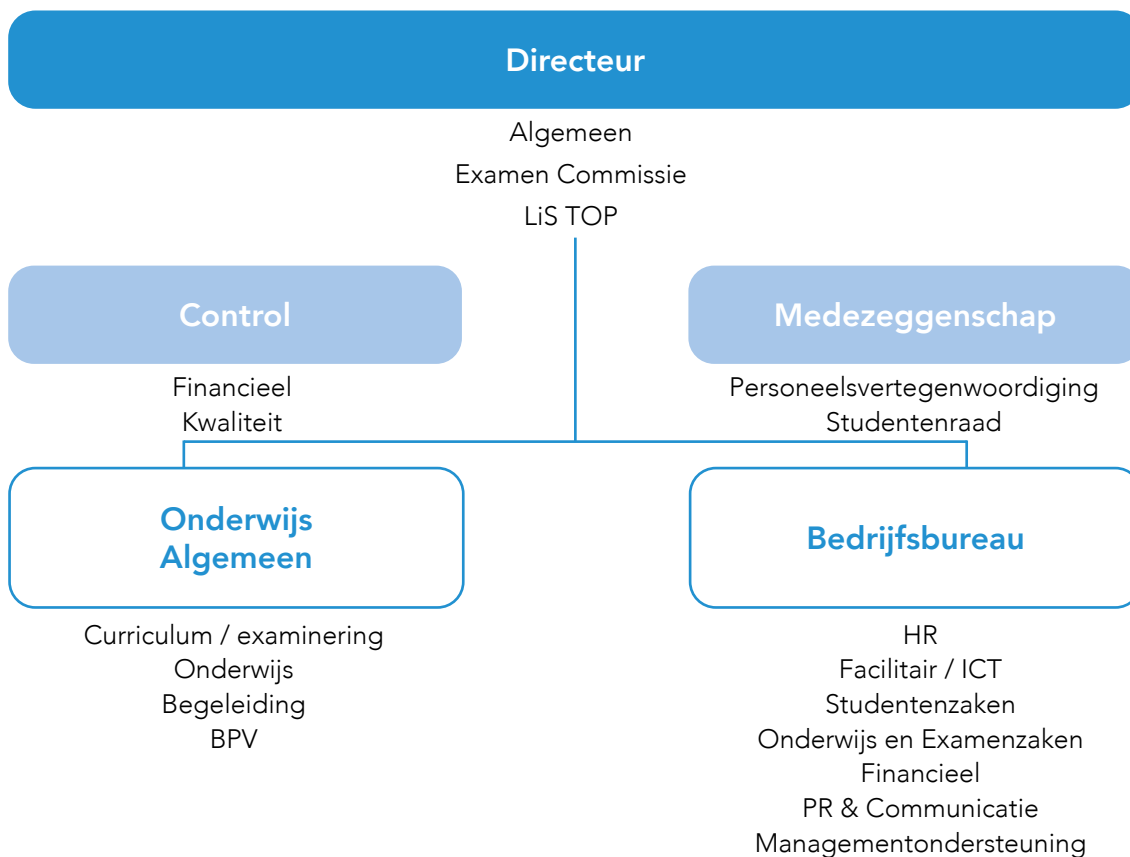
De branchecode 'Goed bestuur in het mbo' van de MBO Raad dient als uitgangspunt voor de huidige organisatiestructuur en voor het handelen van de toezichthouder, bestuur en directie.

Het bestuur van de Stichting LiS is ook het bestuur van de Stichting LiS TOP. Deze laatste stichting is specifiek opgericht om vorm te geven aan de PPS tussen de LiS, bedrijfsleven en kenniscentra. Het al vele jaren bestaande LiS leerbedrijf is hierin opgenomen en profileert zich vanaf begin 2013 onder de naam LiS Engineering. Onder de naam LiS Academy worden na- en bijscholingscursussen gegeven op het gebied van precisietechniek en research glasblazen.

De bedrijfsvoering van de LiS en LiS TOP vindt plaats op drie niveaus: operationeel, beleidsmatig door het gecombineerde stichtingsbestuur en door één en dezelfde Raad van Toezicht (RvT). Deze toezichthouder benoemt ook de leden van het gecombineerde stichtingsbestuur.

De dagelijkse leiding van de school was in 2025 in handen van de directeur-bestuurder dhr. S.J.B. Vink, ondersteund door manager Onderwijs mw. J. Muntinga en manager Bedrijfsbureau dhr. K. Ros. Samen vormen zij het Management Team.

1.5 Bestuur en Toezicht

De LiS heeft een breed samengestelde Raad van Toezicht (RvT) met deskundigheid op diverse terreinen en vertegenwoordigers van het afnemend veld. In 2025 bestond de RvT uit de volgende leden: mw. J.H. Everts-van Driel (voorzitter, oud-voorzitter college van bestuur Onderwijsgroep Zuid Hollandse Waarden), drs. R. Nefkens (directie Hembrug), mw. Prof. dr. I.M.N. Groot (hoogleraar Universiteit Leiden, Faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen), dr. B.J. van Straten MBA (Board of Directors Van Straten Medical en docent TU Delft) en dr. ir. R.W. Willekers (Director of Operations High Tech Industry TNO), drs. P. van Meenen (Lid Eerste Kamer) en dr. P. Moerman (Directeur Platform Talent voor Technologie). Het bestuur bestaat uit de directeur-bestuurder S.J.B. Vink.

Bestuur en RvT hanteren de branchecode 'Goed bestuur in het mbo' van de MBO Raad en het 'Platform Raden van Toezicht MBO-instellingen' als uitgangspunt voor hun handelen. De leden van de RvT leveren hun bijdrage onbezoldigd en zijn op basis van hun expertise gekoppeld aan een of meer commissie(s), zoals HR & Besturing, Audit, Onderwijskwaliteit, en Externe Verbinding. In 2025 hebben vijf gezamenlijke vergaderingen van het bestuur en de RvT plaatsgevonden, waarvan twee keer ook met Studentenraad, twee keer met Personeelsvertegenwoordiging en een studiemiddag.

1.6 Toezicht Onderwijsinspectie

In december 2023 en januari 2024 heeft een herstelonderzoek naar bestuur en opleidingen plaatsgevonden. De Inspectie van het Onderwijs heeft daarbij geconcludeerd dat de tekortkomingen van de opleidingen bij de LiS grotendeels zijn hersteld. De standaarden SKA1 Visie, ambities en doelen

en SKA3 Evaluatie, verantwoording en dialoog zijn als voldoende beoordeeld. De standaard OR1 Studiesucces werd nog als onvoldoende beoordeeld. Dit betreft een driejaarlijks diplomagemiddelde, waarbij we in 2023 wel hebben aangetoond de jaarnorm te halen, maar nog niet het driejaarsgemiddelde. Het diplomajaarrendement van 2025 betreft net als in 2024 71%, ten opzichte van ons streefrendement van 68% in 2028, een resultaat waarmee de LiS tevreden is.

1.7 Medezeggenschap

Personeelsvertegenwoordiging

De LiS is een kleine organisatie met korte communicatielijnen. De medezeggenschap voor het personeel is geformaliseerd in de personeelsvertegenwoordiging (PVT). De PVT wordt gevormd door vier medewerkers onderwijzend personeel (Sander Fase (voorzitter), Sjik van der Zee, Frank Molster (toegetreten per 1 september) en Daan Invernizzi (toegetreten per 1 september) die door het personeel zijn gekozen. Vier tot zes keer per jaar is er een overleg tussen directie en de PVT. De PVT heeft twee keer per jaar een overleg met de RvT en met de Studentenraad.

Studentenraad

De LiS heeft sinds 1 januari 2014 een formele Studentenraad (SR). De SR bestaat uit zeven studenten, gelijkelijk verdeeld over de studiejaren. Vier tot zes keer per jaar is er een overleg tussen het bestuur en de SR. De SR heeft twee keer per jaar een overleg met de RvT en met de PVT.

Vanuit de studieloopbaanbegeleiding en het mentorschap is er op basis van intensief contact veel aandacht voor het welbevinden van studenten. Signalen worden in een vroegtijdig stadium opgepikt, zodat escalatie van problemen vermeden kan worden. De Studentenraad participeert actief in het actieplan Studentenwelzijn van de gemeente Leiden, en het was een hele interessante bijeenkomst met de gemeentefractie van D66.

1.8 Ouders

Ouderbetrokkenheid is in het MBO anders vormgegeven dan in het voortgezet onderwijs. De meeste studenten zijn meerderjarig, dus reflectiegesprekken met de student spelen een grotere rol dan die met ouders. Desondanks willen ouders graag inzicht krijgen in de voortgang op school en hebben zij een mening over de gang van zaken, waar de school van kan profiteren. Daarom organiseert de LiS ouderavonden, waarbij studenten hun praktische vorderingen kunnen demonstreren en ouders op informele wijze in gesprek kunnen gaan met docenten en begeleiders. Hiervoor is altijd grote belangstelling, ongeveer 70% van de ouders maakt hier gebruik van vaak nog aangevuld met andere belangstellenden.

1.9 Alumni

De 'Vereeniging ter bevordering van de opleiding tot instrumentmaker' vormt tegenwoordig de alumnivereniging van de LiS. De school en de alumni onderhouden een warme band: Alumni zijn op alle open dagen en inspiratie-avonden aanwezig, hebben een vertegenwoordiging in de beroepenveldcommissie (BVC), bieden financiële ondersteuning aan studenten en organiseren jaarlijks een symposium voor research instrumentmakers en andere geïnteresseerden.

1.10 Beroepenveldcommissie

De LiS leidt al jaren technici op die door hun grote expertise een zeer waardevolle bijdrage leveren aan de Nederlandse (hightech)industrie en de wetenschappelijke wereld. Het afnemend veld acht het van groot belang dat de kwaliteit van het onderwijs hoog blijft en zich mee ontwikkelt met de alsmaar vernieuwende technologieën en onderwijsconcepten.

De LiS heeft nauwe contacten met het afnemend veld door (afstudeer)stages, alumni, stuurgroepen voor de keuzeonderdelen en het contractwerk. Daarnaast is het overleg geformaliseerd in de beroepenveldcommissie (BVC). Vijf keer kwam deze commissie bijeen om thema's uit het onderwijs te evalueren en richting te geven bij onderwijsontwikkelingen. Henk van Schijndel (Boers & Co Precision

Machining B.V.), Maurice Heemskerk (Universiteit Leiden, Faculteit Science, Fijnmechanische Dienst), Jerry van der Ploeg (LUMC/ Design & Prototyping), Peter Paul Kooijman (SRON), Micha Paalman (Yumen Bionics), Nikki van der Zouw (ZME Fijnmechanisch Atelier B.V.), Joost Caljouw (Madern International B.V.), Willem Jan ter Hoek (Ter Hoek Vonkerosie Rijssen BV), Bart van Nunen (VDL) en Cor Meijneke (TU Delft) vormen deze commissie.

1.11 Kwaliteit en kwaliteitsborging

Kwaliteit

Het niveau van onze afstudeerders wordt zeer gewaardeerd door een belangrijke stakeholder: het afnemend veld. De opleiding wordt door onze studenten al jaren zeer goed gewaardeerd. Voor ons zijn dit de belangrijkste graadmeters voor de kwaliteit van de opleiding. In de JOB-enquête scoorde de LiS in 2024 weer bijzonder hoog: we stonden bovenaan op de lijst van bekostigde opleidingen.

Middels de ontwikkelde visie Eigentijds Vakmanschap vinden we nog beter aansluiting bij de (individuele) ontwikkeling van de student, de snel veranderende vragen uit de arbeidsmarkt en moderne inzichten/technieken. Het visiedocument, vertaald in de teamwerkplannen, wordt nageleefd en regelmatig geëvalueerd met medewerkers, studenten en afnemend werkveld zoals vastgelegd in ons kwaliteitszorgsysteem. Ervaringen en terugkoppeling waren met name:

1. Het nieuwe curriculum is zeer inspirerend voor studenten, projecten zijn concreet, en theorie sluit direct aan bij de praktijk en vice versa.
2. Het coachend pedagogisch-didactisch handelen is nieuw voor onze medewerkers. Begeleiding en ondersteuning is cruciaal. Begeleiding wordt door studenten als zeer goed ervaren, waarbij een studentvolgsysteem noodzakelijk bleek. In het studentvolgsysteem kunnen we de begeleiding en ondersteuning van de student beter in kaart brengen en monitoren in een gezamenlijke tool.
3. Het toepassen van modernisering in het productieproces, CNC-bewerken, 3D-printing, AI, is veel eenvoudiger. Studenten Startfase hebben na het eerste jaar meer ervaring dan tweedejaars studenten in het oude systeem. Bedrijven ervaren dat ook tijdens de eerste stageperiodes.

We zien een groei van het diploma-jaarrendement van 63% in 2022 naar wederom 71% in 2025. Dit is vooral gerealiseerd door het vernieuwde pedagogisch-didactisch handelen van onze medewerkers dat meer gericht is op de individuele leerbehoefte van studenten.

Kwaliteitszorgsysteem

De meting van de kwaliteit wordt verkregen door directe feedback en periodieke enquêtes, zoals de JOB (studenten) en MTO (medewerkers), bij het bedrijfsleven en bij onze alumni. Deze manier van kwaliteitsmeting en borging werkt goed voor een kleine onderwijsinstelling.

De LiS is echter aan het groeien en dat vereist ook op het gebied van kwaliteitszorg een professionaliseringsslag. In 2019 is een eerste aanzet gedaan om het kwaliteitszorgsysteem beter te structureren. In 2020 is het kwaliteitszorgsysteem omschreven en is een kwaliteitskalender opgesteld, waarin de PDCA (Plan Do Check Act) cyclus voor de verschillende plannen centraal staan. Voor het opzetten en borgen van het kwaliteitszorgsysteem is een expert ingezet die het systeem evalueerde en op enkele onderdelen heeft aangescherpt, waarna het in 2022 in de nieuwe opzet werd ingezet. De inspectie heeft bij het herstelonderzoek januari 2024 vastgesteld dat alle onderdelen van het kwaliteitszorgsysteem voldoende zijn. Van belang is dit zorgvuldig te onderhouden.

Met het diplomarendement van 70% in 2023, 71% in 2024 en 71% in 2025 blijkt dat de ingezette aanpak van Eigentijds Vakmanschap een structurele verbetering laat zien ten opzichte van het studiesucces van 63% van daarvoor.

Intern kwaliteitsonderzoek bestuur en opleidingen

In februari 2025 is door Toeter Consultancy een interne audit uitgevoerd aan de hand van het waarderingskader mbo 2021 (versie 1 augustus 2024) met als doel na te gaan in hoeverre de LiS aan de standaarden voldoet.

Conclusie van de audit was als volgt:

Standaarden onderwijsproces	Oordeel
OP1 Aanbod	Voldoet
OP2 Ontwikkeling en begeleiding	Voldoet
OP3 Pedagogisch-didactisch handelen	Voldoet
OP5 Beroepspraktijkvorming	Voldoet

Standaarden Borging en afsluiting	Oordeel
BA1 Borging diplomering	Voldoet

Standaarden Onderwijsresultaten	Oordeel
OR1 Studiesucces	Voldoet

Standaarden Student, kwaliteitszorg en ambitie	Oordeel
SKA1 Visie, ambities en doelen	Goed
SKA2 Uitvoering en kwaliteitscultuur	Goed
SKA3 Evaluatie, verantwoording en dialoog	Goed

Waarbij de volgende opmerkingen:

Wat gaat goed

De vijf belangrijkste sterke punten zijn:

- Er is goed zicht vanuit de manager op de daadwerkelijke onderwijskwaliteit vanuit lesobservaties en studentevaluaties;
- Er zijn ruime mogelijkheden voor individueel maatwerk, zowel voor de student die meer uitdaging nodig heeft als voor de student die achterop dreigt te raken of achterop geraakt is;
- Docenten zorgen in de werkplaats dagelijks voor een duidelijke opstart en afsluiting voor studenten. Deze werkwijze is ingesteld met de start van het nieuwe onderwijs, maar wordt ook voor de studenten uit het andere onderwijs gehanteerd, zodat ook zij kunnen profiteren van het versterkte pedagogisch-didactisch klimaat;
- Er is een goed werkende dialoog met de studenten en met het werkveld;
- Er wordt gewerkt vanuit een gezamenlijke visie aan gezamenlijke ambities en doelen gericht op goed onderwijs. Die zijn uitgewerkt in het teamwerkplan, dat aansluit op resultaten van evaluaties. Aan de doelen en acties zijn aanspreekpunten gekoppeld, zodat de interne verantwoordelijkheidsverdeling duidelijk is.

Ontwikkelpunten

De vijf belangrijkste ontwikkelpunten zijn:

- Er ligt nog geen plan hoe de LiS zich voorbereidt op de herijking van de kwalificatie-eisen burgerschap en het burgerschapsexamen met ingang van 2026-2027. Juist omdat de LiS op dit moment burgerschap al vroeg in de opleiding afsluit, is dit een belangrijk aandachtspunt.
- De studenten geven aan dat de begeleiding vanuit school tijdens de bpv docentafhankelijk is. De afspraak is dat er drie contactmomenten zijn per stageperiode, maar soms wordt dat niet gerealiseerd.
- De communicatie kan volgens de studenten beter, bijvoorbeeld tussen docenten onderling zodat ze op de hoogte zijn van individuele afspraken met studenten. Ook kan de communicatie over schoolse zaken beter, bijvoorbeeld over belangrijke deadlines, of wanneer er terugkomdagen zijn.

- De ambities ten aanzien van Nederlands en rekenen kunnen meer concreet worden geformuleerd in termen van het te realiseren effect, bijvoorbeeld in termen van examenresultaten van studenten.
- Bereken en reflecteer in de analyse van de uitstroom ook op de onderwijsresultaten die de Inspectie hanteert: de driejaarlijkse gemiddelden van startersresultaat, jaarresultaat en diplomaresultaat.

1.12 Kwaliteitsagenda 2024-2027

De afgelopen jaren is met veel inzet en enthousiasme gewerkt aan de doelstellingen uit de kwaliteitsagenda 2019-2023. Voor de kwaliteitsagenda 2024-2027 zijn vanuit de werkagenda MBO 'Samen werken aan talent' van de minister OCW nieuwe doelstellingen gekoppeld:

Prioriteit 1: Gelijke kansen

Prioriteit 2: Onderwijs sluit aan op de arbeidsmarkt

Prioriteit 3: Onderwijs voor de toekomst

Wij hebben hiervoor de koppeling gemaakt met ons visiedocument Eigentijds Vakmanschap 2023-2028 en ingezette activiteiten Kwaliteitsagenda 2019-2023.

Speerpunt 1: Kansengelijkheid.

Medewerkers, studenten en cursisten kunnen zich bij ons ontwikkelen en het beste uit zichzelf halen. Wij bieden hun hiervoor ruimte en ondersteuning vanuit een wederzijdse en/of maatschappelijke verantwoordelijkheid. We streven naar gelijke kansen op studiesucces en naar perspectief op de arbeidsmarkt voor iedereen.

Speerpunt 2: Versterking van de aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt.

De LiS en de opleiding (Research) Instrumentmaker worden door het afnemend veld reeds zeer gewaardeerd. Onze ambitie is het onze kwaliteiten breder in te zetten door het optimaliseren van faciliteiten en infrastructuur die samenwerking bevorderen. Het ontsluiten van onze projectmodules voor studenten van andere instellingen en of LLO-trajecten vormt hier een belangrijk onderdeel van. Een onderwijsvisie welke meer inspeelt op de ontwikkeling van de individuele student, afgestemd op de veranderende vraag in de arbeidsmarkt. De modulaire structuur maakt het mogelijk om individuele leerroutes te kiezen, maar ook voor externe cursisten om in te stromen op specifieke programmaonderdelen.

Speerpunt 3: Onderwijs voor de toekomst: kwaliteit, onderzoek en innovatie.

Wij werken met andere instellingen en bedrijven samen op basis van vastgestelde gemeenschappelijke doelen. Samenwerken is een voorwaarde voor een goede dienstverlening aan medewerkers en studenten én ligt aan de basis van nieuwe ontwikkelingen. Samenwerking leidt tot synergie – het geheel is meer dan de som der delen. Belangrijke projecten hierbij zijn onze keuzedelen, Quantum Delta, Beethoven en bedrijvenmarkt. Daardoor kunnen wij als relatief kleine organisatie mee in de nieuwe technologische ontwikkelingen. Ook kunnen we daardoor beschikken over moderne machines en infrastructuur en specialistische expertise en kennis.

Deze speerpunten zijn geconcretiseerd met acties in de teamwerkplannen. Hiermee sturen we op het behalen van de drie strategische doelen door de bijbehorende activiteiten en resultaten regelmatig te monitoren.

Door deze structuur zijn de afspraken uit de kwaliteitsagenda verankerd in onze dagelijkse werkzaamheden en wordt de voortgang geborgd. In hoofdstuk 7 wordt de verantwoording van 2025 weergegeven.

1.13 Examinering

In het jaarverslag 2024/2025 van de examencommissie wordt uitgebreid ingegaan op alle zaken rondom examinering. Op basis van het laatste Inspectiebezoek is de kwaliteitsborging examinering en diplomering op orde. De examencommissie borgt deugdelijk de examinering en diplomering: zij heeft zicht en grip op proces en inhoud van examinering en diplomering. Daardoor kan zij een gegrond examenbesluit nemen. De examencommissie organiseert de werkzaamheden mede rondom het jaarlijks opgestelde Plan van Toezicht. Dit plan wordt ook jaarlijks geëvalueerd. Bevindingen uit de evaluatie zijn input voor het jaarverslag en het nieuwe Plan van Toezicht.

Gebruik van exameninstrumenten

- **Beroepsgerichte examens:**
De LiS koopt alle examenproducten in bij de stichting ESMEI (Examenservice Metaal Elektro- en Installatietechniek). Deze examens zijn goed passend voor de LiS. De examenvorm is een 'Proeve van Bekwaamheid'. Deze proeven maken het mogelijk dat de examens plaatsvinden in de context van de bedrijven waar (research) instrumentmakers werkzaam zijn.
- **Generieke examens:**
De generieke instellingsexamens (Nederlands, Engels) worden ingekocht bij Bureau ICE (de zogenoemde TOA-examens).
De centrale examens voor Nederlands en Engels worden door het College voor Toetsen en Examens (CvTE) geleverd.
- **Examens voor keuzedelen:**
De examens voor keuzedelen worden ingekocht bij erkende leveranciers. Als er voor een bepaald keuzedeel geen leverancier te vinden is, dan worden de examens door de LiS zelf ontwikkeld binnen het format van ESMEI. Uiteindelijk worden de examens dan door ESMEI overgenomen en terug geleverd.
De LiS is kritisch op de examenproducten en koppelt de bevindingen consequent terug aan de leveranciers.

De examencommissie stelt de opdrachten voor kaderexamens vast.

Matrix verantwoording (route 1 betreft het inkopen van exameninstrumenten bij daartoe gecertificeerde instanties)

Crebonummer	Route 1	Route 2	Route 3
25300	X		
25301	X		
25625	X		
25626	X		

Examencommissie

De examencommissie borgt de kwaliteit van de examinering door zich te vergewissen van afname en beoordeling van examens. De examencommissie stelt de examens die afgenomen worden vast. De examencommissie stelt vast of kandidaten aan de gestelde eisen voldoen om in aanmerking te komen voor een diploma. De examencommissie kan vrijstellingen verlenen.

De examencommissie werkt conform het examenreglement en hanteert een strakke PDCA-cyclus.

Naam	Rol/functie	Opmerkingen
Dhr. M.J. Ris	Voorzitter Examencommissie	
Dhr. R.J. van Bodegraven	Lid – docent	
Mw. D. Feldman	Lid – docent	
Dhr. Y. Goozen	Lid – docent	
Mw. R. Govaerts	Lid – docent	
Dhr. A. Geluk	Extern lid	Lid tot 31 juli 2024
Dhr. R. Hollebeek	Adviseur	
Mw. D. Elderhorst	Secretaris	

Vacature extern lid is per 1 september ingevuld door Hessel Dolman van Hembrug Danobat.

De examencommissie heeft in studiejaar 2024/2025 weer scholingen gevolgd onder leiding van een externe partij: Bureau Streef (Juliette Groen) over enerzijds de taken en verantwoordelijkheden van de examencommissie en anderzijds over het 'passend examineren' zonder dat het kenmerk van het beroep verloren gaat. De examencommissie evalueert het eigen functioneren met behulp van een vragenlijst.

Kwantitatieve gegevens werkzaamheden examencommissie

Thema		Aantal	Opmerking
1.	Aantal opleidingen	4	
2.	Aantal vastgestelde examenplannen	4	
3.	Aantal ingekochte examens	-	Alle
4.	Aantal geconstrueerde examens	0	Geen
5.	Aantal vastgestelde examens	Alle	Alle
6.	Aantal uitgereikte diploma's en certificaten	45	- Niveau 3 – 14 stuks - Niveau 4 – 31 stuks
7.	Aantal uitgereikte mbo-verklaringen	8	
8.	Aantal verzoeken tot vrijstelling	31	
9.	Aantal toegekende vrijstellingen	28	
10.	Aantal behandelde klachten	1	
11.	Aantal beroepszaken	0	
12.	Aantal meldingen onrechtmatigheden tijdens examen	0	
13.	Aantal deelnemers dat via EVC is toegelaten tot een examen	0	
14.	Aantal aanvragen aanpassingen examinering	7	Met name uitspreiden examentijd.
15.	Aantal toegekende aanpassingen examinering	6	
16.	Aantal verzoeken extra herkansingen examenonderdelen	2	
17.	Aantal gehonoreerde verzoeken extra herkansingen examenonderdelen	2	

1.14 Faciliteiten

Het afgelopen jaar stond bij de Leidse Instrumentmakers School opnieuw in het teken van het versterken en toekomstbestendig maken van onze faciliteiten. Als vakschool voor precisietechnologie is een veilige, moderne en goed onderhouden leeromgeving essentieel om studenten en medewerkers te laten excelleren. Daarom hebben we in 2025 verdere stappen gezet om onze infrastructuur te optimaliseren, apparatuur te vernieuwen en processen rondom beheer, onderhoud en keuringen te professionaliseren. In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van gebouwbeheer, technische voorzieningen en veiligheidsinspecties. We beschrijven welke onderhoudswerkzaamheden zijn uitgevoerd, welke investeringen zijn gedaan in nieuwe of verbeterde faciliteiten/machines, en hoe we onze keuringen en controles hebben ingericht om aan de hoogste (veiligheids)normen te voldoen. Ook besteden we aandacht aan de samenwerking met externe partners en aan de stappen die zijn gezet richting verduurzaming en efficiënt ruimtegebruik. Met deze inspanningen zorgen we er niet alleen voor dat onze studenten kunnen werken met betrouwbare en hoogwaardige machines/gereedschappen en voorzieningen, maar versterken we ook de continuïteit en kwaliteit van ons onderwijs. Het resultaat is een leer- en werkomgeving die aansluit bij de ambities van de school én bij de eisen van de hightechindustrie.

Regulier onderhoud en keuringen

Toegangsdeuren en slagboominstallaties

In 2025 zijn de toegangsdeuren en slagboominstallaties regulier onderhouden. De systemen verkeren in een staat die kan worden gekwalificeerd als 'voldoende tot goed'. Per januari is een nieuw servicecontract afgesloten, waarmee wordt voldaan aan de wettelijke vereisten voor de keuring en het onderhoud van slagbomen en schuifdeuren. Tevens zijn de instellingen aangepast zodat de installaties bij een brandmelding of ontruiming automatisch worden omgezet naar handbediening.

Brandmeldinstallatie

De brandmeldcentrale is vervangen vanwege communicatiestoringen veroorzaakt door een defect in de PLC. De installatie is door de leverancier beoordeeld als 'goed'. Daarnaast zijn enkele detectoren preventief vervangen om de betrouwbaarheid te verhogen.

Periodieke controle door de brandweer

Tijdens de vijfjaarlijkse controle door de brandweer zijn geen afwijkingen vastgesteld. De brandweer waardeerde de professionele omgang met brandveiligheid binnen de instelling.

Inbraakinstallatie

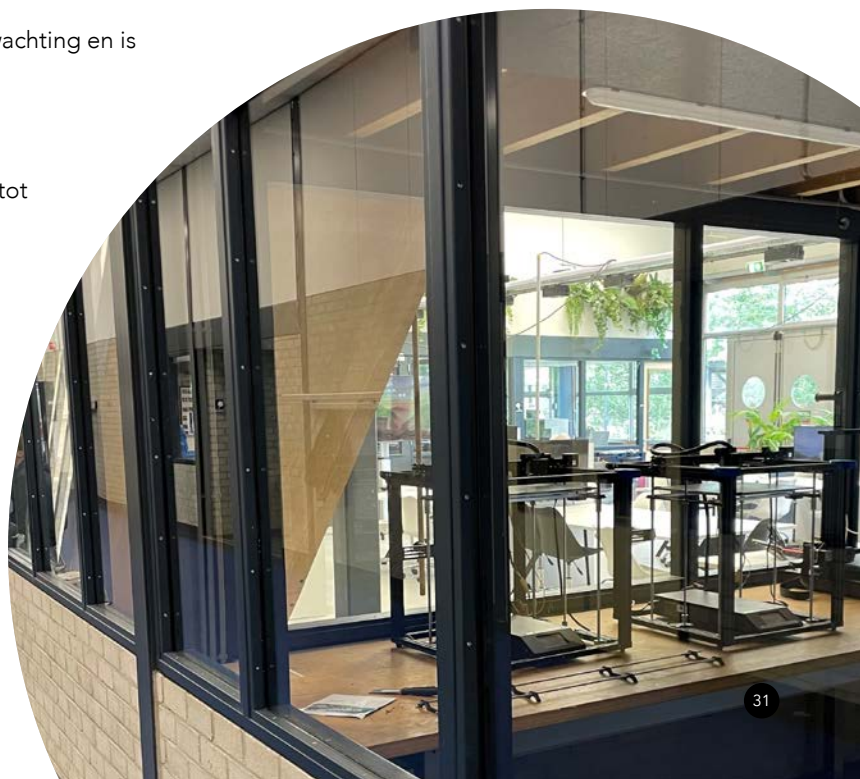
De inbraakinstallatie functioneert conform verwachting en is beoordeeld als 'goed'.

Camerabeveiliging

De camerabeveiliging is beoordeeld als 'goed tot zeer goed'.

Telefonie-installatie

De huidige telefonie-installatie wordt in het eerste kwartaal van 2026 vervangen door een Microsoft Teams-telefonieoplossing.

Persluchtinstallaties

De persluchtinstallaties zijn in goede staat. Oude leidingen en koppelingen in gebouw B zijn vervangen, en het leidingwerk is aangepast voor de nieuwe CNC-machines van Utopa.

Veiligheidskasten en gassenopslag

Door wijzigingen in het bestemmingsplan is een nieuwe gassenopslag ontworpen. Oplevering wordt verwacht in Q2 2026.

Dak- en valbeveiliging

De dak- en valbeveiliging is in goede staat; enkele lekkages zijn verholpen.

Liftinstallaties

De liften verkeren in goede tot zeer goede staat. Kabels van de Monospace-lift zijn preventief vervangen.

Hang- en sluitwerk

In het gebouw uit 1998 zijn scharnieren en sluitwerk vernieuwd.

Glas en kozijnen

Oud spiegeldraadglas is vervangen door veiligheidsglas. Kozijnen en kitwerk zijn vernieuwd.

Gevels en schoonmaak

Een gespecialiseerd schoonmaakbedrijf reinigt sinds mei de gevels. Nieuwe overeenkomst met lagere kosten.

Elektrische installaties

Dumava-project pakt in 2026 gebouw B verder aan.

Verzekeringen

De jaarlijkse risico-inventarisatie kende geen bijzonderheden.

Groot onderhoud en aanpassingen gebouw en werkplaatsen

Vervanging TL5-verlichting Utopa

De verouderde TL5-verlichting is vervangen door industriële verlichtingssystemen met een levensduur van circa 25 jaar.

Centrale hal

Door het Hout- en Meubileringscollege (HMC) is een nieuwe vitrinekast gerealiseerd; aanvullende elektra- en plafondwerkzaamheden zijn uitgevoerd.

Dumava-project fase 1

Installaties van circa 30 jaar oud zijn vervangen door een nieuwe LBK met warmtewiel en drie warmtepompen. Radiatoren in de oudbouw zijn vervangen. De benodigde watertemperatuur voor verwarming is hierdoor met 40% gedaald.

Structurele bouwkundige aanpassingen

Vloeren zijn verstevigd en een dakconstructie voor een LBK is geplaatst.

Modernisering werkplaatsen begane grond

Nieuwe vloertegels en gerecyclede PVC-vloeren zijn geplaatst. Hinder bleef beperkt.

Utopa-werkplaats

Machineverplaatsingen zijn uitgevoerd om een nieuwe werkplaatsindeling te realiseren.

Nieuwe CNC-freesmachines

Vier Priminers V7L-machines zijn aangeschaft via Europese aanbesteding. De levering werd vertraagd door geopolitieke omstandigheden.

Tools inmeten en opspannen

Nieuwe Haimer-tool inmeetmachine geplaatst. Krimphouders ingevoerd voor CNC-machines.

Nulpuntspansystemen

Voor alle CNC-freesmachines is een nulpuntspansysteem aangeschaft.

Energie, duurzaamheid en klimaatdoelstellingen

In 2025 heeft de LiS verdere stappen gezet in verduurzaming. De LiS werkt volgens de normen van 'Duurzaamheid Overheidsgebouwen 2030'.

Energielabel A++

Na inspecties in 2024 is het gebouw gewaardeerd met energielabel A++, waarmee overstap naar warmtepompen en moderne LBK's mogelijk is.

Dumava-aanvraag

De LiS heeft een Dumava-subsidie aangevraagd voor verdere modernisering naar A+++ niveau.

MJOP

Het meerjarig onderhoudsplan is geactualiseerd met inzicht in toekomstige kosten.

(Energieverbruik 2024)

Gasverbruik 2024:	39.002 m3 (+6,7%).		Uitstoot 83 tCo2
Elektraverbruik 2024:	piek 300.859 kWh,	laagste 88.924 kWh.	Uitstoot 209 tCo2
Gasverbruik 2025:	40.813 m3 (+4,64%)		Uitstoot 87 tCo2
Electraverbruik 2025:	piek 308.870 kWh,	laagste 110.767 kWh.	Uitstoot 209 tCo2

Monitorrapportages zijn beschikbaar.

Monitoring

Maandelijkse rapportages worden gebruikt voor bijsturing en reductieplannen.

ICT, hardware en software

Netwerkinfrastructuur

De verbinding met SURF is geoptimaliseerd.

Firewall en cyberbeveiliging

De Fortigate-firewall is geüpdatet en aangevuld. Geen grote cyberaanvallen; enkele studentensystemen zijn geblokkeerd wegens malware.

Licentiebeheer

Diverse softwarelicenties zijn verlengd.

Fysieke en virtuele middelen

Hardware is geactualiseerd en werkplekken zijn gestabiliseerd.

Continuïteitsbewaking

Regelmatige audits en monitoring houden de IT-omgeving veilig en betrouwbaar

ICT, Hardware en Software

In 2025 richtte de LiS zich ook op verbeteringen in de ICT-infrastructuur, met focus op de verbinding met het SURF-netwerk, het verlengen van licenties en het beheer van fysieke en software-omgevingen. Er werden updates doorgevoerd aan de firewall en netwerkverbindingen, met aandacht voor beveiliging tegen externe dreigingen. Er hebben geen noemenswaardige cyberaanvallen plaatsgevonden, hoewel enkele geïnfecteerde studentencomputers werden geblokkeerd door virussen of malware. Beveiligingsaudits hebben de risico's voor de instelling in kaart gebracht. De LiS is in control en blijft de beveiliging continu monitoren.

1.15 Markante gebeurtenissen

Open Dagen

In 2025 organiseerde de LiS drie open dagen (16 januari, 8 maart en 8 november), aangevuld met Meet & Greet en zes inspiratieavonden.

Beurzen

Ter versterking van de instroom nam de LiS deel aan diverse (meerdaagse) beurzen, waaronder in de Hooglandse Kerk in Leiden, Bekijk je Toekomst in Den Haag en de Studiekeuzebeurs Midden in Utrecht. Daarnaast werden voorlichtingen verzorgd op middelbare scholen.

De LiS was ook aanwezig bij de open dagen van ESA ESTEC en SRON. In samenwerking met Sterk Techniekonderwijs werd de LiS bezocht door leerlingen van VO-scholen voor rondleidingen en proefflessen. Daarnaast werd op diverse VO-scholen voorlichting gegeven over de opleidingen op de LiS.

VCCN cleanroom certificering voor het onderwijs

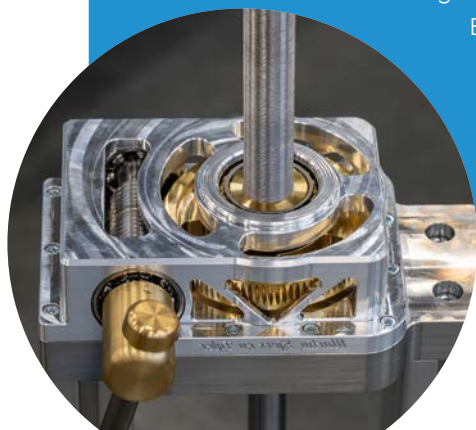
In maart 2025 is de samenwerkingsovereenkomst met Vereniging Contaminatie Nederland (VCCN), samen met Saxion en het ROC Twente, formeel getekend. Zowel studenten als docenten kunnen, ondersteund door bevoegde LiS-docenten, de theorie en praktijkcompetenties aanleren en het VCCN-certificaat behalen.

Hi-Tech en Science on Tour

Op 25 september trapte de eerste van vier "Hi-Tech en science on tour"

bijeenkomsten bij de LiS af. Deze bijeenkomsten waarbij docenten voortgezet onderwijs worden uitgenodigd zijn erop gericht om te verkennen hoe hightech en science, in de brede zin, een plek kunnen krijgen in het voortgezet onderwijs. Zo kunnen toekomstige studenten zich breder oriënteren op hun toekomstige studiekeuze. Het is een initiatief van de LiS, Universiteit Leiden, de Haagse Hogeschool, TU Delft, Betastepunt Zuid-Holland en de QDNL NL Talent & Learning Centres.

Nieuwsbrief

Ook dit jaar verscheen het LiSsertje, in juli en december. Beide uitgaves werden verstuurd naar alle (aspirant-) studenten, alumni, het personeel van de LiS, het werkveld (bedrijven en onderzoeksinstellingen), samenwerkingspartners en stakeholders.

Bloch Sphere

In opdracht ontwierpen studenten van de LiS en de Haagse Hogeschool samen het educatieve spel "quantum fish" inclusief aanstuurbare hardware "Bloch sphere" dat erop gericht is om de eerste programmeervaardigheden van een quantumcomputer aan te leren. Docenten en studenten van quantum masteropleidingen in binnen- en buitenland tonen interesse in het spel. De "Talent & Learning Centers" wensen meerdere exemplaren en demonstreren het al geruime tijd nationaal op allerlei events voor jong en oud. In 2026 zal er aan een 2.0 versie met meer functionaliteit gewerkt worden. Games blijken een uitstekende manier om te leren en in dat kader bundelen we ook de krachten met Evert van Nieuwenburg, associate professor aan de Universiteit Leiden.

André Kuipers in carbonite

Op 3 september bracht André Kuipers een bezoek aan de LiS. Een student Dylan Evans scande hem in 3D voor een project dat later tijdens de ESTEC Open Dag werd gepresenteerd. Voorafgaand aan de scan maakte Kuipers tijd vrij voor een inspirerende Q&A-sessie met de LiS-studenten.

Letter of Intent

Op 2 oktober tekende Frank Molster namens de Leidse Instrumentmakers School, in het bijzijn van de Rector van Toulouse, een Letter of Intent met het Lycée Pierre Paul Riquet. Hiermee spraken beide scholen hun intentie uit om samen te werken met focus op het gebied van ruimtevaartonderwijs.

NLF Gala

Op 28 november vielen twee studenten van de Leidse instrumentmakers School in de prijzen tijdens het NLF Gala. Dylan Evans werd verkozen tot Excellente MBO-er 2025 en Tim Nooteboom ontving de Noordwijkse Ruimtevaartprijs voor zijn afstudeerproject bij ISISpace. Daarnaast waren Wouter Hoogeboom, Tim Nooteboom en Robin Waarsenburg als groep genomineerd voor hun gezamenlijke project, maar zij vielen net buiten de prijzen.

Stalen Ros van Red Bull

Studenten vs docenten. Dit jaar vertegenwoordigden we de LiS op de Red Bull Stalen Ros. Een wedstrijd waarbij duo's fietsend een parcours afleggen met als doel droog de bel aan de overkant halen. Studenten Sjors en Tyler waren het officiële studententeam. Zij bouwden een gigantische gereedschapskist, een idee dat zich razendsnel door de school verspreidde.

Bezoek Minister van Onderwijs

De LiS ontving een werkbezoek van Gouke Moes, Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Studenten vertelden hoe zij worden opgeleid tot technici voor de ruimtevaartsector. Ook kwam de samenwerking met Airbus en SRON aan bod. In gezamenlijke projecten werken studenten aan actuele vraagstukken uit het werkveld en bereiden wij hen voor op een bijdrage aan de ruimte-instrumenten van de toekomst.

Afscheid Robert Nefkens

Na ruim dertien jaar heeft Robert Nefkens afscheid genomen als lid van de Raad van Toezicht van de Leidse Instrumentmakers School. In deze periode groeide de school sterk in studentenaantal en werd een nieuw schoolgebouw gerealiseerd.

Taptoe en Taptoepluim

Ter afsluiting van het introductieprogramma stond, in de aanloop naar Leidens Ontzet, ook dit jaar weer de Taptoe op het programma. 'Een lint van licht' met het thema "Als een komeet" trok door de binnenstad. De LiS viel dit jaar extra op met een spectaculaire zelfgebouwde raket. De creatieve bijdrage werd beloond met de Taptoepluim!

Inspiratieavonden en LOB weken

Dit jaar organiseerde de LiS weer inspiratieavonden waar studenten, alumni en externe gasten naar hartenlust aan eigen of school-gerelateerde projecten werkten en/of workshops en presentaties bijwoonden. Op school zijn opnieuw workshops aangeboden in het kader van het Quantum Delta project: de workshops 'Niks is cool' en 'Werken in een cleanroom'. Deze laatste zal formeel worden erkend waardoor de studenten een internationaal erkend VCCN-certificaat ontvangen dat vijf jaar geldig is. Bovendien zijn beide workshops gekoppeld aan deelname aan het keuzedeel Instrumentation for Space.

Bedrijvenmarkt en kick-off LiS voor werkenden, 4 december

De Bedrijvenmarkt vond op donderdag 4 december plaats. Ruim 50 bedrijven en onderzoeksinstituten presenteerden zich aan de studenten. De markt maakt onderdeel uit van het loopbaanoriëntatie- en begeleidingsprogramma van de LiS (LOB). Daarnaast was het ook de Kick-off van LiS voor werkenden. Dit programma biedt werkenden de kans om zich om te scholen of bij te scholen in de wereld van precisietechniek. Tijdens de kick-off spraken switchers met bedrijven over mogelijkheden, functies en groeipaden.

Welzijnsweek

In week 48 vond in Leiden, ook bij de LiS, de Studentenwelzijnsweek plaats. Gedurende deze week konden studenten deelnemen aan verschillende activiteiten gericht op welzijn, zoals zaalvoetbal, het spelen van spellen, basketbal, een boksles en het maken en maken van smoothies door zelf te fietsen.

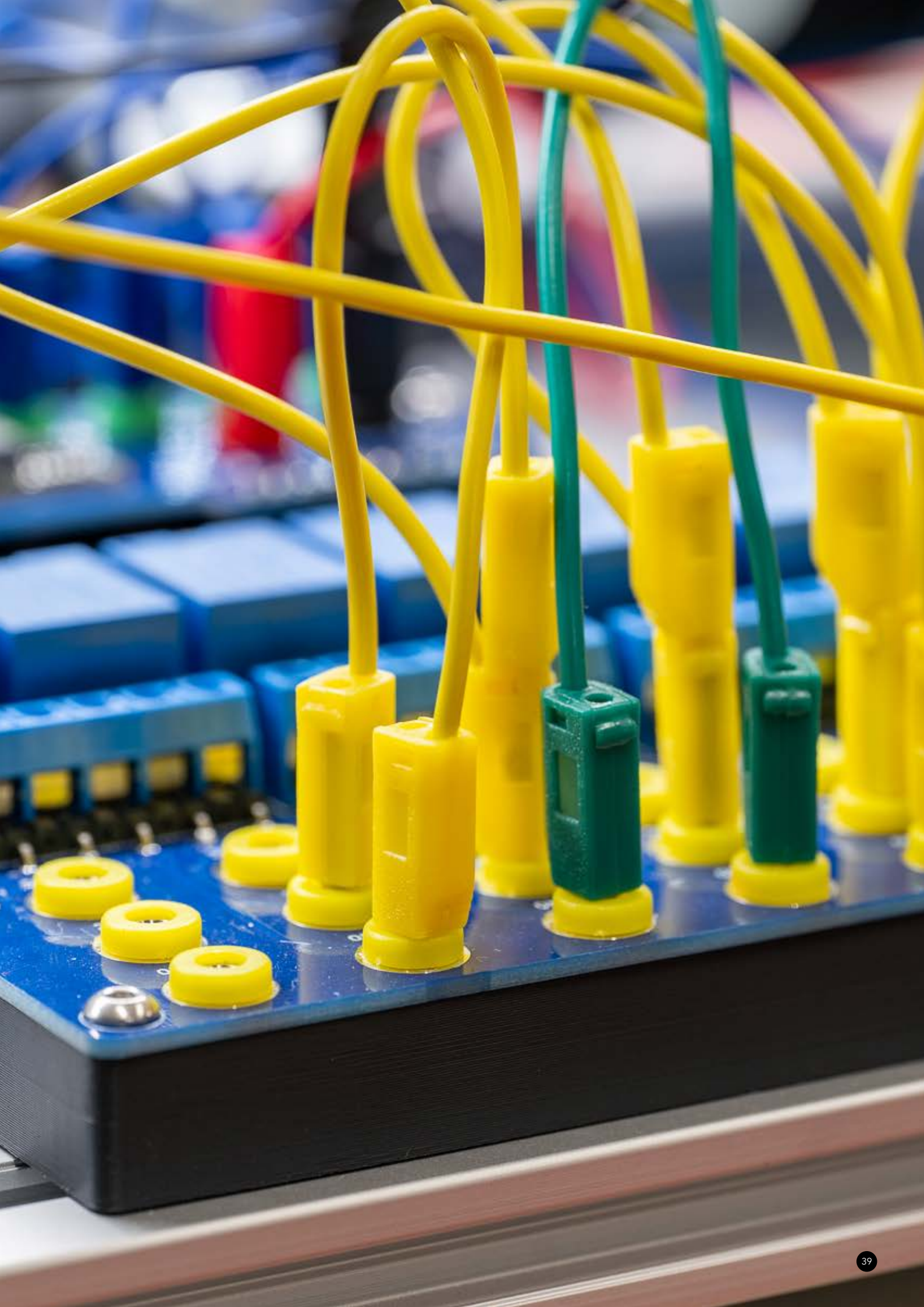
Deze week was bedoeld om bewustwording te creëren over het belang van zowel mentale als fysieke gezondheid en om studenten te inspireren om acties te ondernemen die bijdragen aan hun welzijn.

Diploma-uitreikingen: 6 maart, 10 juli en 16 oktober

In 2025 hebben 60 studenten van de LiS hun diploma (Research) Instrumentmaker behaald. Ruim 40% van deze afgestudeerden koos voor een vervolgstudie, waarbij werktuigbouwkunde een veel gekozen richting is. Ook de studie Aerospace Engineering verwelkomde een LiSser. Daarnaast stroomde een groot deel direct door naar het werkveld. Ruim driekwart startte bij een bedrijf waar eerder stage was gelopen, bijvoorbeeld als CNC-draaier of in een tekenkamer.

Stichting Rino – wetenschap voor iedereen

Collega Gunter Helms werd ingehamerd als RvT lid bij de Stichting Rino. De stichting zet zich in om het publiek enthousiast te maken voor de wetenschap. Dit wordt gedaan onder andere d.m.v. shows zoals "Freezing Physics", "Wetenschapswonders" en meer. Stichting Rino voert zo'n 80 activiteiten per jaar uit die naar schatting door 10.000 bezoekers per jaar veelal door PO- en VO-scholen worden bezocht. De stichting wordt volledig gerund door studenten.

2

2. Het onderwijs

2.1 Modern Vakonderwijs binnen Eigentijds Vakmanschap: leren met handen én hoofd

De LiS leidt op door de studenten intensief te begeleiden bij hun leerproces, zodat de praktische vakbekwaamheid een hoog peil bereikt. Hierbij hebben we oog voor de ontwikkeling van de individuele student en diens talenten, leerdoelen en intrinsieke motivatie. Daarnaast hecht de LiS waarde aan een juiste studie- en beroepshouding en besteedt ze daar in haar feedback richting de student aandacht aan. Tijdens de voortgangsvergaderingen en tussentijdse studentbesprekingen worden naast de behaalde studieresultaten ook de studie- en beroepshouding, evenals de persoonlijke groei die een student laat zien, meegenomen in de overweging of de student klaar is voor het volgende semester (oude cohorten) of project (Eigentijds Vakmanschap). Deze brede focus op ontwikkeling, proces en resultaat zorgt ervoor dat studenten zich gehoord en gezien voelen en dat ze in hun eigen tempo mogen groeien.

Studenten krijgen hun basispraktijkvorming op conventionele machines; parallel daaraan wordt gewerkt met computergestuurde Computer Numerical Control (CNC) machines en andere technieken zoals 3D-printen. Naast de praktijken (50%) omvat een project lessen in o.a. vaktheorie, tekenen, CAM (Computer Aided Manufacturing) en ondersteunende vakken als elektrotechniek, meet- en regeltechniek, materiaalkunde en natuurkunde.

2.2 Doorlopende aandacht voor studenten welzijn

Aandacht voor mentale gezondheid

Aandacht voor de mentale gezondheid van studenten is een belangrijk aandachtspunt, ook in 2025. Binnen het mentoraatsprogramma is meer ruimte gecreëerd voor gesprekken met studenten en is er een viertal thema's geïntroduceerd waar nadrukkelijk aandacht aan wordt besteed, en welke grote impact hebben op het mentale welzijn van studenten:

- Financiële gezondheid
- verslavingsproblematiek
- mentaal welzijn (in de breedste zin van het woord)
- grensoverschrijdend gedrag

Steeds vaker zien we dat studenten kampen met voornoemde uitdagingen. Op deze manier proberen we door informatie en preventie een goede balans te houden en studenten te ondersteunen. Op de website van de LiS wordt een aparte pagina ingericht met alle regionale en nationale partijen waar studenten op een laagdrempelige manier naar worden verwezen door hun mentor. Planning is dat deze pagina in het voorjaar van 2026 live gaat en op ludieke wijze wordt geïntroduceerd bij studenten en personeel.

Het begeleidingsteam is aangevuld met de indiensttreding van een specialist op het gebied van ASS. Daarnaast blijft het team één dag in de week worden ondersteund door een studiecoach, waarmee positieve resultaten worden behaald. In het kader van grensoverschrijdend gedrag heeft het studententeam dat de begeleiding tijdens het introductiekamp op zich neemt, een training gehad over normen en waarden, waarbij voornoemd thema uitgebreid is besproken, en waar goede afspraken zijn gemaakt.

Studenten geven in het STO aan dat er op school ruim voldoende aandacht wordt besteed aan mentale gezondheid (score: 3,7 op een vijfpuntsschaal).

2.3 Ontwikkelingen binnen het onderwijs

Startfase: puntjes op de i

Naar aanleiding van de stevige evaluaties die gedaan zijn is dit jaar een aantal zaken aangepast, waarmee goede resultaten zijn behaald. Met name de doorlopende leerlijn Science en het opzetten van het project

Basisvaardigheden zijn succesvolle aanpassingen geweest, en bleven ook in 2025 een focus houden. De *just in time* leerlijn Science zorgt voor merkbaar betere toepassing van natuurkunde en wiskunde in projecten. De CAD/CAM/CNC-leerlijn is aangescherpt en uitgebreid met een CAM-introductiemodule voor alle eerstejaars, waardoor de aansluiting met de Hoofdphase is verbeterd.

De ingevoerde 10-weekse projectstructuur is versterkt met een uniforme project kick-off. Dit zorgt voor een duidelijke start en efficiëntere uitvoering van projecten.

Het gebruik van Teams is in 2025 verder ontwikkeld naar een heldere weergave van voortgang, deadlines en leerdoelen. Geüniformeerde rubrics bieden meer transparantie in beoordelings- en voortgangsgesprekken. Daarnaast wordt de leermeter in Educator nu structureel ingezet voor centrale en consistente vastlegging.

Op basis van ontvangen studentfeedback zijn daarnaast drie concrete verbeteringen doorgevoerd. Ten eerste is de conceptplanning overzichtelijk en consistent gemaakt, waardoor studenten eenvoudiger hun eigen planning kunnen opstellen. Verschillen tussen de conceptplanning en de project kick-off zijn weggenomen. Ten tweede is de projectcommunicatie aangescherpt, zodat voor studenten duidelijker is welke onderdelen op welk moment gereed moeten zijn. Tot slot zijn losse documenten samengevoegd tot minder bronnen die completer zijn. Dit zorgt voor meer rust en structuur binnen de leeromgeving en voorkomt versnippering van informatie.

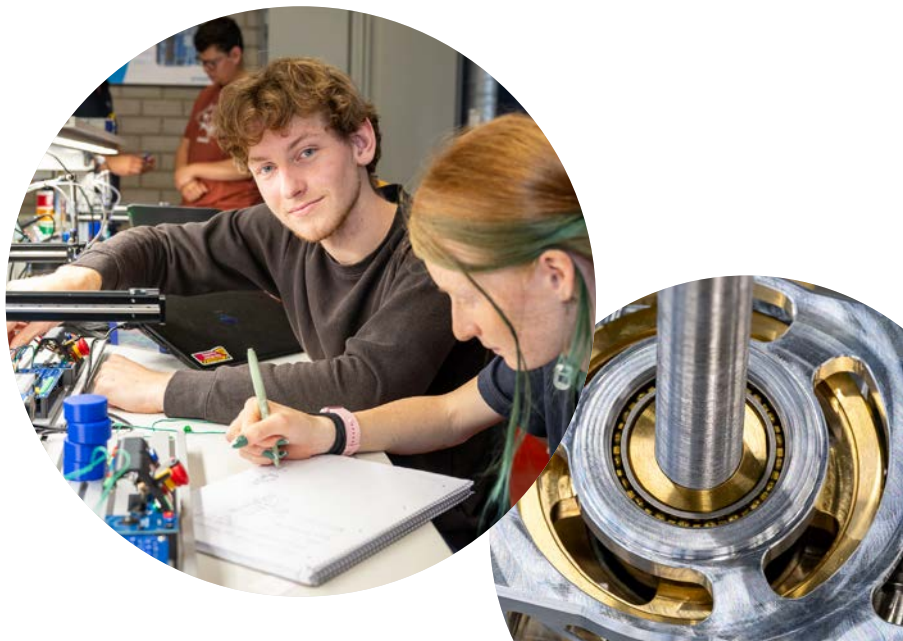
De intervisietrajecten voor projectbegeleiders zijn uitgegroeid tot een stevig programma, met coachend begeleiden, feedback geven en gespreksvoering als kernonderwerpen.

Studenten ervaren een veilige en gastvrije leeromgeving en waarderen de combinatie van theorie en praktijk. De duidelijke project kick-offs, begeleiding door werkplaatsdocenten en inzicht via rubrics en voortgangsgesprekken bieden hun helderheid over hun ontwikkeling en leerdoelen.

De lessen Rekenen hebben geleid tot een keurig gemiddelde op het Centraal Examen (6,5), waardoor een zeer groot deel van de eerstejaarsstudenten dit examen al in de eerste paar maanden van hun opleiding behaalde.

Een aantal complimenten vanuit de Startfase voor de school:

- Gezellige sfeer en je kan lekker aan de gang in je eigen tempo in de werkplaats.
- Duidelijke uitleg. Bij vragen altijd een goed antwoord. Uitdaging is mogelijk waar nodig.
- Dat ik het heel erg naar mijn zin heb, gemotiveerd ben en echt het idee heb iets te leren dat ik superleuk en interessant vind van mensen die hier heel erg goed in zijn.
- Ik vind de rust van de docenten echt fijn en dat ze tijd nemen om vragen te beantwoorden.

Een aantal reflectiepunten van Startfasestudenten, gericht op hun eigen handelen n.a.v. het eerste project Basisvaardigheden:

- Ik kan bij het volgende project beter op de toleranties gaan letten. Dit gaat wel beter maar is zeker nog niet perfect.
- Meer vragen stellen.
- Mijn eigen zelfstandigheid opbouwen en mijn eigen manier vinden van plannen.
- Meer focussen op mijn eigen progressie en minder op dat van anderen, ofwel minder vergelijken.
- Mijn afspraken nakomen; actief alle lessen volgen; de teams opdrachten maken; (op tijd) komen, opletten en meedoen met de lessen; huiswerk maken en inleveren; thuis alles oplossen.

Hoofdfase: doorontwikkeling, uitvoering en succes

In februari is voor het eerst gestart met de uitvoering van project 'Materiaalbeproevingen', waarbij studenten zelf een fysieke testopstelling bedenken, ontwerpen en maken. Hierbij combineren studenten het creatief denken met de al aanwezige kennis en vaardigheden: ze bewerken verschillende materialen met verschillende en/of gecombineerde bewerkingstechnieken, en leren over de invloed van kwaliteit, tijd en kosten op het resultaat. De kwaliteit van het opgeleverde werk was boven verwachting; studenten geven in evaluaties aan dit project zeer leerzaam en geslaagd te vinden.

In de periode januari tot en met juli zijn de laatste onderwijsprojecten van de Hoofdfase inhoudelijk vormgegeven, waarna zij in de periode september-december voor de eerste keer zijn uitgevoerd:

Mechatronica

Voor dit project zijn 24 opstellingen ontworpen, ontwikkeld en in elkaar gezet. Samen vormen zij een krachtige en uitdagende leeromgeving waarbij op aansprekende wijze kennis van programmeren en elektrotechniek wordt aangeleerd. De studenten geven in evaluaties aan dat zij de lessen als uitdagend en zinvol ervaren, en geven tips voor verbetering, welke in de tweede uitvoer van dit project direct zijn opgenomen.

Applied Sciences

Het project 'Applied Sciences' is in november voor het eerst van start gegaan. Verwachting en doel van dit project is de toepassing van alle praktische én procesmatige kennis en vaardigheden die de studenten in de afgelopen onderwijsperiodes hebben opgedaan, gecombineerd met het inzichtelijk maken van natuurkundige principes. Evaluatie van de eerste uitvoer vindt plaats in januari 2026.

Bedrijfsproject Methodisch ontwerpen

Het bedrijfsproject Methodisch ontwerpen staat vooralsnog aan het einde van de hoofdfase geprogrammeerd. Een pilot is in april opgezet om te onderzoeken of het huidige groepsproject (uitfaserend onderwijs in semester zeven) één op één naar de tienweekse structuur om te zetten valt, waarbij hetzelfde resultaat wordt nagestreefd (namelijk beoordelen volgens P4-K4 en oplevering prototype) maar ook het examineren volgens het Keuzedeel Methodisch Ontwerpen. Daarnaast is gekeken welke impact peer-to-peer feedback heeft op een tienweeks project.

Voor deze pilot zijn acht studenten geselecteerd met een sterke intrinsieke motivatie en ruim voldoende studieresultaten, waaronder het positief hebben afgerond van het keuzedeel Methodisch ontwerpen in de twintigweekse variant. In het voortraject hebben zij een dagdeel opfrissing van de theorie van methodisch ontwerpen gekregen, en zijn zij door een externe expert meegenomen in het geven van peer-to-peer feedback en het gebruik van de rubrics.

Een drietal bedrijven is benaderd om de LiS bij te staan in het aanleveren van projecten en de begeleiding te leveren die nodig is. Dit zijn SRON, FMD en de LiS als opdrachtgever zelf.

De belangrijkste leerpunten uit de evaluatie:

- Methodisch ontwerpen met de bijbehorende tools kan prima in 10 weken en kan goed worden beoordeeld.
- Het werken in de Teamsomgeving met de milestones is na aanpassing positief ervaren. De student heeft een leidraad wanneer per milestone iets aangeleverd moet worden zonder dat de student het ervaart als “moeten”.
- De bedrijven hebben de pilot positief ervaren. Met het aanbieden van iteraties in volgende projecten kan het BPV-bedrijf alsnog een fysiek prototype verwachten.
- Peer-to-peer feedback kan prima ingezet worden en de huidige EV studenten zijn daar al meer mee bekend en zullen dat toe kunnen passen.

Docentprofessionalisering

Ook in 2025 is het coachend pedagogisch didactisch handelen een zeer belangrijk thema, waar in de diverse teambijeenkomsten ruim aandacht aan is geschonken.

Als onderdeel van het PDG-traject is de onderwijsmanager minimaal één keer op lesbezoek geweest, wat direct na afloop is besproken en vastgelegd als onderdeel van een functioneringsgesprek.

Het traject met de externe coach is doorgezet. Zowel op individueel niveau (lesbezoeken, één op één coaching) als in teamverband blijft ons nieuwe onderwijs een belangrijk aandachtspunt. Blijvende aandacht is er voor de rol van de projectbegeleiding, het gebruiken van de aangeleverde tools (als de coachingskaart en het onderwijsobservatieformulier) en rubrics, en het voeren van zinvolle en procesgerichte gesprekken. Er zijn zeven bijeenkomsten voor projectbegeleiders geweest, waaronder diverse intervisiemomenten, en tweemaal is een trainingsacteur aangesloten. Daarnaast is er in december een ijsessie voor projectbegeleiders geweest, waarbij het gebruik van de rubrics en een objectieve waardering centraal heeft gestaan.

- De diverse studiemomenten (één dagdeel en één hele dag) waren activerend en met veel interactie, waarbij met name de centrale sessies zijn voorbereid en geleid door onze externe coach in afstemming met het MT. De theorie van Lencioni, in het kader van effectieve samenwerking en taakvolwassenheid, is verder uitgediept. In het kader daarvan zijn we actief bezig geweest om positieve en opbouwende kritische feedback aan elkaar te geven, en zijn we in groepen uiteengegaan om de diverse ‘lagen’ in de piramide van Lencioni onderling te bespreken en terug te koppelen. Tijdens de studiedag in oktober heeft een collega van Zadkine een inspirerende lezing gegeven over de snelle ontwikkelingen op het gebied van AI. In een kleinere sessie zijn we praktisch verder gegaan met toepassingen van AI in het onderwijs, geleid door twee collega’s.
- Tijdens de 10 bijeenkomsten van het Onderwijsteam is regelmatig stilgestaan bij alle ontwikkelingen en is “leren van en met elkaar” een thema geweest. In het belang van de goede PDCA cyclus zijn regelmatig de doelen in het Teamwerkplan in gezamenlijkheid geëvalueerd, inclusief de kwaliteitsagenda. Ook bij deze bijeenkomsten is het grote belang om elkaar feedback te geven steeds teruggekomen. Daarnaast is de ingeplande tijd regelmatig gebruikt om de diverse Fases met elkaar af te stemmen en om de samenwerking met de werkplaatsdocenten te optimaliseren.
- In de roostering is er naast de teambijeenkomsten en studiemomenten ruimte gecreëerd om elkaar als collega’s te vinden en af te stemmen door de zogenaamde ‘toolboxmeetings’ te formaliseren. Dit concept en de uitwerking ervan wordt positief ontvangen en vraagt om een doorontwikkeling in 2026.

In september is een viertal collega’s naar het door Vernieuwonderwijs georganiseerde congres ‘van Foto naar Film’ geweest, om inspiratie en kennis op te doen over een andere manier (meer portfolio opbouw) van examineren. De opgedane kennis is geïmplementeerd in de nieuwe aanpak.

Twee collega’s hebben, op eigen initiatief en aanvraag, een meerdaagse intensieve training gevolgd, gericht op persoonlijk leiderschap en communicatie. De effecten van de training hebben merkbaar gezorgd voor een positieve gedragsverandering.

Het tweede jaar van drie PDG's is ingezet, evenals twee collega's die het traject voor een 2^e graads bevoegdheid volgen en daarmee zeer succesvolle resultaten boeken.

Educator implementatie en doorontwikkeling functionaliteiten

In 2025 neemt het gebruik van Educator verder toe voor het monitoren van de studievoortgang, het registreren van aanwezigheid, het vastleggen van begeleidingsgesprekken en het effectiever inzetten van administratieve processen:

1. Leermeter binnen projecten

- De Leermeter wordt structureel ingezet in alle projecten om de ontwikkeling van studenten inzichtelijk te maken.
- Studenten voeren per project een zelfbeoordeling uit op vooraf vastgestelde competenties.
- Tijdens projectbegeleidingsgesprekken worden individuele leerdoelen en ontwikkelingen besproken, waarbij de Leermeter een vast onderdeel van het gesprek vormt.
- In samenspraak met student en projectbegeleider wordt de Leermeter tijdens en aan het eind van een project vastgesteld (tenminste twee keer dus).
- Doelstelling 2025: inzet van de Leermeter bij alle projectgroepen is gehaald.
- Doelstelling 2026: uitbreiding naar keuzedelen en BPV-trajecten.

2. Docentinput via Voortgang

- Docenten leveren per project op twee momenten resultaten aan op onze rubric-schaal over cruciale elementen die binnen het project centraal staan.
- Deze rubric-resultaten vormen input voor de voortgangsgesprekken tussen student en projectbegeleider.
- De combinatie van Leermeter en Voortgangsdata draagt bij aan een compleet en actueel beeld van de studentontwikkeling, die minimaal twee keer per project wordt besproken.

3. Roostering

- De roostering verloopt inmiddels stabiel en betrouwbaar, met de ambitie om meer mogelijkheden te gaan gebruiken (synchroniseren studentgegevens Educator<>Xedule, vrije inschrijving voor lessen en keuzedelen).
- Processen rondom roostering en onderwijslogistiek zijn verder geoptimaliseerd om fouten te voorkomen en tijdig te kunnen bijsturen.

4. Presentieregistratie

- Het proces rondom presentieregistratie functioneert nog niet optimaal en behoeft verdere doorontwikkeling (zoals afstemming studentadministratie).

5. Digitale ondertekening Praktijkovereenkomsten

- Het digitaal ondertekenen van Praktijkovereenkomsten is succesvol in gebruik genomen en levert duidelijke efficiëntievoordelen op. Doorlooptijd is van weken naar enkele dagen terug te brengen door automatische herinneringen, actueel overzicht, minimum aan administratieve stappen.
- Verdere finetuning is gewenst om gebruiksgemak en doorlooptijd verder te verbeteren.
- Ambitie: Digitaal ondertekenen ook inzetten voor andere documenten, zoals urenverantwoording BPV, officiële communicatie.

Onderwijs in de werkplaatsen

In de werkplaatsen ontwikkelen we steeds verder om Eigentijds Vakmanschap nog concreter te maken. Zo zijn de vorig jaar ingezette ontwikkelingen binnen de Utopa werkplaats verder vormgegeven: Het CNC-gedeelte is uitgebreid met vier machines met Siemens-besturing. Onze studenten kunnen hierdoor niet alleen hun basisvaardigheden in drie-assige én vijf-assige bewerkingen verdiepen, maar kunnen ook kennismaken met complexere opspanningen en meerzijdige bewerkingen, die meer en meer in het beroepenveld worden gebruikt.

Naast de uitbreiding van het machinepark is geïnvesteerd in nieuwe vormen van gereedschap- en productklemming. Door het toepassen van verschillende opspansystemen en gereedschapshouders is het mogelijk geworden om een breder scala aan bewerkingen aan te bieden. Dit leidt tot een gedifferentieerder onderwijsaanbod, waarin studenten op verschillende niveaus en met uiteenlopende opdrachten kunnen werken aan hun technische vakvaardigheden en competenties, waarmee we tevens inspelen op de grote behoeften in het beroepenveld.

Ook zijn er in de opzet en organisatie van de werkplaats belangrijke stappen gezet. Nieuwe kasten met een frisse uitstraling zijn aangeschaft en er is gewerkt aan een eenduidige en professionele inrichting en organisatie. Mede door intensieve onderlinge afstemming tussen docenten en een duidelijkere indeling van werkzaamheden en verantwoordelijkheden weten daarom studenten sneller hun weg te vinden binnen de werkplaats. Dit bevordert hun zelfstandigheid en draagt ook bij aan een efficiënter gebruik van machines en begeleidingstijd.

Na de grote verbouwing en herinrichting van 2024 is dit jaar de inrichting van de eerstejaarswerkplaats OWB en uitvoering van het onderwijs verder ontwikkeld en verfijnd. Aan de hand van feedback van studenten zijn werktekeningen geüpdatet en in een format gezet. Belangrijke doelstelling in 2025 was het in één lijn brengen van de metaalwerkplaatsen. Kasten hebben dezelfde kleur en worden zo uniform mogelijk ingericht. Hierdoor kan gereedschap op een herkenbare plek gevonden worden en kunnen studenten hun onderwijstijd effectiever gebruiken.

De nieuwe tafelboormachines zijn gemonteerd op de nieuwe gereedschapskast en hebben naast een digitaal scherm ook een tapfunctie. De verwarming en koeling van de werkplaats is onder handen genomen voor een aangenaam klimaat gedurende het schooljaar.

Met het CNC-onderwijs is in 2025 een flinke stap gezet, zowel op onderwijskundig vlak als werkplaatsinrichting.

Na twee jaar projectonderwijs staat er een stabiel en goed doordacht CNC-programma voor de eerstejaars. De studenten bevestigen het beeld dat we hiermee voor ogen hebben: we willen dat studenten zich vertrouwd voelen om de CNC-machines ook vroeg in hun opleiding te gebruiken, en de machines worden inderdaad uitgebreid gebruikt.

In februari is er een samenwerking aangegaan met een extern adviseur (tevens oud LiSser) die zich in het 3D meten heeft gespecialiseerd. Hij heeft geholpen om het personeel van OWB CNC bij te scholen en samen hebben we een workshop voor de studenten vormgegeven en een meetleerlijn voor de Startfase ontwikkeld.

We hebben de start van het CNC-onderwijs in september met een paar weken vertraagd en het personeel wat daarmee beschikbaar kwam ingezet in het conventionele stuk van OWB; studenten moeten eerst op school landen en dan niet in te veel nieuwe werkgebieden aan de slag gaan. De opstart bij CNC was daardoor veel meer ontspannen voor personeel en student. Deze opzet wordt daarom gecontinueerd in komende studie jaren.

Er heeft afstemming met Utopa plaats gevonden zodat instructies tussen diverse projecten en opleidingsfases beter op elkaar kunnen aansluiten: er is een gezamenlijk instructieboek gemaakt voor de HAAS Super Minimill.

Wat betreft de CNC-werkplaatsinrichting is er een aantal nieuwe machines bijgekomen en/of in gebruik gesteld in 2025. Een HAAS SMM die in 2024 vanaf Erasmus binnen is gekomen is geschikt gemaakt voor het onderwijs, en er is een HAAS SMM verhuisd van Utopa naar OWB-CNC. Dit brengt het aantal op drie stuks, waardoor we ook met de excellerende studenten van de Startfase nog eerder de stap kunnen maken naar de productiemachines, en de studenten in Onderwijsperiode vier een diepgaande instructie kunnen krijgen. Hierdoor is er een vloeiendere aansluiting op de Hoofdphase als het gaat om het gebruik van de CNC-machines. Ook is de uitwisseling tussen studenten in Utopa en OWB (beide kanten op) hierdoor mogelijk.

In 2025 kwam er een mooie kans voorbij en heeft de LiS alvast een DEED CNC0030 draaimachine aangekocht en in OWB geplaatst. Om hiervoor plaats te maken is de Schaublin 125 CCN verkocht en de HAAS TL1 naar Utopa verhuisd.

Tot slot is na jarenlange trouwe dienst docent Paul Fasseur met welverdiend pensioen gegaan. Paul heeft een zeer belangrijke bijdrage geleverd aan het opzetten van de leerlijn CNC en de eerstejaarswerkplaats zoals hij nu staat. Zijn taken zijn overgedragen aan diverse collega's.

In 2025 vonden diverse inhoudelijke ontwikkelingen plaats binnen het glasprogramma. Een student voltooide een internationale stage bij een gespecialiseerd glasatelier in Canada, wat waardevolle praktijkervaring opleverde op het gebied van warmglastechnieken. Daarnaast bezochten studenten het Rijksmuseum voor een verdiepende rondleiding, inclusief een exclusieve kennismaking met de restauratie- en conserveringsafdeling, waar onder meer historisch glaswerk uit monumentale poppenhuizen werd bestudeerd.

In Leerdam namen studenten deel aan een intensieve dagtraining glasblazen aan de pijp, gericht op basistechnieken zoals het centreren, ophalen en vormen van heet glas. Binnen het examenprogramma werden de proeven van bekwaamheid voor Glas A door drie studenten met succes afgerond.

Ook extern werd kennis verbreed. Zo werd deelgenomen aan een vakinhoudelijk glascongres in de regio Bad Soden am Taunus (Frankfurt), waar recente technologische en artistieke ontwikkelingen binnen de glasindustrie werden besproken. Daarnaast namen zowel medewerkers van het Rijksmuseum als bestuurders uit het onderwijs deel aan praktijkmodules glasblazen.

Het curriculum werd verder verdiept met keuzedelen op het gebied van warm- en koudglasverwerking, waaronder technieken zoals snijden, polijsten, fuseren en gieten. Deze toevoegingen vormden een belangrijke inhoudelijke versterking van het bestaande programma en spelen in op de diversiteit en expertise die het beroepenveld van onze studenten vraagt. Tot slot kende het studiejaar 2025 de grootste instroom ouderejaars glasstudenten tot dan toe: veertien deelnemers.

2.4 Keuzedelen

Keuzedelen op de LiS zijn zowel verbredend- als verdiepingsgericht en worden over de verschillende studiejaar aangeboden. De keuzedelen die worden aangeboden zijn allen gekoppeld aan het RI en AMP kwalificatiedossier. Ze geven kleur aan de opleiding en kunnen doelgericht worden ingezet bij wijze van specialisatie, waarbij de combinatie met het (de) gekozen BPV bedrijf(ven) én de afstudeerstage een goede basis voor een vervolgopleiding of specifieke branche wordt gelegd. Regelmatig wordt een extra keuzedeel door een individuele student gevolgd voor extra verdieping of specialisatie in de opleiding. Vanwege voornoemde is de opleiding niet expliciet over de mogelijkheid van het volgen van een keuzedeel bij een andere onderwijsinstelling, mogelijk losstaand van het RI of AMP kwalificatiedossier. De programmering van de keuzedelen (in een tienweekse onderwijsstructuur) zou dit wel mogelijk maken. Mocht een student deze optie overwegen dan vindt er een gesprek plaats over de mogelijkheden om dit te doen en om te kijken welke ondersteuning het betreffende keuzedeel biedt tijdens zijn of haar schoolloopbaan en toekomstige carrière.

Het openstellen van de keuzedelen voor zowel oudere- als jongerejaars studenten is ook in 2025 doorgezet en heeft gezorgd voor positieve eind resultaten, waarbij de jongerejaars uitstekend in staat zijn gebleken een 'gevorderd' keuzedeel met een mooie beoordeling af te kunnen ronden.

In navolging van de keuzedelen Ondernemerschap en Duits zijn ook de meer beroepsgerichte keuzedelen én HBO Wiskunde omgezet naar- en uitgevoerd in een tienweekse structuur, dit tot tevredenheid van alle betrokkenen. Voor de eerste maal is ook het keuzedeel Dronetechniek, dat voorheen met name voor derde- of vierdejaars studenten werd aangeboden, ook gevolgd door studenten van het eerste jaar van de Hoofdphase, waarbij hun teken- en ontwerpvaardigheden in (zeer) positieve zin zijn opgevallen.

Het nieuwe keuzedeel 'Medische technologie' is opnieuw aangevraagd en goedgekeurd door SBB en heeft de naam 'Ontwerpen van instrumenten voor de biomedische sector' gekregen. Voor de laatste periode van schooljaar 25-26 hebben 24 studenten zich ingeschreven; dan gaat het keuzedeel voor het eerst draaien. Er is hard gewerkt aan de opzet en structuur van het keuzedeel, dat qua blauwdruk de opzet van het succesvolle Instrumentation for Space heeft gekregen. Diverse spelers in de medische sector hebben gehoor gegeven aan de oproep om gastlessen of excursies te verzorgen, waaronder Canon, LUMC, Van Straten Medical B.V., het Erasmus MC en het VU medisch centrum.

In november is in de glaswerkplaats het Keuzedeel Glas Warm in eerste uitvoering genomen. Naast de benodigde uren glasblazen om tot het examenniveau te komen, is hierbij nadrukkelijk aandacht geweest voor theorie rondom het glasblazen. Er is een reader ontwikkeld en er is zeer succesvol gewerkt met Neon. Er is gestart met de ontwikkeling van Koud Glas, dat in februari 2026 voor het eerst zal worden aangeboden.

Met de studenten van het keuzedeel Instrumentation for Space is, in samenwerking met Inholland, in november een bezoek gebracht aan de Space Tech Expo in Bremen. Dit is leerzaam geweest voor alle partijen en wordt gepland als vast onderdeel van dit keuzedeel.

Tot slot is, samen met diverse partners, waaronder ASML, Nearfield, Hittech, Boers&Co en een breed scala aan onderwijsinstellingen uit Zuid-Holland, hard gewerkt het nieuwe keuzedeel Semicon, waarvan de LiS de penvoerder is.

2.5 Beroepspraktijkvorming (BPV)

In 2025 is voortgebouwd op de ingezette professionalisering van de BPV. Het netwerk van stagebedrijven is verder uitgebreid en de samenwerking met bestaande partners is verstevigd. Alle studenten vonden tijdig een passende stageplek, waarbij de BPV-coördinator waar nodig ondersteuning bood.

De informatievoorziening rondom de BPV is geoptimaliseerd. Nieuw ontwikkelde standaardcommunicatie en geactualiseerde informatiedocumenten bieden bedrijven en studenten duidelijke kaders over rollen,

verantwoordelijkheden en verwachtingen. Alle materialen zijn centraal beschikbaar via de BPV-hub in Microsoft Teams en gepubliceerd onder Publicaties op de website.

Binnen Teams is de workflow verbeterd: BPV-opdrachten zijn herzien naar een competentiegerichtte structuur en de gesprekscyclus (week 1, 5 en 9) is geborgd in de digitale omgeving. Begeleiders kunnen gesprekken nu uniform vastleggen, wat de kwaliteit van monitoring verhoogt. Daarnaast draaide in 2025 een pilot voor uniforme vastlegging in Educator. De positieve resultaten vormen de basis voor implementatie in 2026, waarmee de volledige BPV-cyclus centraal registreerbaar wordt. Studenten ervaren hierdoor meer overzicht, duidelijkheid en voorspelbaarheid.

In 2025 vond de eerste praktijkbegeleidersopleiding voor leerbedrijven plaats. Achttien deelnemers van zes bedrijven namen deel en beoordeelden de opleiding zeer positief. De belangstelling voor het vervolg in 2026 is groot, met 45 aanmeldingen vanuit 25 bedrijven. Ook de Bedrijvenmarkt 2025 was succesvol, met 54 deelnemende organisaties. Studenten waren goed voorbereid via trainingen rond netwerken en presenteren. De campagne Maak de Switch kreeg hierbij een prominente plek en werd positief ontvangen.

Op administratief vlak is een belangrijke slag gemaakt: vanaf 2025 kunnen praktijkovereenkomsten digitaal worden ondertekend in het Studenten Informatie Systeem (SIS). Dit leidt tot efficiëntere processen, kortere doorlooptijden en betere controle op BPV-documentatie.

Er zijn in 2025 geen meldingen van stagediscriminatie ontvangen. Eén signaal is zorgvuldig onderzocht via hoor en wederhoor en bleek geen discriminatie te betreffen; de protocollen zijn correct gevolgd.

2.6 Begeleiding

Intake en meeloopdag

In 2025 is de drempel verlaagd om aan de meeloopdag deel te nemen. In eerdere jaren moest een aspirant student zich eerst hebben ingeschreven voor de opleiding om vervolgens uitgenodigd te worden voor de meeloopdag, maar door de inschrijving voor de meeloopdag open te stellen voor iedereen die interesse heeft om aan de opleiding bij de LiS te starten, krijgt de potentiële student een beter beeld van de opleiding en de school. Deelname aan de meeloopdag blijft een vaste intake vereiste bij de LiS. Een belangrijk onderdeel van de meeloopdag is het gesprek dat met elke aspirant student wordt gevoerd aan het eind van de dag, aan de hand van een vragenlijst die een aspirant student heeft ingevuld. Met dit gesprek achterhalen we onder andere de motivatie, kunnen we vroegtijdig aanvullende vragen beantwoorden en krijgen we sneller inzichtelijk als er een eventuele ondersteuningsbehoefte is (bijvoorbeeld het moeten bijschakelen op de basiskennis wis- en natuurkunde. Zo kunnen we een zo succesvol mogelijke start maken in de eerste onderwijsperiode. We bieden aan 20 aspirant studenten vóór de zomer de training wis- en natuurkundige basisvaardigheden aan. Deze studenten geven aan dat ze vervolgens goed mee kunnen komen in de lessen.

Voor aspirant studenten die nog twijfelen is de mogelijkheid geboden om enkele dagen stage te komen lopen. Ze draaiden die dagen mee in het lopende onderwijs om extra inzichten op te doen over wat de opleiding inhoudt en of deze echt bij hun past.

Tot slot zijn de aspirant studenten voor de zomer uitgenodigd voor een meet and greet met hun mentor en toekomstige mentorgroep. Hierbij hebben zij alvast nader kennis gemaakt en is hen ook de mogelijkheid geboden om hun kleding en veiligheidsmiddelen aan te schaffen.

LOB

Binnen het onderwijs zijn meerdere LOB gelabelde activiteiten geborgd. De gekozen richting in 2024 om de kwalificerende LOB-activiteiten in elke tiende, afrondende week van een project te laten plaatsvinden,

is voortgezet in 2025. Het aanbod is qua logistiek teruggebracht naar één dag in de afrondende week. Ook dit jaar is er een gevarieerd aanbod geweest en hebben meerdere bedrijven/gast sprekers belangeloos bijgedragen om het aanbod tot stand te laten komen. Halverwege oktober zijn de studenten geïnformeerd over de opzet en konden voor het gehele studiejaar hun keuzes opgegeven worden. De meeste studenten zijn geplaatst op de activiteit van hun eerste keuze.

De opzet om LOB-activiteiten te integreren binnen diverse keuzedelen heeft vooralsnog niet geleid tot verdere integratie van LOB activiteiten in de bestaande keuzedelen structuur. Vooralsnog blijft alleen de workshop 'Werken en monteren in een cleanroom' een verplichte deelname voor studenten die het keuzedeel Instrumentation for Space volgen. In 2026 wordt bekeken of deze integratie verder kan worden uitgebreid. In 2025 zijn op school de workshops 'Niks is cool' en 'Werken in een cleanroom' meerdere keren aangeboden in het kader van de projecten Quantum en Photon Delta. De opgedane kennis is breder inzetbaar. Daarom zijn de workshops gekoppeld aan de SBB-keuzedelen Instrumentation for Space en Optical Engineering, en vanaf 2026 ook aan het keuzedeel Semicon. Daarmee worden de workshops steviger verankerd in ons onderwijs.

Mentoraat

In 2025 is het werken met mentorgroepen positief bevonden en verder voortgezet. Er is blijvende aandacht voor de doorontwikkeling van de rol als mentor, die door de invoering van de rol van projectbegeleider een iets andere vorm aan het krijgen is binnen de LiS. De mentor is nog steeds het eerste aanspreekpunt voor de student bij vragen over school- en onderwijs gerelateerde onderwerpen.

Bij alle studenten is wekelijks een mentoruur ingepland. Deze wordt volgens de jaarplanning ingevuld met diverse klassikale school- en onderwijs gerelateerde onderwerpen en/of voor het voeren van individuele gesprekken.

Studenten zijn over het algemeen tevreden tot zeer tevreden met de begeleiding die ze van hun mentor krijgen, en beoordelen hun relatie met hem of haar met gemiddeld een 3.7 op een vijfpuntschaal.

Specifieke Begeleiding

In 2025 is de extra ondersteuning in fte op het gebied van specifieke begeleiding gecontinueerd. Naast het bieden van extra ondersteuning aan studenten is er steviger ingezet op het werken vanuit een PDCA-cyclus, waarbij de Kwaliteitsagenda en het Teamwerkplan Onderwijs als basis hebben gediend. De in 2025 geïnitieerde coördinatoren overleggen hebben bijgedragen aan een betere communicatie en afstemming over het onderwijs en de (specifieke) begeleiding. Daarnaast sluit de zorgcoördinator structureel aan bij studentbesprekingen en mentoroverleggen, waardoor de communicatielijnen nog korter zijn en de signalering sneller kan worden gedaan. De betrokkenheid van de zorgcoördinator bij de meeloopdagen en intakes is vergroot door vooraf te signaleren en gericht de intakegesprekken in te gaan.

Samenwerking Studentenwelzijn Leiden

De LiS werkte ook in 2025 samen met de Gemeente Leiden, onderwijsinstellingen (HS, Universiteit en MBO) en de overkoepelende Studenten- en studieverenigingen aan het verbeteren van het studentenwelzijn. In 2025 is er tijdens diverse bijeenkomsten aandacht gegeven aan vier thema's: financiën, social media, mentale veerkracht en peer-to-peer feedback. De LiS heeft er onder andere voor gekozen om toe te werken naar een interne webpagina Begeleiding en Welzijn, waarbij de studenten en onze medewerkers op één centrale plek actuele informatie kunnen terugvinden. Oplevering staat gepland eind Q1 2026.

Projectbegeleiders projectonderwijs

In 2025 is doorlopend aandacht besteed aan de doorontwikkeling van de rol van projectbegeleider. De activiteiten uit 2024 zijn doorgezet naar 2025, om zo inbedding en transfer van theorie stevig te laten wortelen. De ontwikkelde tools zijn blijvend onder de aandacht geweest en zijn er wederom trainings- en intervisie bijeenkomsten geweest, waarbij de intervisie erop gericht is om deze over te laten nemen

door het team zelf. Ook zijn de studentgesprekken bijgewoond en van feedback voorzien door een externe coach. Wekelijks komen daarnaast de projectbegeleiders van de Startfase bij elkaar en wisselen zij ervaringen uit. In december heeft er naar aanleiding daarvan een bijeenkomst plaatsgevonden, waarin het gebruik van de rubrics en het iken van de waardering en beoordeling daarmee centraal stond. Er is tevens geconstateerd dat de uitvoering van de rol van projectbegeleider, en het team van docenten dat in de Hoofdphase daarmee aan de slag gaat, meer aandacht en sturing behoeft, welke in 2026 wordt versterkt en opgepakt. Studenten tonen zich tot slot blijvend tevreden tot zeer tevreden met de rol van de projectbegeleider in het STO.

2.7 Internationalisering

Research instrumentmakers komen veelal te werken in een internationale omgeving waar de voertaal Engels is. Om de studenten daar goed op voor te bereiden volgen ze lessen Engels op niveau B1 en A2, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de Engelse en Amerikaanse cultuur. Met Lycée Jacques de Vaucanson (Tours, Frankrijk) heeft er ook dit jaar weer een online uitwisseling plaatsgevonden, waarbij onze eerstejaars studenten kennis hebben gemaakt met studenten van Lycée Jacques de Vaucanson. Na die ontmoeting hebben ze voor elkaar filmpjes gemaakt in het Engels en uiteindelijk ook weer besproken. Ook dit jaar zijn studenten van de LiS op stage gegaan naar het buitenland.

Er zijn dit jaar 3 studenten op internationale stage geweest naar de volgende bedrijven/landen:

- Bluefors, Helsinki, Finland
- IAC, Tenerife, Spanje
- University of Calgary, Calgary, Canada

Van 30 september tot en met 2 oktober hebben een docent en de practor Instrumentation for Space een bezoek gebracht aan Lycée Pierre Paul Riquet om te ervaren hoe daar onderwijs op het gebied van de ruimtevaart gegeven wordt. Aan het eind van dat bezoek is er een LOI ondertekend om meer samen te werken op het gebied van de ruimtevaart. In december was er in dat kader een livestream van een les op de LiS welke in Toulouse gevolgd werd door ongeveer 25 studenten van Pierre Paul Riquet.

Daarnaast is er ook uitgebreid gesproken over mogelijk samenwerking in toekomstige projecten en is

er ook een project van CNES geïdentificeerd als mogelijkheid. De uitwerking daarvan zal plaatsvinden in 2026. Van 6 tot en met 8 mei was er de afsluitende bijeenkomst van Planet Change om de voorlopige eindresultaten van de ontwikkeling van onderwijs voor “vocational schools” in Europa te bespreken. Hierbij was de LiS als partner ook aanwezig. Van 17 tot en met 20 november hebben de studenten van het keuzedeel “Instrumentation for Space” de Space Tech Expo en het ruimtevaartbedrijf OHB in Bremen bezocht. Dit was in samenwerking met InHolland.

Tot slot hebben verschillende overleggen plaats gevonden met stagebedrijven in het buitenland, zowel tijdens de periode dat studenten van de LiS stageliepen als in de periodes eromheen.

2.8 Studententevredenheid

De LiS vindt het zeer belangrijk om de tevredenheid van studenten op peil te houden en met grote regelmaat deze tevredenheid te meten.

Dit gebeurde in 2025 middels de ‘hard controls’: de JOB monitor, het Studenttevredenheidsonderzoek én de evaluaties die direct na de diverse projecten wordt gehouden. Daarnaast is, met name bij de projecten die voor het eerst zijn gedraaid, ook veel één op één of in georganiseerd groepsverband (‘soft controls’) met studenten gesproken en op diverse thema’s als planning, begeleiding en beoordeling is er om hun ervaring en mening gevraagd. Studenten gaven daarbij goed onderbouwde en eerlijke feedback, die waar mogelijk direct is geïmplementeerd in de volgende cyclus van het project. Ook gaven zij nadrukkelijk aan dat het werd gewaardeerd dat de school om hun mening vraagt en deze serieus neemt.

Naar aanleiding van de resultaten van het STO 2024 zijn bij de start van het nieuwe schooljaar de Startfase klassen bezocht door de onderwijsmanager, en is er daarbij nadrukkelijk aandacht besteed aan de vindbaarheid en inhoud van diverse belangrijke onderwijsdocumenten, zoals de OER en Studiegids. Deze documenten zijn ook een terugkerend onderwerp geweest tijdens de mentorlessen daarna. Na analyse van de antwoorden in 2024 en 2025 komen de volgende belangrijke punten naar voren:

- De bekendheid met de OER is in 2025 duidelijk verbeterd (van gemiddeld 2,9 naar 3,5 op een 5 puntschaal). Studenten zijn zich in 2025 aantoonbaar meer bewust van het Onderwijsplan/de OER.
- De bekendheid met de Studiegids blijft in beide jaren neutraal (rond de 3,0).
- Studenten voelen zich in 2025 iets beter geïnformeerd over de relevante documenten (van 3,5 naar 3,7) en vinden de informatie goed tot zeer goed vindbaar (van 3,9 naar 4,0). De vindbaarheid is in beide jaren een sterk punt.

In het STO 2025 geven de huidige studenten een zeer hoge waardering voor veiligheid op school en zichzelf kunnen zijn in de klas en op school. Ook wordt er ruim voldoende aandacht besteed aan het mentaal welzijn van studenten, middels de welzijnsweek en diverse andere thema’s. Over het rooster en onze communicatie blijven studenten kritisch, al zijn de meningen, ervaringen en feedback daarover verdeeld en divers. In 2025 is een aantal standaard afspraken gemaakt met de roosteraar om stabiliteit te creëren en de communicatie bij roosterwijzigingen te verbeteren. Dit heeft bij de Startfase studenten geleid tot een aanzienlijk toegenomen score (+0,37) op het ervaren van een helder en overzichtelijk rooster t.o.v. 2024. Ook in het twee en derde jaar van de hoofdfase is een duidelijke verbetering te zien van (+0,28).

2.9 Beroepskolom

In het studiejaar 2024/2025 heeft ongeveer 45% van de afgestudeerden op niveau 3 en 4 gekozen voor het bedrijfsleven, waarbij allen binnen drie maanden een baan vonden. Van de afgestudeerden op niveau 4 heeft circa 30% gekozen voor een (deeltijd)vervolgopleiding op HBO-niveau.

Daarnaast heeft 100% van de afstudeerders het zogenaamde afstudeerformulier ingevuld. De resultaten hiervan zijn als volgt:

- 17 personen gaan direct aan het werk
- 14 personen kiezen voor doorstuderen
- 14 personen doen iets anders of weten het nog niet.

Relatie met het beroepenveld blijft sterk en cruciaal. De LiS is een vakschool die opleidt voor een paar specifieke branches, namelijk de wetenschap en de hightech-industrie. Kenmerkend voor een vakschool is het intensieve contact met de branche.

Het contact met het beroepenveld heeft de LiS via de beroepenveldcommissie (BVC), tijdens bedrijfsbezoeken (BPV) of contactmomenten met de Alumnivereniging en op de jaarlijks terugkerende bedrijvenmarkt bij de LiS. Al deze contacten leveren informatie die de LiS meeneemt in de ontwikkeling van het onderwijs.

Tijdens de formele vergaderingen met de BVC wordt het curriculum doorgesproken, ontwikkelingen van de school getoetst en worden wensen uit het beroepenveld ingebracht. Het onderwijs van de LiS is hierdoor goed afgestemd op de behoeften van het beroepenveld en de school krijgt vanuit deze kringen wegens de professionele aandacht voor de beroepspraktijk veel waardering.

In 2025 is de BVC uitgebreid/vervangen met een aantal nieuwe leden: Willem Jan ter Hoek (Ter Hoek Vonkerosie); Joost Caljouw (Madern Tooling); Bart van Nunen (VDL) en Cor Meijneke (TU Delft). De BVC vormt zo een nog betere afspiegeling van het bedrijfsleven.

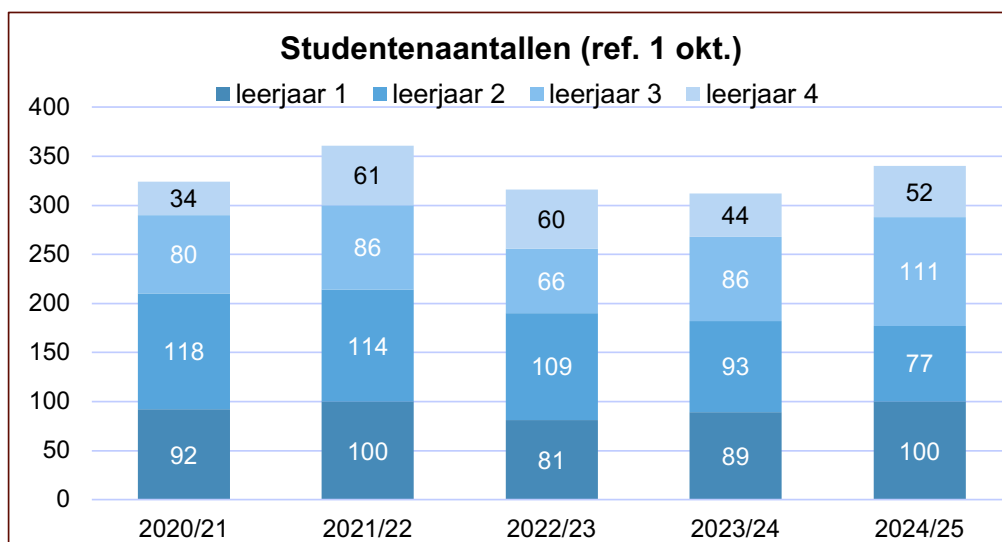
In 2025 is de BVC ieder kwartaal bijeengekomen op diverse locaties, waarbij steeds de mogelijkheid is geboden om online via MS Teams aan te sluiten. Deze opzet is zeer goed bevallen. Een eerste opzet is gemaakt met het opstellen van diverse commissies: Onderwijs, LLO, en PR en communicatie.

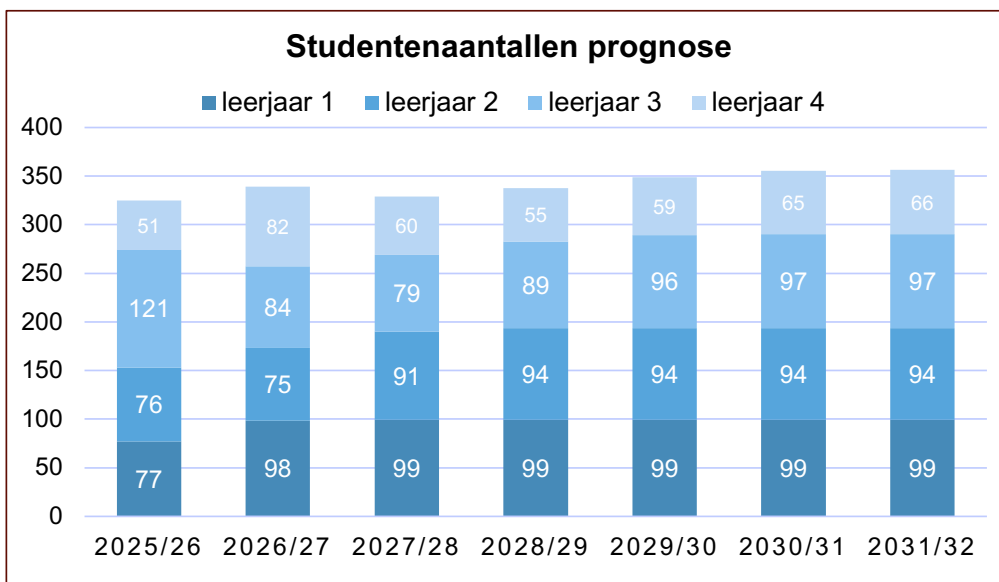
Besproken thema's zijn o.a. de modernisering van ons machinepark en de aangepaste opstelling van de machines, de uitdagingen in de diverse sectoren, de rol die de BVC kan spelen in werven en motiveren van studenten, de ontwikkelingen in de BPV, de ontwikkelingen aangaande het keuzedeel 'Ontwerpen van instrumenten voor de biomedische sector', en het in gebruik nemen van de diverse projecten binnen Eigentijds Vakmanschap, waaronder de pilot die gedraaid is met Methodisch Ontwerpen. De BVC heeft een rondleiding gekregen in het vernieuwde Mechatronica lokaal.

2.10 Onderwijs in cijfers – rendementen

In 2025 waren er in totaal 110 aanmeldingen voor de opleiding en 46 afmeldingen. Het definitieve aantal komt daarmee uit op 64 nieuwe inschrijvingen per 1 oktober 2025. Dit aantal valt tegen ten opzichte van voorgaande jaren waarbij gemiddeld 85 studenten nieuw instromen. Dit is deels te verklaren doordat we geen actieve aanmeldknop voor onze N3 opleiding op de website hebben gehanteerd en wellicht ook doordat implementatie van Educator te veel interne focus heeft gevraagd en daarbij de intake-proces wat uit het oog is verloren.

Van de 64 inschrijvingen waren er twee voor de niveau 3 opleiding en 62 voor niveau 4. De verdeling M/V was 54 jongens en 10 (16%) meiden.

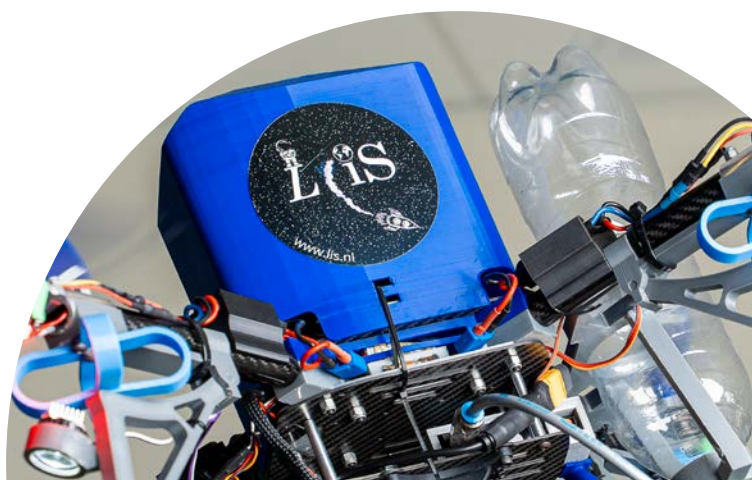
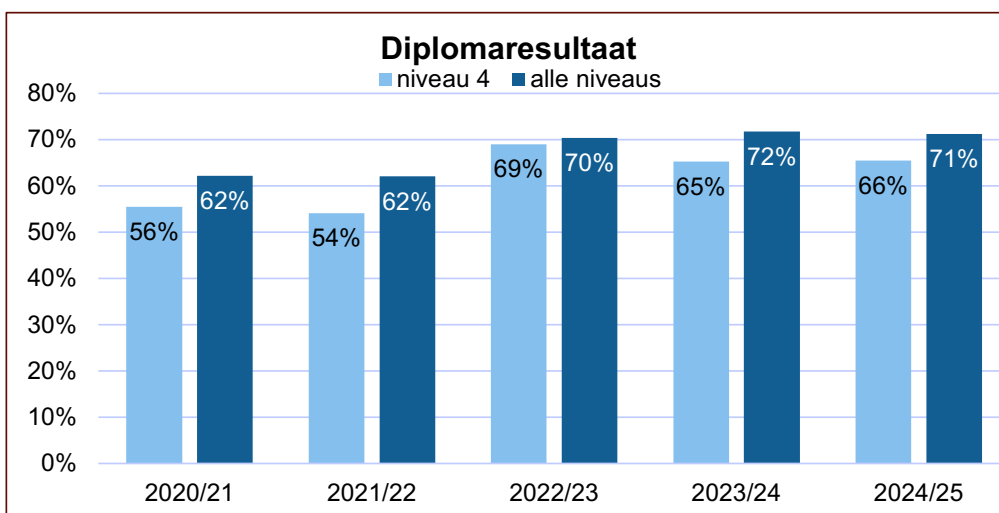

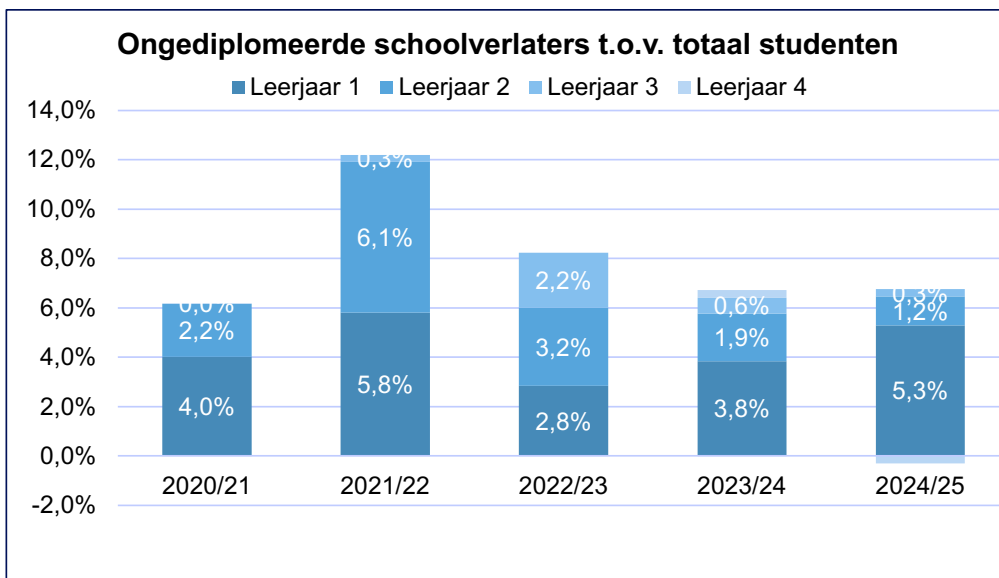
Verantwoording uren binnen het Onderwijsprogramma

Het onderwijsaanbod in beide opleidingen voldoet met minimaal 28 klokuren per week (of een equivalent verdeeld over tien lesweken) ruim aan de minimale wettelijke eis van 1000 uur per jaar. Dertig klokkuren wordt gereserveerd voor onvoorziene omstandigheden/overmacht. In geen geval zijn we in 2025 onder de minimale eis uitgekomen.

Succes van de opleiding

80 schoolverlaters waarvan 58 met diploma, diplomaresultaat 71%, ongediplomeerde schoolverlaters 22, één gediplomeerde niveau 3 die op school bleef voor niveau 4, jaarresultaat 73%.

Ongediplomeerde schoolverlaters worden door de LiS intensief begeleid naar een voor hen passende opleiding elders, waardoor de LiS al vele jaren een laag voortijdig schoolverlaten (VSV) cijfer heeft. Studenten die elders een passende MBO-opleiding volgen, zijn daarin zeer succesvol. Als dit resultaat ook meegenomen zou worden in het diplomaresultaat van de LiS, zou dit nog hoger zijn.

Herkomst en samenstelling studenten

De meeste studenten van de LiS komen uit Zuid-Holland (circa 55%, waarvan 25% uit Leiden). Van de overige provincies is het percentage studenten afkomstig uit Noord-Holland het hoogst (circa 21%).

De populatie studenten bestond in 2024/25 voor 84% uit jongens en 16% uit meiden. Dit laatste percentage is traditioneel laag bij techniek-onderwijs, maar de LiS blijft streven naar verhoging door onder andere vertegenwoordiging van meiden in media-uitingen (meer meiden zichtbaar op beeldmateriaal en op de website en deelname aan de jaarlijkse girls-day) en aansluiting bij landelijke initiatieven. Bij de instroom cohort 2025 was het percentage 93,8% jongens en 6,2% meiden. De gemiddelde leeftijd bij instroom was 18 jaar waarbij de jongste 15 jaar en de oudste 29 jaar was.

Aan- en afwezigheidsregistratie

De aan- en afwezigheid van de studenten wordt bijgehouden in Educator. Overschrijdingen van de wettelijke bepalingen voor leerplichtigen worden gemeld aan DUO.

Voortijdig schoolverlaten

Er is geen sprake van 'voortijdig schoolverlaten' (VSV) als aangetoond kan worden dat de student het opleidingstraject bij een andere instelling voortzet. Indien de student bij de nieuwe opleiding definitief uitvalt, is hij/zij alsnog een voortijdig schoolverlater die ten laste wordt gebracht van de statistieken van de LiS. Ons VSV-cijfer is doorgaans rond 1% en daarmee laag.

Klachtenafhandeling

De LiS streeft ernaar klachten te voorkomen door goed onderwijs, transparantie, een prettig klimaat en goede relaties met studenten, en door actief in te grijpen bij signalen van problemen. Als dit niet lukt of bemiddeling geen oplossing biedt, kan een formele klacht worden ingediend volgens de klachtenregeling.

In 2024/2025 is daar in twee gevallen gebruik van gemaakt, namelijk één bij de examencommissie en één bij het MT. De klacht bij de examencommissie is naar tevredenheid van de student door de examencommissie afgehandeld. De klacht bij het MT is opgenomen met de betreffende persoon door de onderwijsmanager en naar tevredenheid van de klager afgehandeld.

In het kader van de kwaliteitszorg worden klachten (anoniem) geregistreerd. Signalen die in klachten naar voren komen, kunnen worden gebruikt om de kwaliteit van het onderwijs en de organisatie ervan voortdurend te verbeteren.

3

3. De medewerkers

3.1 Beleidsontwikkelingen en CAO

De LiS blijft als organisatie op alle vlakken volop in ontwikkeling. Dit vraagt om continue versterking (kwantitatief en kwalitatief) van het docententeam, maar ook van de ondersteunende diensten (het Bedrijfsbureau).

De ontwikkeling van het personeelsbeleid stond/staat hoog op de agenda van de afgelopen periode en de toekomst. In 2024 is er gewerkt aan de koppeling van de personeelsdocumenten in Teams naar het salarisverwerkingssysteem (NMBRS), dit is inmiddels doorgevoerd. Tevens is het Personeelshandboek in concept af en ligt er een ongoing exemplaar van het meerjarige Werkdrukplan. In 2025 heeft er een overleg plaats gevonden met de directeur, de personeelsvertegenwoordiging, de commissie HR en Besturing van de Raad van Toezicht en HR om een volgende stap te zetten in de ontwikkeling van transparant personeelsbeleid en modernisering van het HR-beleid.

De LiS heeft dit jaar contact opgenomen met het UWV om te bekijken wat de LiS kan betekenen in het kader van de banenafpraak. Meerdere gesprekken met het UWV hebben dit jaar plaats gevonden en uiteindelijk heeft dit een mogelijke kandidaat opgeleverd als assistent conciërge. De gesprekken hierover zijn nog lopend.

Vrouwen zijn redelijk vertegenwoordigd in zowel de Raad van Toezicht als in het bestuur/management van de school, respectievelijk 25% en 33% per ultimo 2025. Dit is in vergelijking met vorig jaar hetzelfde percentage.

De onderhandelingen over de CAO tussen de vakbonden en de MBO Raad hebben geleid tot een nieuwe CAO. De looptijd van de CAO is van 1 augustus 2025 tot 1 maart 2026 (de van toepassing zijnde financiële arbeidsvoorwaarden worden met terugwerkende kracht per 1 januari 2025 verrekend), de belangrijkste punten zijn:

- **Loonsverhoging**

Afgesproken is dat de salarissen in het MBO met ingang van 1 januari 2025 structureel worden verhoogd met 5,1%.

- **Proeftuinen**

Een belangrijke stap in de CAO is de inrichting van de zogeheten proeftuinen. Hierin krijgen onderwijsteams de ruimte om te experimenteren met alternatieve manieren van inzetbaarheid, verlof en professionalisering. De MBO Raad ziet deze proeftuinen als kansrijke initiatieven om meer maatwerk mogelijk te maken die aansluit op de behoeften van teams en individuele medewerkers.

3.2 Medewerkerstevredenheid en Werkdrukplan

Het MTO (Medewerkers Tevredenheids Onderzoek) is afgenomen in december 2025, in een drukke periode vlak voor de kerstvakantie. Er was een respons van 87% (vorig jaar was dit 91% en de benchmark was 71%). Een iets lagere respons dan vorig jaar, maar nog steeds mooi hoog en geeft de ervaring van bijna de gehele organisatie weer. Hieruit komt naar voren dat de LiS in het algemeen positief beoordeeld wordt. Met name op de onderdelen: ik ben trots op de LiS, ik sta achter de doelstellingen van de LiS, ik blijf hier graag werken, en ik voel me veilig op mijn werk.

Het moreel bij de LiS-medewerkers is doorgaans goed. Toch beoordeelt 53% van de respondenten de werkdruk als te hoog ten opzichte van 49% in 2024. De ontwikkeling en implementatie van Eigentijds Vakmanschap: projectmatig onderwijs, nieuwe pedagogisch-didactisch benadering en modulaire flexibilisering vraagt veel ontwikkel- en trainingstijd van de medewerkers welke gereflecteerd wordt in de werkdrukbeleving, echter inspireert de toekomstvisie van de LiS ook de LiS-medewerkers (score 7.6) en is er plezier in het werk (score 7.7).

Er is een werkdrukplan 2024-2028 gemaakt in concept en zal met de professionalisering van het HR-beleid definitief gemaakt worden. Tevens worden er gesprekken gevoerd met PVT en de betreffende onderwijs en onderwijsondersteunende teams.

3.3 Deskundigheidsbevordering en Teambuilding

De kwaliteit van de docenten is één van de belangrijkste pijlers van een school. Waar nodig en gewenst is er volop ruimte voor na- en bijscholing. Het onderwijzend personeel is bevoegd les te geven op het MBO, of is hiervoor in opleiding.

In het kader van deskundigheidsbevordering en persoonlijke ontwikkeling zijn in 2025 de volgende trainingen gevolgd:

- Pedagogisch/didactisch handelen i.r.t. Eigentijds Vakmanschap
- Cursus Xedule
- Cursus functioneel beheer Educator
- Bedrijfsbezoeken ter bevordering praktijkvaardigheden
- Netwerkbijeenkomsten ter bevordering beroepsonderwijs
- Diverse medewerkers en afdelingen hebben coaching sessies gehad van Cor Brandwijk
- BHV training
- Training Privacy bekwaam

In 2025 hebben drie personeelsbijeenkomsten plaatsgevonden. Onderwerpen waren:

- Beethoven: LLO
- Lencioni: Effectief samenwerken
- Rendementsverbetering
- Deskundigheidsbevordering
- Studentaantallen, open dagen, werving
- Financiën (jaarrekening, begroting)
- Medewerkers Tevredenheids Onderzoek 2025
- Voortgang Eigentijds Vakmanschap

Voor wat betreft teambuilding worden er door medewerkers zelf diverse uitjes georganiseerd, zoals bowlen, spelletjesavond met pizza, en zijn er afgelopen jaar zelfs brood en koekjes gebakken.

Bij de aanvang van elk studiejaar is er tijdens de introductieweek van de studenten altijd een barbecue.

Bij deze barbecue sluiten de docenten en andere medewerkers ook aan.

In ontspannen sfeer werd onder het genot van een lunch in Brasserie Buitenhuis in Valkenburg het studiejaar 2024/25 afgesloten en de zomervakantie ingeluid.

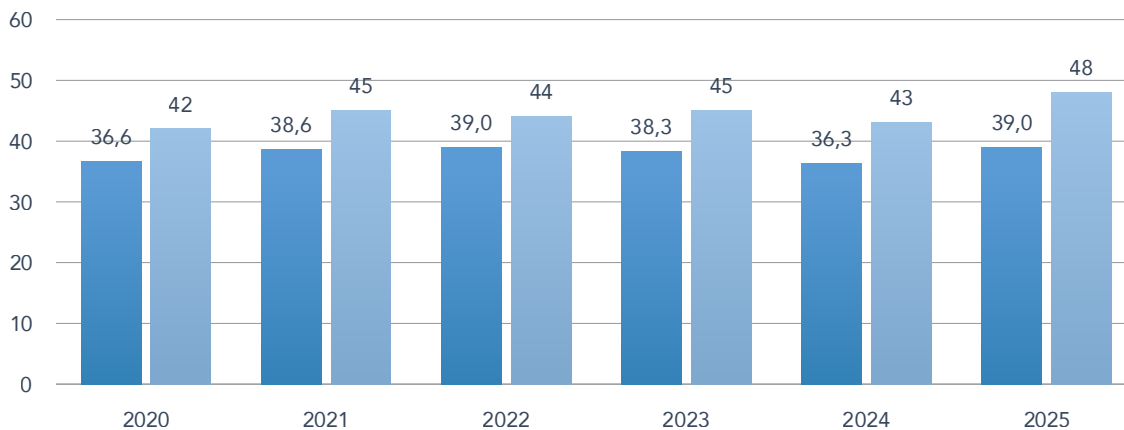
Het jaarlijkse Personeelsuitje werd op 29 september 2025 georganiseerd. Al het personeel vertrok 's middags naar Oegstgeest voor de activiteit boogschieten. Daarna vertrokken wij met zijn allen naar Warmond, waar we een fijne rondvaart hadden en de dag op de boot afsloten met een heerlijk diner.

Het kalenderjaar 2025 hebben we als LiS-team traditioneel kunnen afsluiten met een kerstlunch bij Van der Valk in Leiden om daarna van een zeer welverdiende kerstvakantie te kunnen gaan genieten.

3.4 Personeel in cijfers

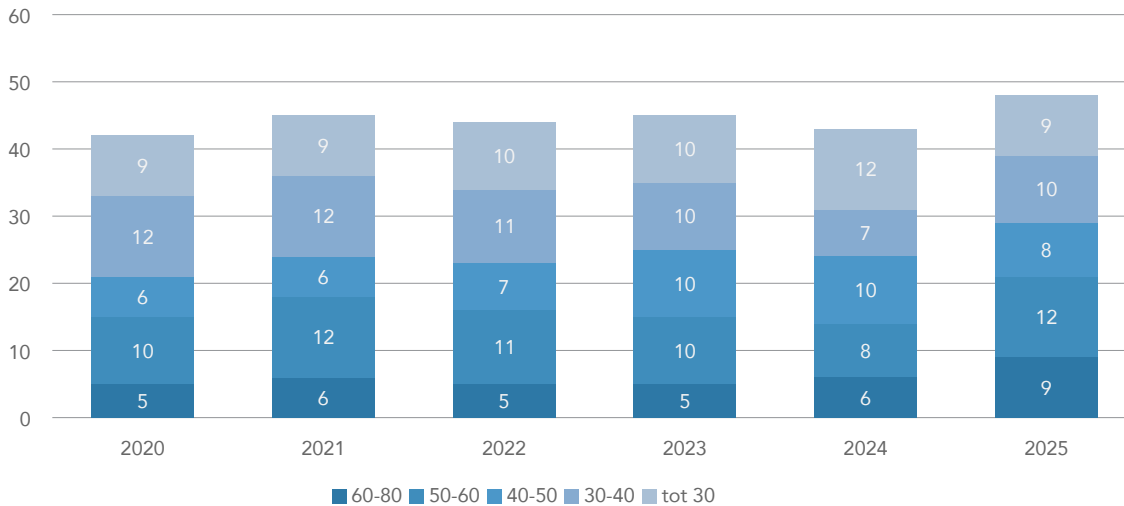
Op de peildatum 31 december 2025 was het aantal medewerkers in dienst bij de LiS 48. Het aantal FTE (fulltime equivalent) steeg van 36 FTE eind 2024 naar 39 FTE. Het gemiddelde aantal fte steeg van 37,4 in 2024 naar 37,6 in 2025.

Aantal FTE versus aantal medewerkers

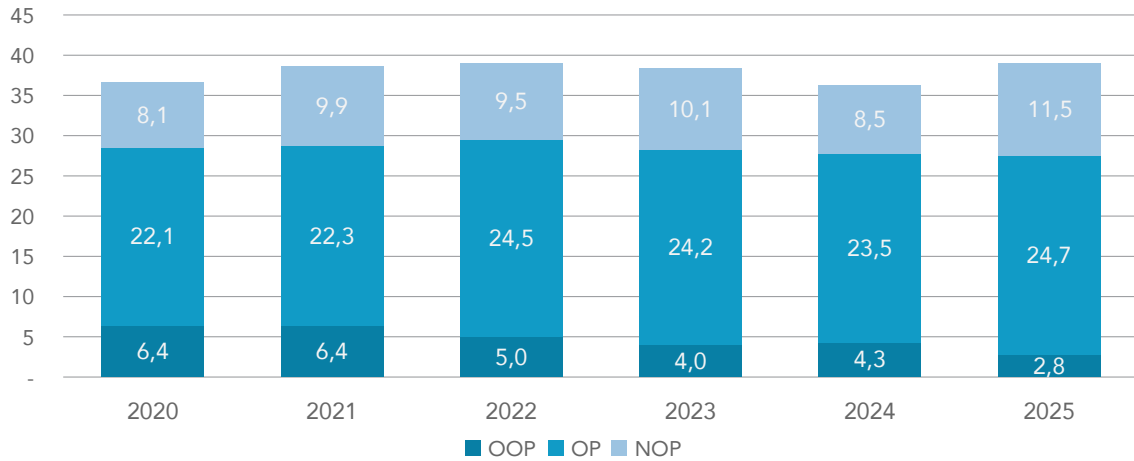
Bij de leeftijdsopbouw van de medewerkers zien we een lichte stijging. In 2024 was de gemiddelde leeftijd 42 jaar en in 2025 ligt deze op 45 jaar.

Aantal medewerkers naar leeftijd

Van de 48 medewerkers hebben er 29 een parttime dienstverband. Onderstaande grafiek geeft de FTE-verdeling over onderwijzend (OP), niet onderwijzend (NOP) en onderwijsondersteunend personeel (OOP) in loondienst weer. Bij de LiS zijn het de Technisch Onderwijs Assistenten (TOA) die onder de noemer OOP vallen.

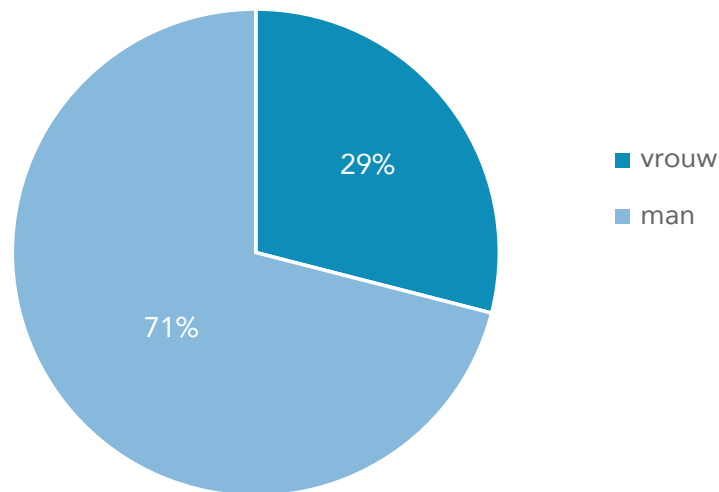
Medewerkers FTE

Eind 2025 waren er vier TOA's (Technisch Onderwijs Assistent) aangesteld als tijdelijke functionarissen, dit in overeenstemming met het beleid van de LiS. Het betreft LiS-studenten die hun niveau 4 opleiding afgerond hebben en nog een paar jaar aan de school verbonden willen blijven om zich nog beter op de arbeidsmarkt voor te bereiden. Dit lijkt op het leerling-gezel principe dat de school van oudsher kent en dat zeer succesvol blijkt voor het op peil houden van het gewenste praktijkniveau van de opleiding. Van de 14 vrouwelijke medewerkers (29% in 2025ten opzichte van 28% in 2024) behoren er drie tot het onderwijzend personeel en elf tot het niet-onderwijzend personeel.

Verdeling man/vrouw

Er zijn dit jaar geen jubilarissen geweest. In 2025 zijn er acht medewerkers uit dienst gegaan, bij drie medewerkers is een tijdelijk contract niet verlengd, en bij vier medewerkers werd een vast dienstverband op eigen verzoek beëindigd. Eén werknemer ging met pensioen. Er zijn in 2025 naast twee wettelijk bepaalde transitievergoedingen geen uitkeringen bij ontslag nodig geweest.

Nieuwe VOG's in 2025	VOG aanwezig op ingangsmoment	VOG te laat aanwezig	VOG niet aanwezig
Nieuwe medewerkers in loondienst	13	0	0
Nieuwe personen niet in loondienst met een VOG-verplichting	0	0	0

Bij de LiS gaat een arbeidsovereenkomst pas in als de VOG ontvangen is. Dit wordt bij elk nieuw dienstverband gecontroleerd door de medewerker HR. Omdat dit proces goed verloopt, zijn er in het verslagjaar en ook in eerdere jaren nooit problemen geweest met de tijdige aanwezigheid van VOG's bij de LiS. Wij hebben de accountant geen opdracht gegeven om de werkzaamheden zoals opgenomen in de bijlage IV bij het Onderwijsaccountantsprotocol 2025 over de tijdige aanwezigheid van de VOG in 2025 uit te voeren.

3.5 Verzuim en verlof

Het ziekteverzuim laat een daling zien binnen de LiS. Hetzelfde geldt voor het aantal doorverwijzingen naar de bedrijfsarts. Het ziekteverzuimpercentage kwam in 2025 uit op 1.86%, terwijl dit 4,4% was in 2024. Dit komt deels doordat er geen medewerkers langdurig ziek waren.

Conform CAO-MBO wordt in geval van langdurig verzuim het loon voor 100% doorbetaald in het eerste ziektejaar en voor 70% in het tweede ziektejaar. De LiS is eigen risicodrager en voor de kosten vanaf het tweede ziektejaar wordt dan ook een voorziening opgenomen.

Er was bij zes medewerkers sprake van kortdurend frequent verzuim (meer dan twee keer ziekgemeld gedurende 2025 voor een periode korter dan één week). In 2024 was dit bij vijf medewerkers het geval.

Twee medewerkers maakten gebruik van de regeling Betaald Ouderschapsverlof voor beiden een omvang van 0,2 fte. Van de regeling Seniorenverlof werd in 2025 door twee medewerkers gebruik gemaakt, voor 170 uur op jaarbasis.

4

4. Publiek-private samenwerking

4.1 Bedrijfsleven

Om de kwaliteit van het onderwijs te verhogen, de aantrekkingskracht voor toekomstige techniekstudenten te vergroten en uiteindelijk zo bij te dragen aan het innovatieve vermogen van het bedrijfsleven wordt er actief samenwerking gezocht met partners (industrie, onderzoeksinstituten en universiteiten inclusief hun ziekenhuizen). Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het begeleiden van BPV, inbrengen en begeleiden van projecten, het geven van gastcolleges, verzorgen van na- en bijscholingscursussen, ondersteunen van evenementen, participeren in de BedrijfsTakGroep en andere overlegstructuren.

In 2025 hebben vele tientallen partners activiteiten ontplooid om de LiS te ondersteunen en het techniekonderwijs van de LiS te versterken mede vanuit LiS TOP. Denk onder andere aan: Admesy, Airbus Netherlands B.V., Avatar, Cosine, Demaco, Hittech Group, ISISpace, Leiden Cryogenics, Lens R&D, LUMC, NEVAC, NIKHEF, NLR, NOVA, Optics11, SBIC, SRON, Stellar Space Industries, Ter Hoek Vonkerosie, TNO, TU Delft, Universiteit Leiden, Vacuubrand, VCCN en Westend BV.

4.2 LiS TOP

De Stichting LiS TOP is actief op het raakvlak tussen de school en bedrijven en instellingen. Onder LiS TOP vielen in 2025 drie activiteiten: LiS Engineering, LiS Academy en Subsidies. Ook in 2025 was er een duidelijke focus op het gebied van de drie speerpunten van de LiS TOP: Instrumentation for Space, Quantum, en Life Science & Health. Samen leveren ze een belangrijk gedeelte van groepsprojecten en afstudeeropdrachten, maar ook studenten uit andere leerjaren komen in aanraking met deze drie gebieden via opdrachten bij LiS Engineering, keuzedelen, gastcolleges en bedrijfsbezoeken.

Organisatie

Het faciliteren en vakinhoudelijk verrijken van het onderwijs is uitgangspunt van LiS TOP. Daarom heeft de organisatie van LiS TOP (bestuurlijk en operationeel) een nauwe relatie met de bestuurlijke en operationele organisatie van de LiS.

Investeren publieke middelen in private activiteiten

Alle activiteiten die LiS TOP verricht vallen onder publieke activiteiten dan wel onder private activiteiten die in het verlengde liggen van de publieke taak. Indien sprake is van private activiteiten dan worden hiervoor marktconforme en kostendekkende tarieven bepaald. Het risicobeleid ten aanzien van de private activiteiten is beschreven in 6.3 Risicoanalyse.

De private activiteiten zijn bij de LiS onderverdeeld in Leven Lang Ontwikkelen (contractonderwijs, LiS Academy) en het leerbedrijf (LiS Engineering). De activiteiten van deze onderdelen worden in de paragrafen 4.3 en 4.4 toegelicht.

De meerwaarde van de activiteiten van LiS Academy bestaat uit het delen van beschikbare expertise met bedrijven en dat externe kennis en ervaring ook terugvloeit naar de LiS.

De baten in opdracht van derden staan toegelicht in de jaarrekening. De omvang bedraagt slechts 1% van de totale baten en is daarmee relatief zeer klein. Voor de verslaggeving is in 2025 ook weer gewerkt met de 'beleidsregel investeren met publieke middelen in private activiteiten'. Zo zijn in 2025 de prijzen weer aangepast. De omzet en resultaten in 2025 bedroegen:

	Omzet 2025	Resultaat 2025
LiS Academy	€ 13.000,-	€ 1.000,-
LiS Engineering	€ 48.000,-	€ 1.000,-
Totaal LiS TOP	€ 60.000,-	€ 2.000,-

Alle private activiteiten kennen een voorcalculatie (minimaal kostendekkend) en worden gespiegeld met marktconforme tarieven. Op totaalniveau vindt door de controller ook een nacalculatie plaats. Waar nodig gebeurt dit ook op projectniveau. De bestuurder ziet toe op marktconformiteit en resultaat.

Het interne risicobeheersings- en controlesysteem van de LiS dat wordt toegelicht in paragraaf 6.3 geldt ook voor LiS TOP.

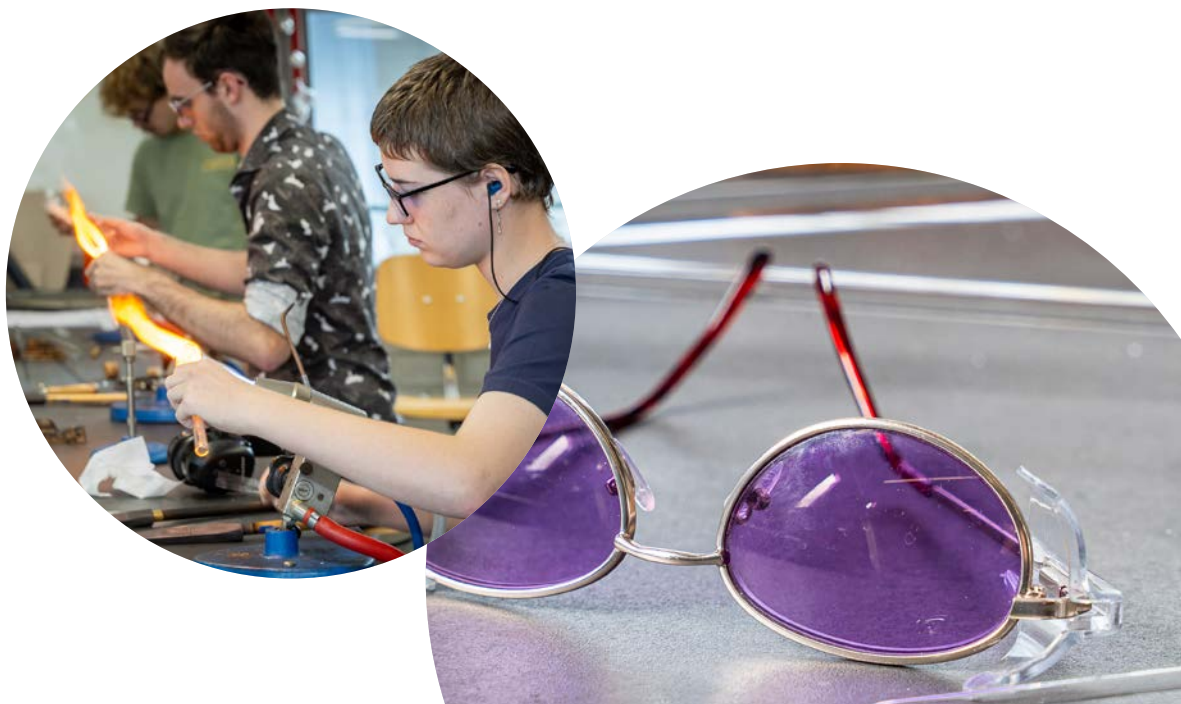
4.3 LiS Engineering

LiS-Engineering is een door SBB erkend leerbedrijf. Maximaal vijf LiS-studenten kunnen tegelijk stagelopen bij LiS Engineering maar voorkeur verdient een stage bij een extern leerbedrijf. Middels LiS Engineering bieden wij studenten met een specifiek aandachtspunt een veilige/vertrouwde omgeving om hun eerste werkervaring op te doen. De begeleiding van de opdrachten vraagt heel veel effort van het begeleidingsteam.

LiS Engineering voert als leerbedrijf opdrachten metaal en glas uit voor externe opdrachtgevers die hoofdzakelijk en bij voorkeur uitgevoerd worden door LiS-studenten. Hierbij streven we naar betrokkenheid van de studenten gedurende het hele proces (dus van aanname van de opdracht tot aflevering van het product). Daar waar mogelijk worden deze externe opdrachten in het onderwijs ingezet. Voor de LiS kunnen deze externe opdrachten fungeren als leeropdrachten voor studenten, mits het belang van het reguliere onderwijs niet wordt geschaad. Indien het niet inpasbaar is in het reguliere onderwijs wordt het werk gedaan door de stagiaires. In 2025 heeft één student gebruikt gemaakt van een stage bij LiS-Engineering.

4.4 LiS Academy

LiS Academy heeft tot doel om samen met partners gerichte na- en bijscholingsactiviteiten te ontplooiën die vakinhoudelijk in lijn liggen met het profiel van de LiS. We hebben in 2025, vanuit project Beethoven een inventarisatie gemaakt van ons aanbod in relatie tot de vraag bij werknemer/bedrijven en de propositie van ons aanbod in de toekomst. Op basis hiervan is een modulaire structuur opgezet welke leidt tot beroepsprofielen die tot snelle inzetbaarheid in de branche leiden. De modules zijn afgeleid van bestaande lesinhoud zodat deze direct beschikbaar is. De nieuwe opzet past bij de vraag van zij-instromers en van de tekortberoepen in de hightech industrie en wordt aangeboden onder de titel 'LiS voor werkenden'. Tijdens de bedrijvenmarkt op 4 december is 'LiS voor werkenden' gelanceerd en zijn we met een groep van 18 geïnteresseerden gestart met een intake. De aanpak hoort bij de ontwikkeling van LLO als publieke taak en zo willen wij deze activiteit ook koppelen aan ons portfolio.

4.5 Subsidies

Voor verschillende subsidietrajecten wordt er samengewerkt met andere partners (bedrijven, onderzoeksinstituten en andere onderwijsinstellingen).

Beethoven:

In 2025 is LiS gestart met de uitvoering van Project Beethoven, het Nationaal Versterkingsplan Microchip Talent (2025–2030). Binnen het regionale programma Beethoven Zuid-Holland werkt LiS samen met MBO-instellingen en partners uit de hightech-industrie aan het versterken van de talentpijplijn voor de Nederlandse halfgeleidersector.

De samenwerking richt zich onder meer op de ontwikkeling van het keuzedeel *Introductie in de semiconductie*, de verdere uitbouw van cleanroom-onderwijs in de regio, gezamenlijke werving van studenten en het organiseren van praktijkgerichte studentprojecten in samenwerking met bedrijven. Hiermee wordt gewerkt aan een structurele versterking van het opleidingsaanbod voor de snelgroeijende semicon- en hightech maakindustrie.

Parallel hieraan heeft het aanbod voor Leven Lang Ontwikkelen (LLO), mede op basis van input vanuit de industrie, een eerste concrete uitwerking gekregen in het programma LiS voor Werkenden. Dit programma richt zich op gerichte bij- en omscholing van werkenden in precisie manufacturing, assembly, testen en prototyping, met als doel de instroom van vakbekwame technici voor de hightech maakindustrie te vergroten en carrièreswitches naar deze sector te faciliteren.

Vanuit haar nationale positie als vakschool heeft LiS tevens geïnvesteerd in het bovenregionaal tot stand brengen van samenwerking tussen opleiders in de precisietechniek. Hiermee draagt LiS bij aan het waarborgen van groei en continuïteit van voldoende goed opgeleide vakmensen voor de hightech maakindustrie. In paragraaf 4.6 wordt dit toegelicht.

Erasmus+

In 2025 is er weer een Erasmus+ subsidie binnengehaald, waarmee het mogelijk wordt gemaakt om studenten financieel te ondersteunen die in 2025 en 2026 in Europa hun (afstudeer-)stage willen gaan doen. Ook maakt deze subsidie het mogelijk om medewerkers in Europa extra ervaringen op te laten doen en/of (toekomstige) stageplekken te bezoeken.

Mede met de financiële ondersteuning vanuit een eerdere Erasmus+ subsidie is in 2026 een student voor 5 maanden naar Tenerife (Canarische eilanden, Spanje) gegaan voor zijn afstudeerstage.

Daarnaast heeft de Erasmus+ grant het mogelijk gemaakt dat een docent verschillende workshops heeft kunnen volgen op de jaarlijkse bijeenkomst van de Duitse glasblazers.

Ook zijn een docent en de practor Instrumentation for Space eind september, begin oktober naar Toulouse (Frankrijk) geweest om daar Lycée Pierre Paul Riquet te bezoeken om meer te weten te komen over hun aanpak van het ruimtevaart onderwijs en te kijken welke samenwerkingsmogelijkheden er zouden kunnen zijn. Dit heeft geleid tot verschillende initiatieven waaronder het lifestreamen van een les in december.

NRO Onderwijspremie

In juni 2024 is de NRO Onderwijspremie ontvangen voor het onderwijs dat ontwikkeld is op het gebied van Instrumentation for Space. Begin 2025 zijn de plannen voor de besteding goedgekeurd door NRO. Verschillende activiteiten, waaronder de aanschaf van nieuwe machines en de reis naar Bremen van de studenten van Instrumentation for Space zijn hiermee gefinancierd in 2025.

One Space Hub

Sinds 2022 doet de LiS als adviserende partner mee in One Space Hub. Binnen dit project wordt er gewerkt aan een programma om (potentiële) beginnende ondernemers te helpen om te komen van idee tot florerend bedrijf en ze tijdens alle fases ondersteuning te kunnen bieden. In eerste instantie gaat het

hierbij om ruimtevaart-gerelateerde activiteiten, maar het programma is breder toepasbaar en daarmee ook interessant voor LiS studenten die hun eigen bedrijf zouden willen starten.

De LiS zelf kan (potentiële) ondernemers helpen door middel van het bieden van cursussen en studenten voor onderzoeksprojecten. Er is een website ontwikkeld waarop alle relevante informatie gebundeld is. In 2025 is dit project afgerond en is besloten om de samenwerking voort te zetten. Hiervoor is een consortium agreement ondertekend.

Planet Change

Planet Change is een door de EU gefinancierd project welke de LiS samen met NEMO in Nederland, Andoya Space center in Noorwegen, IAC in Spanje, Virtual Campus in Portugal en ASSCRES uit Italië uit heeft gevoerd. Er is onderwijs op het gebied van ruimtevaart en duurzaamheid ontwikkeld voor MBO-scholen in Europa, met daarbij de nadrukkelijke bedoeling ook informatie te geven over de carrièremogelijkheden voor MBO-studenten in de ruimtevaart. In 2025 is het project afgerond en zijn de resultaten positief beoordeeld door de EU.

QDNL

In september 2021 was de LiS al gestart met het groeifondsproject Quantum Delta Nederland. Het project bevindt zich anno 2025 in fase 3. De bedoeling is o.a. om het MBO te betrekken bij de ontwikkelingen rondom quantumcomputers, quantumcommunicatie en quantumsensoren. De LiS ziet hier een rol weggelegd voor het MBO op het gebied van maken, installeren en testen van de apparatuur. Omdat er veel overlap is met de eisen aan de instrumenten en apparatuur uit andere vakgebieden, zoals de ruimtevaart en hightech, zien we ontwikkelingen op dit gebied als van grote toegevoegde waarde voor het onderwijs op de LiS en bij andere MBO-instellingen.

Specifiek is de LiS actief op de volgende 3 actielijnen binnen QDNL:

1. QDNL AL2 het uitbouwen van een ecosysteem en ondersteuning van het MKB
2. QDNL AL3 onderwijs en ontwikkeling van talent
3. QDNL AL4 programma gericht op de maatschappelijke impact van quantumtechnologie

De LiS maakt eveneens onderdeel uit van de QDNL Talent & learning centres waarin verschillende hogescholen met de LiS nationaal samenwerken op het gebied van onderwijs en talent voor de quantum en sinds 2025 ook "photonics" industrie.

In 2025 hebben we workshops op de vier focusgebieden werken in een cleanroom, trillingsarm ontwerpen en het ontwerpen van vacuüm en cryogene instrumenten meermaals aangeboden in het kader van de projecten Quantum- & PhotonDelta. De kennis is breder inzetbaar en daarom zijn de workshops ook gekoppeld aan de SBB keuzedelen Instrumentation for Space, Optical engineering. Daarmee worden de workshops steviger verankerd in ons onderwijs.

Zowel studenten als docenten van andere MBO-instellingen volgden de workshop werken in een cleanroom. Het samenwerkingscontract met VCCN om studenten officieel te certificeren is formeel tijdens een ceremonie, samen met Saxion en het ROC Twente, in maart 2025 ondertekend.

Tijdens de bedrijvendag in december was er dankzij opgedane contacten in QDNL een hele ruimte gereserveerd voor quantumgerelateerde bedrijven. Ook hebben er bedrijfsbezoeken plaatsgevonden waar studenten aan deelnamen. Verschillende studenten hebben in 2025 gewerkt aan projecten en stages bij allerlei bedrijven uit deze sector.

Er zijn verschillende quantum projecten uitgevoerd. Sommigen daarvan werden in tandem met de Haagse Hogeschool uitgevoerd. De onderwerpen van deze projecten: Optisch inspectiesysteem voor quantum-memorychips, een electron spin-demonstrator, Ramsauer-Townsendopstelling, Boch sphere, Stern-Gerlach, Stern Gerlach macro, proefopstelling om polarisering licht te demonstreren.

Daarnaast wordt er actief aandacht besteed aan het betrekken van andere MBO-opleidingen bij deze ontwikkelingen, waarbij de actieve samenwerking met het ROC van Twente, ROC Mondriaan, Haagse Hogeschool en InHolland specifiek opvallen. Op dit moment zijn hierover ook contacten met andere scholen zoals Summa College, MBO Rijnland, DaVinci, Ter Aa, Noorderpoort.

Als laatste valt te melden dat de LiS actief is op het gebied van de maatschappelijke impact van quantumtechnologie door o.a. medewerking te verlenen aan "outreach" naar de samenleving.

PhotonDelta

De LiS is sinds 2025 actief voor het groeifonds PhotonDelta (fase 1). Door de samenwerking kan het cleanroom onderwijs verder uitgewerkt en makkelijker verspreid worden. In opdracht van het groeifonds zal het programma van het keuzedeel Optical engineering doorontwikkeld worden met oog op talentontwikkeling voor deze sector. Voor dat laatste werken we actief samen met TNO, de afdeling natuurkunde van de Haagse Hogeschool en met het Talent & Learning Centre Delft-Leiden.

4.6 Overige samenwerkingen

Publiek-private samenwerking als motor voor instroom, innovatie en continuïteit

In lijn met de actielijn 'Netwerk van partners in binnen- en buitenland' uit de strategie Eigentijds Vakmanschap is in 2025 doelgericht geïnvesteerd in het versterken, verdiepen en opschalen van samenwerkingsverbanden met industrie, kennisinstellingen en overheden. Als nationale vakschool voor precisietechniek vervult de LiS hierin een verbindende en richtinggevende rol tussen onderwijs, innovatie en arbeidsmarkt. Nationale programma's en rapporten zoals Beethoven, het rapport-Wennink, PhotonDelta en QDNL geven deze ontwikkeling extra urgentie en richting.

Waar in 2024 al sprake was van een breed en actief partnernetwerk dat bijdroeg aan stages, projecten, gastcolleges en innovatieprogramma's, is in 2025 nadrukkelijk ingezet op structurele regionale verankering in de belangrijkste hightech maakregio's van Nederland. Daarbij stond niet alleen kennisdeling centraal, maar vooral het gaan realiseren van voldoende schaal, het vergroten van de instroom en het borgen van duurzame opleidingscapaciteit voor extreme precisietechniek in Nederland.

Verdergaande opschaling van het LiS-portfolio in hightech maakregio's

In 2025 is een gerichte start gemaakt om het LiS-portfolio in de komende jaren inclusief modulaire trajecten en opleidingen voor werkenden verdergaand te verbinden met regionale ecosystemen in:

- Brainport Eindhoven
- Twente
- Drachten/Noord-Nederland
- Heerlen (Brightlands)

Binnen deze regio's is een samenwerkingsproces opgestart om, onder de paraplu van Precision Manufacturing:

- industrie (OEM 'ers en toeleveranciers) gezamenlijk te laten leren
- gezamenlijke leerpaden te ontwikkelen
- instroom van jongeren én werkenden te vergroten
- regionale talentketens structureel te versterken

Hierbij fungeert de LiS als landelijke kwaliteitsdrager en inhoudelijke spil, waarbij regionale partners zorgen voor inbedding, bereik en uitvoering.

Het vergroten van de schaal is daarbij geen doel op zich, maar een noodzakelijke voorwaarde om:

- moderne infrastructuur blijvend te kunnen vernieuwen
- specialistische docenten te behouden en te ontwikkelen
- onderwijsinnovatie duurzaam te financieren

Zonder voldoende schaal, partnerschap en investeringskracht komt zowel de kwaliteit als de continuïteit van het precisievakonderwijs onder druk te staan.

Publiek-private samenwerking fungeert hierin als vliegwiel van de aanpak. Bedrijven investeren in het mogelijk maken van instroomroutes, de co-ontwikkeling van onderwijsmodules en het gebruik van faciliteiten, terwijl publieke middelen zorgen voor toegankelijkheid, kwaliteit, continuïteit en standaardisatie. Door het actief opschalen van het LiS-portfolio vanuit haar positie als nationale vakschool binnen de belangrijkste hightech maakregio's draagt de LiS direct bij aan zowel de nationale innovatieagenda als aan de economische versterking van de regio's.

Instrumentation for Space

Als uitvloeisel van het RiF-project Instrumentation for Space, dat eind 2022 afliep, is er een netwerk op het gebied van de ruimtevaart ontstaan. Dit netwerk investeert nog steeds graag in ons onderwijs, en dan met name in de keuzedelen Instrumentation for Space en Optical Engineering, maar ook in het aanleveren van projecten en stageplaatsen. Daarnaast heeft de LiS een prominente rol gekregen in het vertegenwoordigen van het MBO in de ruimtevaartwereld. Dit is bijvoorbeeld merkbaar bij de samenwerking die is ontstaan tussen TU Delft Lucht- en Ruimtevaart en de LiS, waarbij de TU Delft in 2025 een nieuwe ontwerp- en maakopdracht bij onze studenten heeft neergelegd.

De samenwerking met SRON is eind 2025 geëvalueerd en van beide zijden is geconcludeerd dat deze samenwerking zeer veel meerwaarde biedt en dat wij deze daarom graag op de bestaande voorwaarden voortzetten inclusief de continuïteit van de aanstelling van Peter Paul Kooijman als practor. Wel is besloten dat vanwege zijn naderend pensioen er in 2026 binnen SRON zal worden uitgezien naar een opvolger.

Daarnaast nam een student van de Universiteit Leiden deel aan het keuzedeel Instrumentation for Space, hetgeen de verbinding tussen MBO en WO binnen dit domein verder heeft versterkt.

4.7 Financiën

De financiële baten van LiS TOP zijn inkomsten via LiS Engineering en LiS Academy.

De belangrijkste financiële lasten van LiS TOP zijn personeelskosten (inclusief doorbelastingen van de LiS m.b.t. LiS-personeel actief voor LiS TOP), huisvestingskosten (primair doorbelastingen vanuit de LiS), kantoorkosten, marketingkosten, machinekosten (doorbelast vanuit de LiS), materiaalkosten (vooral te relateren aan LiS Engineering), kosten te relateren aan de aangeboden cursussen en kosten te relateren aan de juridische, financiële en administratieve steun aan de Stichting LiS TOP. Bij het bepalen van de doorbelastingen vanuit de LiS wordt gewerkt met kostendekkende en/of marktconforme tarieven, welke jaarlijks worden berekend en vastgesteld. De omzet was het afgelopen jaar € 60k.

De belangrijkste financiële opbrengsten komen voort uit de uitgevoerde opdrachten en na- en bijscholingsactiviteiten.

5

5. Financiën

5.1 Financieel beleid

In het Financieel Jaarverslag worden de resultaten over 2025 zowel in een geconsolideerde als een enkelvoudige jaarrekening gepresenteerd.

Stichting LiS beheert de school en het gehele machinepark.

Onder Stichting LiS TOP vallen alle commerciële activiteiten: LiS Engineering voor contractwerk en LiS Academy voor na- en bijscholingscursussen in het kader van Leven Lang Ontwikkelen. Het gebruik van machines, ruimte en personeel wordt door Stichting LiS aan Stichting LiS TOP doorbelast op basis van kostendekkende of marktconforme uurtarieven. Deze tarieven worden jaarlijks berekend en vastgesteld.

In de tabellen in het eerste deel van dit hoofdstuk zijn de resultaten voor 2025 samengevat en met die uit voorgaande jaren vergeleken. In deel B van dit document is de volledige jaarrekening 2025 bijgevoegd. Moderne verslaggeving vereist ook een blik in de toekomst, deze wordt in de continuïteitsparagraaf toegelicht. Hierbij wordt de getalsmatige onderbouwing gegeven die hoort bij het beleid op middellange termijn, het geeft inzicht in de financiële duurzaamheid van de school. Tot slot volgt een paragraaf waarin de risico's en de beheersing daarvan worden besproken.

5.2 Toelichting bij het exploitatieresultaat

Het geconsolideerde jaarresultaat over 2025 is, zoals in tabel 1 te zien is, met €205 hoger uitgekomen dan het begrote € 17. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door de lagere personeelskosten.

Het resultaat 2025 is € 145 hoger uitgevallen dan door ons verwacht eind 2025. Dit wordt veroorzaakt doordat er gedurende het jaar onduidelijkheid was over het project en bijhorende budget QDNL fase 3. Dit project heeft een looptijd van 2025-2028. Aangezien de LiS in januari 2026 de definitieve beschikking heeft ontvangen, zijn in 2025 uit voorzichtigheid alleen de noodzakelijke werkzaamheden verricht en beperkte lasten gemaakt. De baten van deze lasten zijn cf RJ660 genomen in 2025 (€ 145). In de resterende looptijd van dit project zullen we de subsidie verder effectief en nuttig voor het onderwijs inzetten.

De looncompensatie die de LiS in 2025 van het Rijk heeft ontvangen was € 170 hoger dan begroot. Dit komt met name doordat de begroting op dit gebied voorzichtig is opgesteld. Er zijn nieuwe subsidies ontvangen die nog niet begroot waren; dit betreft Beethoven (€ 180K), Photon Delta (€ 62) en LLO Katalysator (€ 52). Deze subsidies lopen door in 2026. Voor fase 3 van Quantum Delta was een budget van € 250 opgenomen. Als gevolg van vertragingen in de verlening van de beschikking zijn de uitgaven in 2025 achtergebleven bij de planning en uitgekomen op € 145. De beschikking is uiteindelijk in januari 2026 ontvangen. Om boekhoudkundige redenen is het deel van de NRO-prijs dat aan investeringen in machines is besteed (€ 150) niet via de baten geboekt, maar direct in mindering gebracht op de materiële vaste activa op de balans.

Baten	Uitkomst 2025		Begroting 2025		Uitkomst 2024	
Rijksbijdragen	5.446.733		5.342.800		5.176.850	
Ov. overheidsbijdragen	60.677		21.800		15.206	
Baten in opdracht van derden	47.157		89.300		113.565	
Overige baten	632.414		663.800		312.196	
Totaal baten		6.186.981		6.117.700		5.617.817

Lasten	Uitkomst 2025		Begroting 2025		Uitkomst 2024	
Personele lasten	3.860.472		4.039.200		3.496.810	
Afschrijvingen	463.846		497.400		407.501	
Huisvestingslasten	575.959		577.600		645.935	
Ov. instellingslasten	1.107.610		1.025.700		881.635	
Totaal lasten		6.007.887		6.139.900		5.431.881

Saldo baten en lasten		179.094		-22.200		185.936
------------------------------	--	---------	--	---------	--	---------

Fin. baten en lasten	Uitkomst 2025		Begroting 2025		Uitkomst 2024	
Financiële baten	50.013		63.700		56.309	
Financiële lasten	-24.155		-24.300		-25.096	
Saldo fin. baten en lasten		25.858		39.400		31.213

Totaal resultaat		204.952		17.200		217.149
-------------------------	--	---------	--	--------	--	---------

Tabel 1. Staat van geconsolideerde baten en lasten (in euro)

Daarnaast staan er meevallers bij de lasten. Doordat niet alle vacatures gelijk vanaf het begin van het jaar ingevuld zijn, door het vertrek van enkele medewerkers die niet direct vervangen zijn, en door aanpassingen in fte's is er per saldo k€ 91 minder besteed dan begroot aan salariskosten in 2025. In totaal zijn de personeelskosten k€ 179 uitgekomen doordat er ook minder uitgaven aan externe inhuur en deskundigheidsbevordering waren.

Hiertegenover staan hogere kosten voor inventaris, apparatuur en leermiddelen. Nadat uit de tussentijdse rapportages bleek dat het verwachte resultaat hoger zou uitkomen dan begroot, is, na overleg met de raad van toezicht, besloten extra in te zetten op het versnellen van het Eigentijds Vakmanschap (EV) door het testen van producten en extra opties op de gekochte CNC-machines. Ook is er meer uitgegeven aan gereedschappen voor in de werkplaatsen.

In 2024 is de LiS gestart met een Europese aanbesteding voor de aanschaf van een aantal machines. Dit proces is in 2025 afgerond met de aanschaf van 4 nieuwe CNC-machines. In 2026 zal een aanbesteding plaatsvinden voor een nieuw energiecontract dat in zal gaan in 2027.

Uit de gedetailleerde toelichting (deel B8 van de geconsolideerde jaarrekening) valt op te maken waar de

grootste verschillen aan zijn toe te schrijven.

5.3 Balans en financiële kengetallen

De geconsolideerde balans voor 2025 is te zien in tabel 2.

Activa	31-12-2025		31-12-2024	
Vaste activa				
Materiële vaste activa				
Gebouwen en terreinen	2.554.537		2.472.480	
Inventaris en apparatuur	854.293		837.367	
Overige	152.393		210.991	
Totaal vaste activa		3.561.223		3.520.838
Vlottende activa				
Vorderingen	388.073		286.146	
Liquide middelen	2.147.214		1.362.865	
Totaal vlottende activa		2.535.287		1.649.011
Totaal activa		6.096.510		5.169.849

Passiva	31-12-2025		31-12-2024	
Eigen vermogen				
Algemene reserve (publiek)	2.935.149		2.671.584	
Bestemmingsreserve machines	26.752		79.205	
Bestemmingsreserve groot onderhoud	274.289		280.449	
Totaal eigen vermogen		3.236.190		3.031.238
Voorzieningen		13.207		8.810
Langlopende schulden		1.424.667		1.495.900
Kortlopende schulden		1.422.446		633.901
Totaal passiva		6.096.510		5.169.849

Tabel 2. Geconsolideerde balans (in euro)

Het eigen vermogen is in 2025 door het positieve resultaat gestegen naar M€ 3,2. De algemene reserve zal onder andere worden gebruikt om de mogelijke tijdelijke verliezen in de komende jaren op te vangen. Deze mogelijke verliezen worden in de continuïteitsparagraaf (hoofdstuk 6) toegelicht. Bovendien worden de gestelde eisen op het gebied van verduurzaming, digitalisering en professionalisering steeds hoger; de reserves bieden ons de mogelijkheid hierop te anticiperen. De Inspectie van het Onderwijs heeft een signaleringswaarde ontwikkeld voor bovenmatig publiek eigen vermogen. Het eigen vermogen van de LiS

ligt ruim onder deze bovengrens en er is daarom geen sprake van bovenmatig eigen vermogen.

In 2018 is een bestemmingsreserve (het 'De Nobel-Leemansfonds') gevormd voor het legaat van de heer Pieter Leemans (oud-student van de school en meester-instrumentmaker) met de bedoeling om daaruit de aankoop van nieuwe bewerkingsmachines te bekostigen. In 2025 is hier een bedrag op afgeboekt, gelijk aan de afschrijvingskosten van de sinds 2019 aangeschafte machines.

In de toelichting op de balans, te vinden onder punt 1.2 van de jaarrekening in deel B van dit jaarverslag, is te zien dat er in 2025 k€ 511 is geïnvesteerd, met name in verduurzaming van het pand en in CNC-machines.

De bij de balans behorende financiële kengetallen voor de jaren 2022-2025 zijn in tabel 3 weergegeven.

Financiële Kengetallen	2025	2024	2023	2022	
Rentabiliteit	3,3%	3,9%	7,2%	-0,5%	Rentabiliteit: exploitatieresultaat/baten
Solvabiliteit 2	53%	59%	56%	50%	Solvabiliteit: (eigen vermogen + voorzieningen)/totale vermogen (norm $\geq 30\%$)
Liquiditeit	1,78	2,60	2,84	2,00	Liquiditeit: vlottende activa/kortlopende schulden
Weerstandsvermogen	52%	53%	46%	46%	Weerstandsvermogen: eigen vermogen/totale baten (inclusief rentebaten)

Tabel 3. Financiële kengetallen

5.4 Treasurybeleid

De Regeling beleggen, belenen en derivaten OCW 2016 (gewijzigd d.d. 19 december 2018) wordt nageleefd. Het beleid van Stichting LiS is dat geld dat niet voor lopende zaken nodig is, op spaarrekeningen wordt gezet; er wordt niet belegd in aandelen, obligaties of derivaten. De rentestand is in de loop van 2025 gedaald. Om de eigen bijdrage voor de uitbreiding van het schoolgebouw te bekostigen, is in 2016 bij de schatkist tegen een rente van 1,27% een hypotheeklening van M€ 2,137 met een looptijd van 30 jaar afgesloten. Hiernaast kan Stichting LiS beschikken over een rekening-courantkrediet van k€ 850 met garantie van het Ministerie van OC&W. Hiervan is nog geen gebruik gemaakt. Stichtingen LiS en LiS TOP bankieren bij de Rabobank.

6

6. Continuïteitsparagraaf

Op korte en middellange termijn is in ons land sprake van een nijpend tekort aan technici. Dit geldt evenzeer voor de (research) instrumentmakers die de LiS opleidt. Dit heeft ons ertoe aangezet om naar een groei van het aantal studenten tot ongeveer 400 te streven, hetgeen inmiddels is aangepast naar 375 reguliere BOL studenten plus 75 studenten in andere varianten. Dankzij de uitbreiding van het schoolgebouw met een nieuwe vleugel in 2016 kon dit beleidsplan worden doorgevoerd en een groei van 182 studenten in 2008 naar 325 in 2025 worden gerealiseerd.

In het verslagjaar is het aantal studenten met 15 gedaald naar 325 door een tegenvallende instroom. Gedurende het jaar zijn extra acties ondernomen om de instroom in 2026 weer op een hoger niveau te krijgen. De verwachting is dat het aantal studenten de komende jaren nog licht zal groeien.

Bij een jaarlijkse instroom van 95 studenten vanaf 2026, kan de LiS vanaf 2030 op een totaal van ongeveer 355 studenten uitkomen. Om dit proces te kwantificeren is, uitgaande van onveranderd ministerieel beleid, een model ontwikkeld waarmee de exploitatieresultaten over meerdere jaren berekend kunnen worden met verschillende scenario's voor het aantal eerstejaarsstudenten, de personeel-student-verhouding en het studierendement. Alle getallen die in de hier volgende tabellen worden gepresenteerd zijn op deze meerjaren-modellen gebaseerd. Ze helpen de Raad van Toezicht, de directeur-bestuurder en het managementteam bij het beoordelen en het optimaliseren van de toekomstvisie. In de risicoanalyse (6.3) worden twee van deze scenario's besproken.

6.1 Kengetallen organisatie

De bekostiging van de school is grotendeels gebaseerd op het aantal studenten van 2 jaar eerder (T-2). In het bovenste deel van tabel 4 is dit effect gekwantificeerd.

Kengetallen Organisatie	Jaar t-1 (2024)	Verslag jaar (2025)	Jaar t+1 (2026)	Jaar t+2 (2027)	Jaar t+3 (2028)	Jaar t+4 (2029)	Jaar t+5 (2030)
Studentenaantallen							
Op 1 oktober (teldatum)	340	325	339	329	338	349	355
Gemiddeld over verslagjaar	319	325	311	308	309	319	329
Bekostigd in verslagjaar	311	311	333	311	318	312	321
Te weinig bekostigd door t-2 effect	8	14	-22	-3	-9	7	8
Personele bezetting in FTE	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Directie/management	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Onderwijzend personeel (OP, OOP)	26,7	27,3	27,7	30,4	31,2	30,2	30,8
Overig NOP	7,9	7,6	9,4	7,0	7,3	6,8	6,9
Totaal	37,4	37,6	39,9	40,1	41,3	39,8	40,5

Tabel 4. Kengetallen organisatie

Zoals in het onderste deel van tabel 4 te zien is, verandert de personeelsformatie met het aantal studenten. Hierbij wordt aangestuurd op een verhouding van 11 studenten per FTE onderwijsgevend personeel en 35 studenten per FTE niet-onderwijsgevend personeel. Voor de LiS is dit de optimale verhouding bij het streven naar een balans tussen goed onderwijs, goede administratieve ondersteuning, werkdruk en efficiëntie.

Kengetallen organisatie uitgebreid (per kalenderjaar)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Omzet private activiteiten (% totale omzet)						
Omzet private activiteiten (in k€)	47	98	98	98	98	98
Totale omzet (in k€)	6.187	6.685	6.136	6.336	6.158	5.992
Omzet private activiteiten (% totale omzet)	0,8%	1,5%	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%
Aantal studenten per FTE OP + OOP						
Aantal studenten	325	339	329	338	349	355
Aantal FTE OP+OOP	27,3	27,7	30,4	31,2	30,2	30,8
Aantal studenten per FTE	11,9	12,2	10,8	10,8	11,6	11,5
Aantal studenten per FTE-beroepsonderwijs						
Aantal FTE-beroepsonderwijs (OP+OOP+NOP)	37,6	39,9	40,1	41,3	39,8	40,5
Aantal studenten per FTE	8,6	8,5	8,2	8,2	8,8	8,8
FTE tijdelijk als percentage van totaal FTE						
FTE tijdelijk als percentage van totaal FTE	29%	29%	29%	29%	29%	29%
Kosten personeel in loondienst (% omzet)						
Kosten personeel in loondienst (k€)	3.860	4.247	4.199	4.256	4.187	4.281
Loonkosten als percentage van totale omzet	62,4%	63,5%	68,4%	67,2%	68,0%	71,4%
Overhead personeelskosten in procenten						
Kosten overhead (NOP) (k€)	892	1092	857	873	846	863
Overhead personeelskosten in procenten	23,1%	25,7%	20,4%	20,5%	20,2%	20,1%
Liquiditeit						
Liquiditeit	1,78	1,57	1,53	1,54	1,42	1,09
Rentabiliteit						
Resultaat gewone bedrijfsvoering (k€)	205	86	-121	114	-11	-297
Baten gewone bedrijfsvoering (k€)	6.187	6.685	6.136	6.336	6.158	5.992
Rentabiliteit in procenten	3,3%	1,3%	-2,0%	1,8%	-0,2%	-5,0%

Kengetallen organisatie uitgebreid (per kalenderjaar)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Aantal m ² (bvo) per student						
Aantal m ² totaal	8.750	8.750	8750	8.750	8750	8750
Aantal studenten	325	339	329	338	349	355
Aantal m ² per student	27	26	27	26	25	25
Aantal m ² huur als percentage totale m ²	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Gemiddelde huisvestingskosten per m ²						
Huisvestingskosten (k€)	854	971	974	878	875	864
Aantal m ² totaal	8.750	8.750	8.750	8.750	8.750	8.750
Gemiddelde huisvestingskosten per m ² (€)	98	111	111	100	100	99
Herfinancieringsbehoefte	0	0	0	0	0	0
Investeringsbehoefte (% totale jaaromzet)	8,3%	14,5%	6,5%	7,6%	7,6%	5,5%

Tabel 5. Kengetallen organisatie uitgebreid (per kalenderjaar)

In tabel 5 staan veel andere kengetallen van de organisatie. Zo is te zien dat de personeelskosten gemiddeld ongeveer 67% van de totale omzet bedragen. Verder blijkt dat de private activiteiten bescheiden van omvang zijn. De interne doorbelasting tussen Stichting LiS TOP en Stichting LiS is in 2025 voor zowel medewerkers als machinegebruik op basis van een urenregistratie bepaald.

De huisvestingskosten in de tabel zijn, om een reëel beeld te krijgen, berekend door bij de jaarlijkse huisvestingslasten uit de jaarrekening (B8.4.3) de afschrijvingen van het gebouw op te tellen.

6.2 Meerjarenbalans en meerjarenbegroting

De tabellen 6 en 7 tonen de meerjarenprognoses van balans en staat van baten en lasten tot 2030. De tabellen zijn gebaseerd op het meerjarenmodel en een vijfjaarsprognose voor de kasstromen. Vanuit onze zorgplicht willen we onze studenten het continuïteitsperspectief bieden voor de komende vijf jaar, gezien onze opleiding vier jaar duurt.

De meerjarenbalans laat zien dat de liquide middelen in 2026 zullen dalen door hoge investeringen (met name in duurzaamheidsverbeteringen aan het pand, machines en een interne verbouwing) en door het uitgeven van vooruit ontvangen bedragen (NRO-premie en subsidies).

Het eigen vermogen varieert in lijn met het exploitatieresultaat dat in tabel 7 wordt getoond. Als onze verwachtingen uitkomen, blijft de liquiditeitsratio boven het gewenste minimum ratio van 1,0.

Het grillige verloop van het exploitatieresultaat in tabel 7 is beter te beoordelen in een op het meerjarenmodel gebaseerde grafische voorstelling die loopt tot 2030. Deze wordt in de risicoparagraaf 6.3 gepresenteerd en daar in detail besproken.

De stijging van de personeelslasten in 2026 wordt mede veroorzaakt door werknemers die door de hierboven genoemde NRO-premie, het project Beethoven en andere subsidies bekostigd worden.

De liquiditeitspositie zal op korte termijn niet in gevaar komen. Er is voldoende financiële ruimte om elk jaar een bedrag van ongeveer k€ 250 voor investeringen in de begroting op te nemen; In de jaren 2026 t/m 2029 zullen zelfs extra investeringen plaatsvinden in o.a. CNC-machines en verduurzaming van het pand. 90% van alle baten zijn uit rijksbekostiging afkomstig. Inclusief overige overheidssubsidies is dit

zelfs 99%. De school is dus financieel niet afhankelijk van inkomsten uit de derde geldstroom. De private activiteiten dragen wel bij aan modernisering van productietechnieken en de kwaliteit van het onderwijs.

Meerjarenbalans (k€, afgerond)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
ACTIVA						
Vaste Activa (VA)						
Materiële VA (MVA)	3.561	3.958	3.888	3.989	4.078	4.010
TOTAAL VA	3.561	3.958	3.888	3.989	4.078	4.010
Vlottende Activa (VLA)						
Vorraden	0	0	0	0	0	0
Vorderingen	388	388	388	388	388	388
Liquide middelen	2.147	1.627	1.361	1.178	903	603
TOTAAL VLA	2.535	2.015	1.749	1.566	1.291	991
TOTAAL ACTIVA	6.096	5.973	5.637	5.555	5.369	5.001
PASSIVA						
Eigen Vermogen						
Algemene reserve	2.935	3.069	2.979	3.134	3.174	2.938
Bestemmingsreserve machines	27	0	0	0	0	0
Bestemmingsres. groot onderhoud	274	253	222	181	130	69
TOTAAL EIGEN VERMOGEN	3.236	3.322	3.201	3.315	3.304	3.007
Voorzieningen	13	13	13	13	13	13
Langlopende Schulden	1.425	1.353	1.282	1.211	1.140	1.069
Kortlopende Schulden	1.422	1.285	1.141	1.016	912	912
TOTAAL PASSIVA	6.096	5.973	5.637	5.555	5.369	5.001

Tabel 6. Meerjarenbalans (k€, afgerond)

Meerjarenbegroting (k€, afgerond)	2025	2026	2027	2028	2029	2030
BATEN						
Rijksbijdrage	5.447	5.709	5.401	5.585	5.764	5.686
Overige overheidsbijdragen	61	0	0	0	0	0
Baten werk in opdracht van derden	47	98	98	98	98	98
Overige baten	632	878	637	652	296	207
TOTAAL BATEN	6.187	6.685	6.136	6.335	6.158	5.991
LASTEN						
Personeelslasten	3.860	4.247	4.199	4.256	4.187	4.281
Afschrijvingen	464	571	471	377	381	394
Huisvestingslasten	576	609	609	609	609	609
Overige lasten	1.108	1.181	988	990	1.004	1.017
TOTAAL LASTEN	6.008	6.608	6.267	6.232	6.181	6.301
Saldo Baten en Lasten	179	77	-131	103	-23	-310
Saldo financiële bedrijfsvoering	26	9	10	11	12	13
Saldo buitengewone baten en lasten						
TOTAAL RESULTAAT	205	86	-121	114	-11	-297

Tabel 7. Meerjarenbegroting (k€, afgerond)

6.3 Risicoanalyse

Intern risicobeheersings- en controlesysteem

De begrote baten zijn doorgaans voorafgaand aan het boekjaar op basis van subsidiebeschikkingen voor ongeveer 90% al vastgelegd. De overige 10% wordt op basis van historische gegevens voor het grootste deel als niet heel risicovol beoordeeld.

Ons financiële beheersingssysteem is gebaseerd op budgettering met budgethouders die op grond van hun specialisme verantwoordelijk zijn voor het binnen budget blijven van begrotingsposten. Er is een planning & control cyclus opgezet waarin budgethouders vóór het vaststellen van de jaarbegroting op basis van een gespecificeerde onderbouwing laten zien dat het toegekende budget toereikend is en past binnen de doelen van de LiS. Op basis van deze onderbouwing krijgen zij een beperkte bevoegdheid om verplichtingen aan te gaan. Indien een budget niet toereikend blijkt te zijn, kunnen alleen na toestemming van de directie nieuwe verplichtingen worden aangegaan. Na het vaststellen van de begroting zijn alle uitgaven die hierbinnen vallen doelmatig. Voor het aangaan van inkoopverplichtingen en het doen van betalingen zijn interne procedures in werking die de risico's verkleinen door onder andere gebruik te maken van het 4-ogen principe.

Behalve de individuele verantwoordelijkheid van de budgethouders om (dreigende) overschrijdingen te melden, worden er in mei en september financiële rapportages opgesteld waarin de controller per budgetpost analyses maakt om het risico van budgetoverschrijding te bepalen. De controller bespreekt deze rapportages en analyses gedetailleerd met de directie, waarna deze gerapporteerd worden aan de Raad van Toezicht.

Een relatief klein deel van de baten bestaat uit baten in opdracht van derden. Het gaat hier om contractonderwijs (LiS Academy) en maakopdrachten voor externe opdrachtgevers (LiS Engineering). De tarieven die hiervoor in rekening worden gebracht, worden jaarlijks getoetst en waar nodig herzien, zodat ze minimaal kostendekkend of marktconform zijn.

Het systeem voor kwaliteitszorg (zie ook paragraaf 1.11) ziet ook toe op niet-financiële processen, zoals kwaliteit van het onderwijs, examinering, rendement en personeelszaken. Met behulp van de Plan-Do-Check-Act-cyclus worden deze processen regelmatig gecontroleerd en waar nodig verbeterd.

Belangrijkste risico's en onzekerheden

De belangrijkste risico's voor de LiS zijn: een onvoorzien dalend aantal studenten, ICT/cybersecurity en stijgende prijzen van materialen en energie.

Risico categorie	Risico beschrijving	Kans	Effect	Risico	Trend	Preventie	
Strategisch	Daling studentaantal	◇ ◇	◇ ◇ ◇	◇ ◇ ◇	→	Relatie toeleverende scholen Profilering arbeidsperspectief en aantrekkelijke school Adequate begeleiding	
	Tekort deskundig onderwijspersoneel	◇	◇ ◇	◇	→	Goede uitstraling en arbeidsomstandigheden Aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden Strategisch personeelsplan → interne opleiding	
Operationeel	ICT/cybersecurity	◇ ◇	◇ ◇ ◇	◇ ◇	↑	Diensten SURF, inzet externe deskundige (Verdel) Periodieke audit Voorlichting/training gebruikers	
	Daling onderwijskwaliteit	◇	◇ ◇	◇ ◇	→	Kwalitatieve Onderwijs Comm. Systematische monitoring/enquête Benchmark	
	Calamiteit	◇ ◇	◇ ◇	◇ ◇	→	Voldoen aan geldende wet-/regelgeving Preventieve voorzieningen en noodorganisatie Voorlichting en training	
	Fraude en corruptie	◇	◇ ◇	◇ ◇	→	Interne procedures	
Financieel	Bekostiging en inkomsten	◇	◇ ◇	◇	→	Gezamenlijke begroting Budgethouders Control cyclus Algemene reserve	
	Afschrijving	◇ ◇	◇	◇	↑	Met de invoering van eigentijds vakmanschap, waaronder actiepunten digitalisering, is het machinepark met 11 CNC machines uitgebreid. Afschrijvingstermijn wordt korter, waarbij student ook nog meer machinecapaciteit vraagt. Vraagstuk wordt pas concreet per 2028.	

	Verantwoording.	Restrisico	Impact op 2026
	DB	Aanvaardbaar: stevige relatie met toeleverende scholen. Demografische krimp (landelijk 7%) leidt tot minder studenten, mogelijk ook LiS. Ontwikkeling van doorlopende leerlijnen STO zijn niet van toepassing op opleidingen LiS en kunnen daarmee op termijn een bedreiging vormen.	Voorlichting en intake worden verbeterd. Stijging aantal aanmeldingen.
	MO	Aanvaardbaar: aantrekkelijkheid LiS is goed en interne opleiding is adequaat.	Nihil
	MB	Aanvaardbaar: periodieke audit wordt uitgevoerd, verstoringen worden gemonitord. In 2024 heeft de NBA audit Deloitte plaatsgevonden (score 2.1).	Aansluiting bij Stichting SURF, migratie naar verzelfstandiging afgerond. Implementatie nieuw student informatie systeem.
	MO	Aanvaardbaar	Implementatie Eigentijds Vakmanschap Kwaliteitszorgsysteem en auditing op orde. Diplomarendement (71%) is verbeterd tot boven de norm.
	MO	Aanvaardbaar: geen verhoogde risico's, interne organisatie blijft voorbereid.	Nieuwe RI&E
	MB	Aanvaardbaar: schaalgrootte is overzichtelijk, procedures en korte lijnen zorgen voor controle.	Toenemend aantal incidenten rondom valse facturen/emails. Aandacht fraude BPV.
	DB	Aanvaardbaar Nieuwe politiek en regeerakkoord geven hoge volatiliteit in bedrijfsvoering. Onderzoek naar nieuwe bekostigingsstructuur 2028 behoeft aandacht.	Nihil ivm gezonde financiële positie.
	DB	Aanvullende financiering organiseren via bedrijfsleven en/of subsidies. Anders komt vervanging van machines in gedrang.	Nihil

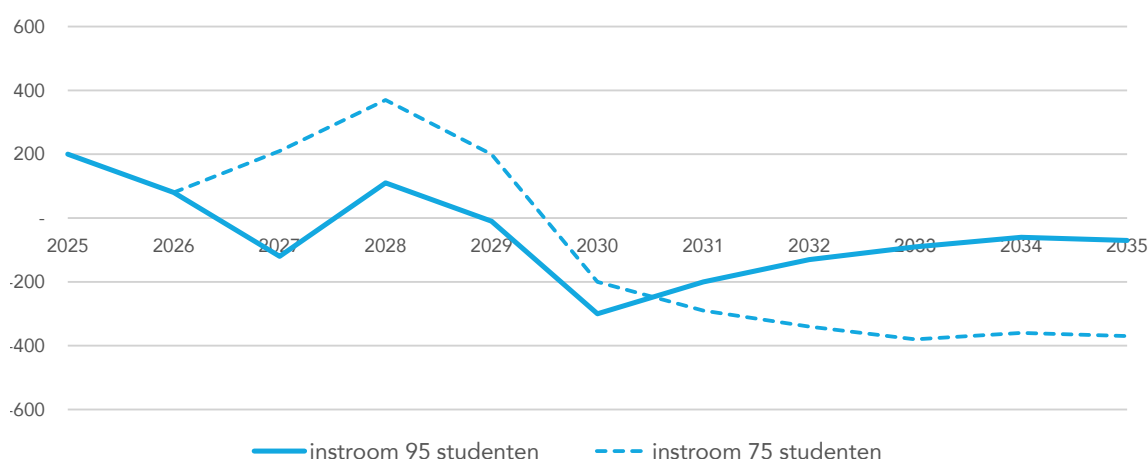
Risico categorie	Risico beschrijving	Kans	Effect	Risico	Trend	Preventie
Algemene risico's	Geopolitiek	◇	◇ ◇	◇	↑	Intensieve dialoog met studenten, meer aandacht burgerschap. Algemene procedures zijn voorhanden.
	Imago	◇	◇ ◇	◇	↓	Participatie MBO-raad en NW Kwaliteitsborging PR en communicatie
	Waardeposities	◇	◇ ◇	◇	↓	Aansluiting houden bij vraag uit arbeidsmarkt. Ontwikkelen van keuzedelen die hierbij aansluiten.

Voor de risicobeheersing is de vraag cruciaal hoe de school organisatorisch is voorbereid en er financieel voor zal staan als de groei in de komende jaren lager uitvalt dan we nu verwachten. Om daar inzicht in te krijgen, zijn twee scenario's met het meerjarenmodel doorgerekend: één voor een jaarlijkse instroom van 95 studenten vanaf 2026 waarvan wij inschatten dat dit realistisch is, en één met een instroom van 75 vanaf 2026. De verhoudingen student/personeel voor respectievelijk OP en NOP worden daarbij voor de langere termijn op 11 en 35 gesteld. Bij een lagere instroom zullen deze verhoudingen enigszins moeten worden aangepast om een te grote afname in het personeelsbestand op te vangen.

In figuur 1 wordt de ontwikkeling van het exploitatieresultaat voor de twee scenario's weergegeven.

Hieruit blijkt dat bij een geringer aantal studenten het t-2 effect op korte termijn tot een positiever resultaat leidt. Op lange termijn, als het aantal studenten stabiliseert, zal een hoger aantal studenten tot een hoger resultaat leiden.

Resultaat (k€) bij verschillende instroomaantallen

Figuur 1. Resultaten meerjarenmodel bij scenario's met verschillende jaarlijkse instroom van studenten

	Verantwoording.	Restrisico	Impact op 2026
	DB	Aanvaardbaar: Studenten ondervinden steeds meer sociaal maatschappelijke druk en instabiliteit. Onvoldoende invloed op ontwikkeling en eventuele overheidsmaatregelen.	Nihil
	DB	Aanvaardbaar: LiS heeft een positief imago bij student en afnemend veld.	Inzet op naamsbekendheid buiten de regio.
	DB	Aanvaardbaar, vraag naar goed opgeleid technisch personeel wordt alleen maar groter.	Aansluiting vinden bij vraag MBO personeel Leiden Bio Science Park (2027 3.000 nieuwe medewerkers op MBO niveau).

In 2025 heeft de LiS een frauderisico analyse gemaakt waarin de verschillende risico's benoemd zijn met de maatregelen die zijn genomen om deze risico's zoveel mogelijk te beperken.

De LiS heeft een noodorganisatie ingericht om op te treden bij calamiteiten en crises. Deze noodorganisatie wordt getraind en voorgelicht om te acteren bij onvoorziene omstandigheden die invloed hebben op de continuïteit van de onderwijs-/bedrijfsvoering. Voor sommige onderdelen, als ICT/cyber, is daar ook externe hulp bij voorbereid. Gezien sociaal-maatschappelijke en (geo)politieke ontwikkelingen, waarbij snel en adequaat handelen gevraagd wordt, zullen de competenties van noodorganisatie ook vaker op reguliere bedrijfsvoering van toepassing kunnen zijn.

Sinds 2023 is de LiS verzelfstandigd met haar ICT en heeft zich aangesloten bij ICT-coöperatie SURF en maakt gebruik van Verdel Digitaal Partner voor deskundige ondersteuning. Vorig jaar heeft de LiS deelgenomen aan de NBA-audit, uitgevoerd door Deloitte, van MBO Digitaal naar cyber/ICT veiligheid, om inzicht te krijgen in de huidige stand van veiligheid en bedrijfsvoering. Uit de auditscore bleek dat de basisvoorzieningen op orde zijn, echter met het oog op de gewenste optimalisatie heeft dit continue aandacht. Verdere optimalisatie behoeft aandacht tot 2027, in maart 2026 volgt een nieuwe tussentijdse audit. Opnieuw uitgevoerd door Deloitte.

Komende periode wordt er vanuit het Ministerie OC&W onderzoek gedaan naar een mogelijke herziening van de bekostigingsstructuur per 2028. Als kleine vakschool met maar twee opleidingen vormt dit een groot risico ten aanzien van de bekostiging, zoals we hebben ervaren bij de herziening van het metaaldossier in 2022 waarbij de bekostigingsfactor van onze niveau-3 opleiding van 1,8 naar 1,3 is teruggebracht.

6

7. Verantwoording Werkagenda en Stagepact - Kwaliteitsmiddelen 2024-2027

7.1 Verantwoording kwaliteitsmiddelen 2025

Dit gedeelte van het jaarverslag verantwoordt de behaalde resultaten, zoals afgesproken in de Kwaliteitsagenda 2024-2027, samenhangend met de Werkagenda MBO. Deze Kwaliteitsagenda 2024-2027 van de LiS is gericht op het bevorderen van onderwijskwaliteit, het vergroten van kansengelijkheid, het verbeteren van de aansluiting van het MBO op de arbeidsmarkt, het bevorderen van carrièreperspectief voor de medewerkers en het verdiepen van de samenwerking met zowel interne als externe partners. Per maatregel wordt de geleverde inspanning en de voortgang benoemd. Ook de samenwerking met interne en externe samenwerkingspartners wordt besproken net zoals de evaluatie en bijsturing van de plannen.

Speerpunt 1: Kansengelijkheid.

Medewerkers, studenten en cursisten kunnen zich bij ons ontwikkelen en het beste uit zichzelf halen. Wij bieden hun hiervoor ruimte en ondersteuning vanuit een wederzijdse en/ of maatschappelijke verantwoordelijkheid. We streven naar gelijke kansen op studiesucces en naar perspectief op de arbeidsmarkt voor iedereen.

Speerpunt 2: Versterking van de aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt.

De LiS en de opleiding (Research) Instrumentmaker worden door het afnemend veld reeds zeer gewaardeerd. Onze ambitie is deze kwaliteiten breder in te zetten door het optimaliseren van faciliteiten en infrastructuur die samenwerking bevorderen. Het ontsluiten van onze projectmodules voor studenten van andere instellingen en of LLO-trajecten vormt hier een belangrijk onderdeel van.

Een onderwijsvisie welke meer inspeelt op de ontwikkeling van de individuele student, afgestemd op de veranderende vraag in de arbeidsmarkt. De modulaire structuur maakt het mogelijk om individuele leerroutes te kiezen, maar ook voor externe cursisten om in te stromen op specifieke programmaonderdelen.

Speerpunt 3: Onderwijs voor de toekomst: kwaliteit, onderzoek en innovatie.

Wij werken samen op basis van vastgestelde gemeenschappelijke doelen. Samenwerken is een voorwaarde voor een goede dienstverlening aan medewerkers en studenten én ligt aan de basis van nieuwe ontwikkelingen. Samenwerking leidt tot synergie – het geheel is meer dan de som der delen. Daardoor kunnen wij als relatief kleine organisatie mee in de nieuwe technologische ontwikkelingen. Ook kunnen we daardoor beschikken over moderne machines en infrastructuur en specialistische expertise en kennis.

7.2 Voortgang op doelstellingen en reflectie

De ambities en acties behorende bij bovenstaande drie speerpunten zijn vertaald naar concrete activiteiten welke zijn opgenomen in de verschillende teamwerkplannen waarmee operationeel invulling wordt gegeven aan de doelstellingen. Middels teamwerkplannen wordt systematisch in een PDCA-cyclus terugkoppeling gegeven over de voortgang en mogelijke aanpassingen aan managementteam, personeelsvertegenwoordiging, studentenraad en beroepenveldcommissie.

Onderstaande tabel wordt gebruikt als voortgangsmonitoring en verantwoording waarbij per activiteit wordt aangegeven welke resultaten er behaald zijn in 2025. Met de kleurcodering groen wordt aangegeven dat betreffende activiteit conform planning verloopt, indien rood zijn niet alle doelstellingen behaald; oranje is voortgang op een aantal onderdelen maar niet alles volgens planning.

De toelichting in de tabel geeft duiding, maar is niet allesomvattend.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
--	------	------	-----------------------------------

1 Kansengelijkheid

1.1 Gelijkwaardige behandeling van MBO-studenten

Deelname aan EL CID en introductieprogramma Leiden.	75%	75%	Deelname aan EL CID, is gerealiseerd en georganiseerd. Studenten hebben zowel als deelnemer als mentor geparticipeerd. Ondanks de aanwezigheid van de ELCID commissie op onze open dagen, en een nadrukkelijke introductie voor aspirant studenten tijdens de open dagen van het Leidse Studentenleven en de ELCID, blijft deelname in 2025 steken op 5%. We zijn blijvend aangehaakt bij de commissie waar een pilot is gestart voor vijf-daagse deelname MBO studenten. Uit het STO blijkt dat 8% van onze studenten op dit moment lid is van een vereniging in Leiden, en dat 16% graag lid zou willen zijn.
Initiëren van twee nieuwe samenwerkingen met buitenlandse bedrijven.	25%	50%	Via het nieuwe contact Lycée Pierre Paul Riquet, begint er zich langzaam een samenwerking op te bouwen met CNES dat zich zou kunnen ontwikkelen tot glasstagebedrijf. Er is een stage geweest in Canada bij de universiteit van Calgary.
Bevorderen kansengelijkheid/ diversiteit.	25%	75%	Het intakeproces is uitgebreid met naast het meelopen altijd een individueel plaatsingsgesprek over perspectief, motivatie en ondersteuningsbehoefte (begeleiding, financieel, thuissituatie), daarmee worden mogelijke uitdagingen vooraf besproken en indien mogelijk opgelost. Middels het uitbreiden van het summerschool (wis- en natuurkunde) proberen we studenten met beperkte basis voor aanvang van het schooljaar al bij te spijkeren op deze belangrijke vakken zodat zij met meer kennis en vertrouwen met de opleiding starten. Daarnaast bieden we (sneller) ondersteuning of bijles aan indien dat nodig blijkt. In het STO is opnieuw een meting gedaan over de animo voor de herintroductie van de VLIS/activiteitencommissie. Hierin is een toename in animo te zien tov 2024. De start van een opzet stagneert en wordt uitgesteld naar 2026. Daarnaast is in gesprek met de Gemeente vastgesteld dat uit pilots is gebleken dat bedrijven/ instellingen geen onderscheid maken bij het verlenen van bijv. kortingen tussen universitair- HBO- of MBO opgeleide studenten. Stap is gemaakt intern om de bestaande kaart te professionaliseren, eerste uitgifte begin studiejaar 26-27.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Wervingscampagne gericht op meiden en leerlingen niet westerse achtergrond.	50%	50%	Eigentijds Vakmanschap en werkagenda hebben ingezet op 25% diversiteit ten opzichte van 8% in 2023. Instroom van meiden is helaas in 2025 gedaald van 16% naar 14%. Instroom van jongeren met een niet westerse achtergrond is niet gestegen.
Verder reduceren schoolkosten.	50%	100%	Benodigde leermiddelen zijn wederom her beoordeeld naar noodzaak en gebruik. Er zijn duurzame contacten gelegd met Siemens voor programmeersoftware van machines, waarbij er onderhandeld wordt over het aanschaffen van software tegen zeer gereduceerd tarief, waardoor ook naar de toekomst toe de schoolkosten voor studenten verder gereduceerd en stabiel laag blijven maar zij wel kunnen beschikken over de modernste applicaties.

1.2 Verbeteren studentenwelzijn, versterken integrale veiligheid op school en leerbedrijf en vergroten toegankelijkheid

Organiseren inspiratieavonden.	75%	100%	In 2025 zijn weer zes inspiratieavonden georganiseerd waar gemiddeld 80 studenten aan deelnamen. We starten met een buffet waarna studenten gebruik kunnen maken van de werkplaatsen (voor eigen werk) of deel kunnen nemen aan workshops of andere sociale activiteiten. Inmiddels sluiten steeds meer alumni en externen aan om ervaringen te delen of in de werkplaats te komen werken. In het STO 2025 geeft maar liefst 99% van de respondenten aan bekend te zijn met onze Inspiratieavonden. Naast inspiratieavonden hebben we meer activiteiten georganiseerd om de sociale contacten te bevorderen zoals: meelopen in Taptoe Leiden, pannenkoeken lunch, Kerstontbijt, meet&greet astronaut André Kuipers, Sinterklaas.
Webpagina Student Begeleiding en welzijn doorontwikkeling.		50%	Middels diverse regionale- en nationale contacten is een netwerk opgebouwd van specialistische ondersteuning voor specifieke studentbegeleiding. Deze ondersteuning wordt ook laagdrempelig/ direct aangeboden via een pagina op onze website. Lancering staat begin 2026 gepland
Training studentmentoren Introductiekamp.		100%	Begin studiejaar 25-26 is de groep studentmentoren die Startfase studenten begeleid getraind door onze zorg coördinator, met een vergelijkbaar programma als waarmee de mentoren van de ELCID week worden getraind. Specifieke aandacht hierbij was voor integriteit, verhoudingen en sociale veiligheid.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Opstellen sociaal veiligheidsplan.		50%	Er is onderzoek gedaan naar theorie en praktische invulling bij andere scholen omtrent het inzetten van het veiligheidsplan, en er zijn diverse regionale bijeenkomsten bezocht. De LiS doet participeert in het convenant 'Leids Veiligheid in en om het onderwijs'. Gezien de specifieke aard van onze opleiding en de kleinschaligheid blijft het belangrijk goed te kijken naar de doelmatigheid en bruikbaarheid van het plan. Oplevering verwacht eerste kwartaal 2026.
Welzijn in het curriculum.		50%	Mentoraatsprogramma met vier verschillende thema's geïntroduceerd: financiën, prestatiedruk, grensoverschrijdend gedrag, verslaving/gebruik middelen. Daarnaast is een workshop 'Plannen en organiseren' standaard opgenomen in Startfase. In het STO krijgt de sfeer in de klas een 4,0 op een vijfpuntsschaal, en 98% geeft aan zich veilig te voelen op school en zichzelf te kunnen zijn. Met een 3,7 op een vijfpuntsschaal geven studenten aan dat er ruim voldoende aandacht aan mentaal welzijn wordt besteed.
Training docenten- signalering en doorverwijzing mentale problematiek.		50%	In diverse bijeenkomsten is gesproken over welzijn van studenten, met name voor het interne schoolbeleid is aandacht geweest, extra informatie over beleid en doorverwijzingslijnen is gegeven door zorg coördinator in een informatiebijeenkomst voor alle medewerkers begin studiejaar. Poortwachterstraining door 113 voor het begeleidingsteam en mentoren staat gepland in 2026.
Deelname aan Welzijnsweek Studenten.	75%	100%	In november is wederom deelgenomen aan de Welzijnsweek, waarbij met name het sociale- en het fysieke aspect van welzijn een belangrijke rol hebben gespeeld dmv samen sporten en spelletjes doen. Met name het sportieve en het sociale aspect daarvan wordt gewaardeerd studenten geven met een 3,1 op een vijfpuntsschaal aan dat ze over het algemeen tevreden zijn met de invulling van deze week.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
--	------	------	-----------------------------------

1.3 Verbeteren begeleiding (op school en bij overgang naar werk/vervolgstudie), verminderen aantal VSV'ers

Intensivering plaatsing en begeleiding.	25%	50%	Het intakeproces (voorlichting, open dag, meeloopdag, intakegesprek is uitgebreid met een individueel plaatsingsgesprek op de meeloopdag. Hierbij wordt gesproken over perspectief, motivatie en ondersteuningsbehoefte (begeleiding, financieel, thuissituatie), daarmee worden mogelijke uitdagingen vooraf besproken en indien mogelijk opgelost (tijdens intakegesprek). In 2025 is de ingezette aanpak doorgezet. Middels het uitbreiden van het summerschool (wis- en natuurkunde) proberen we studenten met beperkte basis voor aanvang van het schooljaar al bij te spijkeren op deze belangrijke vakken zodat zij met meer kennis en vertrouwen met de opleiding starten. Daarnaast bieden we (sneller) ondersteuning of bijles aan indien dat nodig blijkt. Het BSA proces is geactualiseerd en besproken met de coördinator en mentoren Startfase . Dit onderwerp is ook nadrukkelijker opgenomen in de jaarkalender als onderwerp van het mentoruur. In de ouderavond van de startfase is hier uitgebreid bij stilgestaan, en zijn in de periode november-december standaard brieven opgemaakt om zo de verwachtingen van studenten en ouders/verzorgers beter te managen. In het STO geven de studenten aan tevreden tot zeer tevreden te zijn over de begeleiding van hun mentor en hun projectbegeleider.
Studenten die met of zonder SK de schoolverlaten nazorg aanbieden samen met RMC's/ doorstroompunten of andere contacten, ondersteuning naar andere studie of arbeidsmarkt.		75%	Volgens vaste werkwijze worden de RMC's, leerrecht/ doorstroompunten tijdig geïnformeerd/betrokken als student de studie wil stoppen. Daarnaast is het eerder opgestelde interne proces om zo snel mogelijk contact met de student te hebben aangescherpt door rol RMC/Leerrecht eerder te betrekken in het proces. Er zijn goede contacten met leerrechtambtenaren in de diverse regio's en er kan snel worden geschakeld welke ondersteuning een uitstromende student nodig heeft.
Het borgen en versterken van de intensieve begeleiding tijdens de opleiding waarbij (data)analyse en voortgangsgesprekken ingezet zullen worden.		50%	Tussentijdse vergaderingen en studentbesprekingen zijn intensief ingezet, waar bij de zorg coördinator bij projectbegeleidingsbijeenkomsten en docentbijeenkomsten. Hierdoor is de signalering vroegtijdig en kan er sneller worden geschakeld. Educator wordt uitgebreider ingezet als verslaglegging, hier is blijvend aandacht voor.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Het implementeren van interventies voor studenten met (tijdelijk) verminderde belastbaarheid.		50%	Er is een centraal bestand geïmplementeerd waarmee de maatwerkrooster voor studenten worden gecommuniceerd en voor alle collega's inzichtelijk worden gemaakt. Het onderwijs binnen EV zorgt voor veel flexibiliteit, waarmee goed kan worden ingespeeld op de leerbehoefte van studenten die minder belastbaar zijn.

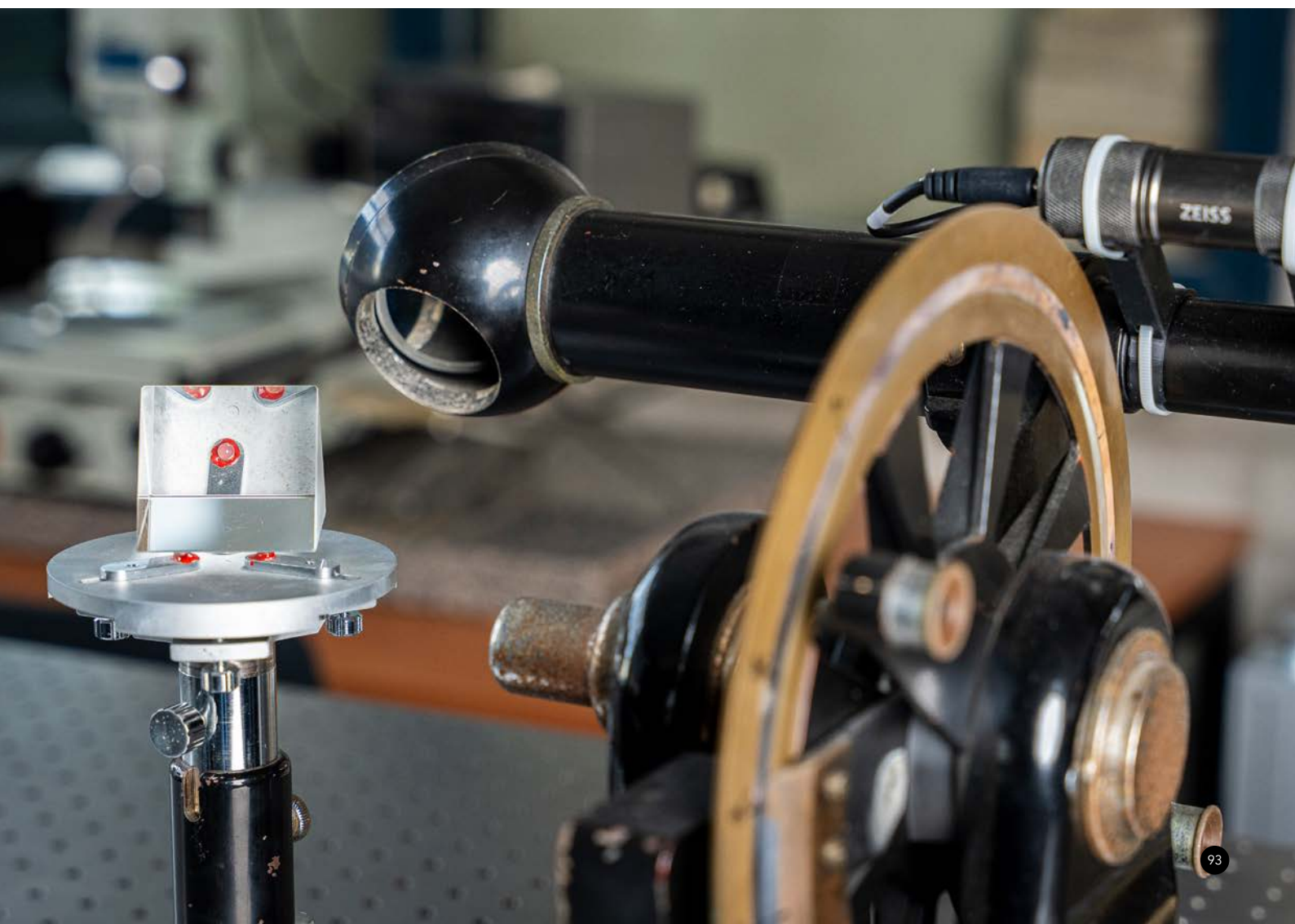
1.4 Versterken beroepskolom, stimuleren in- en doorstroom

Beschikbaar stellen van onze inhoudelijke kennis en infrastructuur aan partners en geïnteresseerden met als doel het ontwikkelen van onderwijsprogramma's.		50%	Ontwikkeling van beroepsprofielen en leerpaden volgens 5 stappenplan met industrie. Testevent 'maak de switch bedrijvendag' gerealiseerd met werkenden, online keuzetool 'LiS voor werkenden' gelanceerd. Overlegstructuur geïnitieerd om landelijk samen te werken met MBO partners en Brainport.
Verbeteren voorlichting en intake.	25%	75%	Het intakeproces (voorlichting, open dag, meeloopdag, intakegesprek is uitgebreid met een individueel plaatsingsgesprek op de meeloopdag. Hierbij wordt gesproken over perspectief, motivatie en ondersteuningsbehoefte (begeleiding, financieel, thuissituatie), daarmee worden mogelijke uitdagingen vooraf besproken en indien mogelijk opgelost (tijdens intakegesprek). Middels het uitbreiden van het summerschool (wis- en natuurkunde) proberen we studenten met beperkte basis voor aanvang van het schooljaar al bij te spijkeren op deze belangrijke vakken zodat zij met meer kennis en vertrouwen met de opleiding starten. Daarnaast bieden we (sneller) ondersteuning of bijles aan indien dat nodig blijkt. In 2025 is voornoemd processuccesvol doorontwikkeld. Zorgintakes vinden daardoor gerichter plaats. Docenten worden door de zorg coördinator aan het begin van het schooljaar goed bijgepraat, zodat de signalering en ondersteuningsbehoefte meer op één lijn zit.
Het door- en breder ontwikkelen van kennisuitwisseling en vakmanschap gericht op zowel het reguliere onderwijs als bijscholing.		50%	Workshops Cleanroom wordt veelvuldig voor andere instellingen/studenten verzorgd. Keuzedeel Semicon ingediend bij SBB namens vier ROC's in Zuid-Holland met steun van de branche, ASML, De Haagse Hogeschool en Universiteit Leiden.
Het initiëren van projecten voor LLO in samenwerking met partners vanuit Human Capital Agenda, STO en Masterplan techniek Zuid-Holland.		50%	LiS voor werkenden (naast LiS voor studenten) gepositioneerd in marketing en communicatie. Samenwerking met de zeven arbeidsmarktregio's in ZH opgestart. Podcast 'Maakkracht' opgenomen om zicht te krijgen op drijfveren, motivatie en knelpunten van leren- werken in hightech maakindustrie.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Aansluiting Sterk Techniek Onderwijs en overige techniekpromotie, ontwikkelen N2 doorlopende leerlijn.	0%	25%	Samenwerking met de zeven arbeidsmarktregio's in ZH opgestart. Nieuw ontwikkelde promotie vanuit Leiden Bio Science Park, samenwerking Northgo College en Technolab. Een instructuur is vanuit school aangesteld om te participeren in PGP programma's en een inhoudelijk sterk programma neer te zetten bij schoolbezoeken. Het concreet opstarten van een niveau 2 leerlijn loopt achter op planning.
HBO Wiskunde onder de aandacht als doorstroomoptie voor studenten die geïnteresseerd zijn in HBO.		75%	HBO Wiskunde staat/ bevalt goed in de tienweekse structuur, nog geen vast onderdeel van aanbod LiS voor werkenden.

1.5 Verminderen laaggeletterdheid

Geen specifieke activiteiten.	Vanuit docenten als wel Beroepenveldcommissie komen reacties dat taalvaardigheid van studenten sterk afneemt. Leesvaardigheid verzwakt (tweevoudige vraagstelling in één zin wordt niet begrepen) en verslaglegging wordt onvoldoende in kwaliteit. Wellicht is het verstandig om hier in de toekomst toch extra effort in te stekken.
-------------------------------	--

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
2 Versterking aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt			
2.1 Weloverwogen studiekeuze, duurzame inzetbaarheid, bestaanszekerheid, bekendheid omscholingsmogelijkheden (publiek en privaat MBO)			
Versterken LOB programma: Introductie oriënterende bedrijfsbezoeken als onderdeel LOB.	25%	50%	Het LOB-programma draait sinds 2023 en zal op onderdelen steeds verder door ontwikkelen. Het is de leidraad voor studentontwikkeling in relatie tot uitstroom naar het werkveld. In 2025 is een vast en bewezen aantrekkelijk programma als onderdeel van de LOB activiteiten in de LOB leidraad aan het begin van het studiejaar geïntroduceerd, waarbij studenten zich hebben ingeschreven voor minimaal vier activiteiten (externe bedrijfsbezoeken of workshops van bedrijven intern) naar keuze. De opdrachten die zij ter voorbereiding en nadien maken zijn aangescherpt, en maken onderdeel uit van hun portfolio, dat gedurende de opleiding vorm krijgt. De voorbereidende opdrachten voor onze interne bedrijvenmarkt zijn doorontwikkeld en afgestemd op het leerjaar van de studenten. Leerdoelen nemen in het onderwijs een centrale plek in, en studenten pitchen deze aan het begin van de hoofdfase, waardoor hun begeleiding en BPV matching beter tot stand kan komen. Tot slot zijn er LOB activiteiten gekoppeld aan het voorbereiden en daarna volgend van verschillende keuzedelen om deze nog contextrijker en verdiepend te maken. Studenten waarderen het LOB programma op school met een 3,7 op een vijfpuntsschaal.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Verbeteren voorlichting/ matching stagebedrijven.	25%	50%	Vanuit het LOB-programma is nog beter aansluiting gezocht bij het zoeken naar en vinden van een goede stageplaats. Oriëntatiefase (persoonlijke leerontwikkeling, inspiratie-avonden, stagemarkt.nl, LOB-week), Plaatsingsfase (sollicitatietraining, bedrijvenmarkt, beursbezoek. mentorondersteuning, matching door BPV-coördinator) en BPV-begeleiding (terugkomdag en contactmomenten stagebegeleider, voorlichting/training van praktijkbegeleiders bedrijf, meldpunt stagediscriminatie, stage-evaluatie). Aanvulling: In 2025 is een nieuw platform geïntroduceerd: LiS Connect. Hier kunnen bedrijven profielen en vacatures updaten en vind er matching plaats. Er is voor de praktijkbegeleiders een zeer succesvolle dagtraining geweest in samenwerking met een externe coach over het pedagogisch/didactisch coaching. Een nieuw ingepland moment in 2026 heeft inmiddels geleid tot een verdubbeling van het aantal aanmeldingen (48). Er zijn studentpitches ingezet van de start- naar de hoofdfase waarbij studenten actief aangeven wie ze zijn en wat hun begeleidingsbehoefte en leerdoel is. Hierbij zijn projectbegeleiders aanwezig, die daarmee ook een rol spelen in de stagematching. Het nadrukkelijker instrueren van mentoren van de laatstejaars over dit onderdeel loopt achter en verdient meer aandacht. Bij de bedrijvenmarkt zijn bedrijven er wederom op gewezen hun bedrijfsprofiel op stagemarkt.nl te actualiseren.

2.2 Passende BPV, geen stagediscriminatie, passende stagevergoeding

Organiseren bedrijvenmarkt, voorlichting stagevergoeding en bestrijden stagediscriminatie.	25%	75%	Bedrijvenmarkt is weer georganiseerd waaraan 55 bedrijven uit heel Nederland deelnamen. Stagevergoeding van € 250/maand wordt als norm gecommuniceerd. Meldpunt stagediscriminatie is ingericht en wordt actief 'gepromoot'. Aanvulling: Voorafgaand aan de bedrijvenmarkt zijn de bedrijven geïnformeerd over de veranderingen in het curriculum. Studenten worden op de terugkomdag actief bevraagd naar discriminatie en voorafgaan aan hun stage goed geïnformeerd in drie bijeenkomsten. In 2025 is er geen melding van stagediscriminatie geweest.
--	-----	-----	---

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Verbeteren voorlichting/ matching stagebedrijven.	25%	50%	Vanuit het LOB-programma is nog beter aansluiting gezocht bij het zoeken naar en vinden van een goede stageplaats. Oriëntatiefase (persoonlijke leerontwikkeling, inspiratie-avonden, stagemarkt.nl, LOB-week), Plaatsingsfase (sollicitatietraining, bedrijvenmarkt, beursbezoek. mentorondersteuning, matching door BPV-coördinator) en BPV-begeleiding (terugkomdag en contactmomenten stagebegeleider, voorlichting/training van praktijkbegeleiders bedrijf, meldpunt stagediscriminatie, stage-evaluatie). Er is voor de praktijkbegeleiders een zeer succesvolle dagtraining geweest in samenwerking met een externe coach over het pedagogisch/didactisch coaching. Een nieuw ingepland moment in 2026 heeft inmiddels geleid tot een verdubbeling van het aantal aanmeldingen (48). Er zijn studentpitches ingezet van de Start- naar de Hoofdphase waarbij studenten actief aangeven wie ze zijn en wat hun begeleidingsbehoefte en leerdoel is. Hierbij zijn projectbegeleiders aanwezig, die daarmee ook een rol spelen in de stagematching. Tijdens de bedrijvenmarkt, die opnieuw is uitgevoerd, zijn bedrijven middels een formulier wederom aangemaand om hun bedrijfsprofiel op stagemarkt.nl een update te geven. Het CRM systeem heeft vanwege andere ontwikkelingen geen prioriteit gekregen.
Intensiveren begeleiding BPV.	25%	50%	Stagebegeleiders hebben extra training gehad, ondersteund met de nieuwe procedures en handboek rondom BPV. Stagebezoeken worden consequent uitgevoerd. Aanvulling: Er is een nieuwe procesbeschrijving gemaakt mbt de drie minimale contactmomenten, en deze beschrijving blijft onder de aandacht gebracht worden van de BPV begeleiders. De zorg coördinator en BPV coördinator hebben de 'balanskaart' ontwikkeld en bij de stage bedrijven geïntroduceerd, om extra aandacht te hebben voor studenten met een specifieke ondersteuningsbehoefte tijdens de BPV. Ervaringen van bedrijven en studenten worden in 2026 opgehaald.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
2.3 Bij- en omscholen van werkenden en werkzoekenden (op maat modulair en via BBL)			
Flexibiliseren onderwijscurriculum.	25%	50%	In 2023 zijn we gestart met de implementatie van de Startfase Eigentijds Vakmanschap wat een modulaire structuur kent. In 2024 zijn we gestart met de implementatie van de hoofdfase en hebben de eerste studenten kunnen kiezen voor een flexibele route. Uit de evaluatie die we in 2025 hebben uitgevoerd blijkt dat studenten dit zeer goed bevalt en zij meer regie ervaren op hun voortgang en ontwikkeltraject. Voor onze medewerkers is het nog wel zeer wennen omdat doelstellingen per student verschillen. Ingezette koers wordt verder uitgewerkt en doorgezet.
Opnemen van innovaties in het onderwijs (CNC, 3D-printing, projectmatig werken).	25%	50%	Het Eigentijds Vakmanschap is in Start- en Hoofdfase gestart waarbij het projectmatig werken het uitgangspunt is. Studenten zijn zeer enthousiast. CNC en 3D-printing zijn vast onderdeel van verschillende projecten. Zijn eigenlijk voor 100% verwerkt. Van de elf benodigde nieuwe (CNC) machines zijn in 2025 de laatste vijf aangeschaft.
Combineren keuzedelen met LLO.	25%	50%	Naast medewerkers van bedrijven die programmaonderdelen volgen heeft in 2025 heeft voor het eerst een externe student van Universiteit Leiden deelgenomen aan een volledig keuzedeel.
Vergroten van instroom cursisten LLO, inzet LiS Academy: ontwikkelen van een modulair onderwijsaanbod.		25%	In 2025 is begonnen met het opzetten van LiS voor werkenden. Er is een webpagina aangemaakt, er is een podcast opgenomen en er is een modulair programma opgezet. Er is gestart met het werven van cursisten. Er zijn op open dagen diverse informatiebijeenkomsten geweest en intakes met mogelijk geïnteresseerden geweest. Richtlijn starten eerste programmaonderdelen is voorjaar 2026.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
--	------	------	-----------------------------------

3 Onderwijs voor de toekomst: kwaliteit, onderzoek en innovatie

3.1 Verbeteren beheersing van Nederlands en rekenen onder MBO-studenten + versterken kwaliteit docenten Nederlands, rekenen en burgerschap

Optimaliseren van bijscholingsbeleid en verscherpte aandacht voor differentiatie.		50%	In de Startfase wordt er een NU-meting op Nederlands gedaan, aan de hand waarvan bekeken wordt of studenten een verdieping en/of extra aandacht voor hun vaardigheden Nederlands moeten krijgen. Er is extra aandacht voor het aanvragen van Vrijstellingen bij de examencommissie, waardoor studenten in kleinere groepen meer gericht onderwijs kunnen krijgen. Voor het onderdeel Engels in de Hoofdphase mag hier meer aandacht voor komen.
Opstellen definitie over wat de LiS verstaat onder bekwame docenten Nederlands en rekenen.		0%	Geen voortgang op geboekt. Belangrijk om oog te hebben voor de aangescherpte eisen aan docenten en dit op te nemen als het profiel wordt gemaakt.
Nederlands onderwijs aantrekkelijk maken voor studenten door praktische toepasbaarheid in het beroep en de opleiding te vergroten.		25%	Er is besloten om de examinerende onderdelen als aparte curriculumonderdelen aan te blijven bieden voor zowel rekenen als Nederlands in verband met de doelmatigheid van de training en de complexiteit van de aanpassingen aan het project. Wel zijn we gestart met het inbedden van praktisch toepasbare onderdelen Engels en Nederlands als 'just in time'-onderwijs bij de diverse curriculum onderdelen.
Borgen en doorontwikkelen van de tweedaagse basisvaardigheden training wis- en natuurkunde.		100%	Middels het uitbreiden van het summerschool (wis- en natuurkunde) proberen we studenten met beperkte basis voor aanvang van het schooljaar al bij te spijkeren op deze belangrijke vakken zodat zij met meer kennis en vertrouwen met de opleiding starten. Daarnaast bieden we (sneller) ondersteuning of bijles aan indien dat nodig blijkt.

3.2 Verbeteren kwaliteit burgerschapsonderwijs

Opstellen van een visie op Burgerschap.	25%	100%	In het kader van het landelijk verbeteren van Burgerschapsonderwijs is er een visie opgesteld
Opzetten Klankbordgroep studenten Burgerschap.		25%	Er is éénmaal een bijeenkomst geweest. Vanwege lopende zaken heeft dit geen follow up/prioriteit gekregen. Vervolg in 2026 in navolging van de nieuwe exameneisen.
De docent Burgerschap volgt landelijke ontwikkeling en bijscholing als onderdeel van het bekwaamheidsprofiel.		100%	Docent Burgerschap heeft in de periode september-december 2025 een Leergang Burgerschap aan de Hogeschool Leiden gevolgd en is met zeer goede resultaten geslaagd.
Opstellen van een bekwaamheidsprofiel docent Burgerschap.	25%	100%	We hebben een bekwaamheidsprofiel ontwikkeld wat is afgestemd op de functie en nauw aansluit bij het Burgerschapsonderwijs op de LiS.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
3.3 Verbeteren aantrekkelijkheid werken in het MBO			
Onderzoek naar werkdrukbelasting en opvolgende maatregelen.	0%	25%	In afwachting CAO-onderhandeling nog 2024 geen prioriteit. In 2025 hebben we normjaartaken en jaartaken nadrukkelijk met personeel afgestemd, op basis hiervan worden per kwartaal afwijkingen gemonitord en zal aan eind van het jaar worden geëvalueerd. In MTO dat is uitgevoerd in december wordt hier ook weer onderzoek naar gedaan. In overleg met PvT blijft modernisering van HR beleid het belangrijkste actiepunt.
Bieden van meer ontwikkelmogelijkheden (onderdeel van moderniseren HR beleid).	25%	50%	Met reduceren van het MT van 4 FTE naar 3 FTE is ruimte gecreëerd voor het tijdelijk aanstellen van coördinatoren en projectleiders. 4 medewerkers hebben hiervan gebruik gemaakt. Medewerkers krijgen extra ruimte om zich te ontwikkelen: individuele coaching, workshops of cursus. Uitkomst MTO Ontwikkelperspectief: 6,2 op tienpuntschaal vraag over doorgroeimogelijkheden, 6,9 op tienpuntschaal vraag over verdere ontwikkeling. In 2025 start gemaakt met het herzien van het huidige beleid i.s.m. de PvT.
Borgen en verbeteren begeleiding Startende docent in het eerste jaar.		50%	Streven naar start PDG in eerste jaar na aanstelling deels gelukt. Er is een apart programma voor nieuwe medewerkers van diverse bijeenkomsten met de directeur-bestuurder waarin missie en visie van de instelling wordt gedeeld en wordt gesproken over processen, didactiek en persoonlijke inbreng/ontwikkeling.
Afstemmen normjaartaken i.v.m. werkdrukverlaging.		50%	Normjaartaken zijn opgezet in een nieuw format en met een deel van het personeel besproken. Het opzetten van deze gesprekscyclus en het doorontwikkelen van een handzaam format blijven belangrijke aandachtspunten.
Voeren van minimaal 1 functioneringsgesprek per jaar.		100%	In de periode oktober-december hebben, op een verklaarbare uitzondering daargelaten, alle personeelsleden een functioneringsgesprek gehad, welke is vastgelegd en door beiden is ondertekend.
Inzet extra training en opleiding om professionaliseringsslag te maken (ook TOA)		75%	Doorlopende inzet op coachende didactiek. Machine training gepland in 2026. Training geweest voor twee CNC docenten op meetmachine Startfase. TOA training wordt ingezet olv externe coach.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Zij-instromers en hybride docenten zijn en blijven welkom op de LiS.		50%	In september en oktober 25 hebben twee didactische trainingen plaatsgevonden voor onze gastdocenten. Deze trainingen zijn zeer positief ontvangen en de planning is om in 2026 weer een nieuwe set trainingen aan te bieden. Vanuit het nieuwe keuzedeel 'Ontwerpen van instrumentatie voor de medische technologie' zijn diverse nieuwe gastdocenten aangetrokken die in 2026 ingezet gaan worden.
Leren van- en met elkaar.		50%	Aandacht is geweest voor AI in het onderwijs, diverse (buitenlandse) beursbezoeken om expertise te vergroten, congresbezoek MBO raad en Lerend Kwalificeren. Bezoek docenten van andere RI-scholen geweest op de LiS.
Verkenning naar modernisering van arbeidsvoorwaarden.	0%	25%	Goede dialoog bestuurder- PvT. Primaire en secundaire afspraken rondom CAO zijn inmiddels hersteld/verwerkt. PvT ziet af van mogelijkheid Proeftuin MBO Raad omdat professionalisering en modernisering HR beleid gedragen wordt.

3.4 Zorgen dat het MBO op het gebied van onderzoek en innovatie een gelijkwaardige partner is in de onderzoeks-kennisnetwerken door het faciliteren en ondersteunen van docent-onderzoekers, Comeniusprogramma en aanbieden excellentietrajecten passend op regionale behoeften

Koppelen van onze keuzedelen aan een practoraat (Instrumentation for Space) en (Bio) Medische Techniek.	25%	75%	Ontwikkeling keuzedeel 'Ontwikkelen van instrumenten voor de medische techniek' is in volle gang, na een voorgestelde naamswijziging en daarmee goedkeuring door SBB. 24 studenten hebben gekozen voor dit keuzedeel, dat in mei 2026 van start zal gaan.
Verkennen opties van oprichten nieuw practoraat.		25%	We maken een plan waarbij de huidige constructie van het practoraat wordt geëvalueerd en de partners van de LiS worden betrokken bij evaluatie en mogelijkheden nieuw practoraat. Vanwege andere ontwikkelingen heeft dit punt geen prioriteit gehad. Wel staat een eerste bijeenkomst gepland in januari 2026
Participatie in Quantum Delta (Hub Leiden-Delft) en overige gremia.	25%	50%	Projectleider heeft belangrijke positie in Quantum Delta, wat mooie projectopdrachten oplevert voor studenten, samenwerking oplevert met Hogescholen, expertise voor nieuw onderwijsaanbod en stage- en afstudeerplekken in quantumtechnologie. Daarnaast participeren we in Photon Delta en sluiten we aan bij AI netwerken van regionale partners.

Doelstellingen 2024-2027 / Activiteiten	2024	2025	Toelichting activiteiten t/m 2025
Onze groepsopdrachten semester 7 en afstudeerprojecten semester 8 zijn reeds echte onderzoeks-/ontwikkelopdrachten voor bedrijven en instellingen.	25%	100%	Ook in 2025 is doorgezet met het (succesvol) binnenhalen en uitvoeren van een scala aan onderzoeks- en ontwerp opdrachten. Het keuzedeel dronetechniek heeft een metamorfose ondergaan en er wordt een handboek ontwikkeld over het bouwen van drones. De blogosphere, ontworpen door onze S7 studenten, heeft tentoongesteld gestaan, evenals de door onze studenten ontworpen electronspin.
Excellerende studenten: exclusieve faciliteiten, begeleiding, challenges.		75%	Studenten die extra uitdaging en/of ondersteuning vragen om te excelleren worden steeds beter gehoord en bediend. Student vragen om extra tijd en begeleiding voor bijvoorbeeld glasblazen, slijpen van optiek, 3D-printing, CNC kunnen in overleg gebruik maken van de faciliteiten en waar nodig wordt extra begeleiding ingezet. (zoals vrijwilliger bij optiek, gastcolleges bij glas) Ook op inspiratie-avonden worden specialistische gastcolleges georganiseerd zoals vanuit herseninstituut, sterrenwacht, gereedschappen- en machineleveranciers, Tevens worden studenten uitgenodigd om deel te nemen aan competities/hackathons zoals bij Cansat, Airbus en NLF.

Omdat de aandachtspunten van de werkagenda van de Minister OCW en de daaruit volgende Kwaliteitsagenda 2024-2027 overeenkomstig waren met ons instellingsplan Eigentijds Vakmanschap 2023-2028 hebben we veel inzet gepleegd op de verschillende doelstellingen (zie ook bovenstaande tabel). Meeste inzet is gepleegd op doelstelling 1 en 2, waarbij we met doelstelling 3 een goede ontwikkeling ingezet zijn, met name als het gaat over het moderniseren van HR beleid.

In 2025 is vooral specifieke aandacht besteed aan voor persoonlijke welzijn van studenten en medewerkers, ontwikkeling van studenten (indien nodig specifieke ondersteuning), LOB activiteiten, 'LiS voor werkenden' en zijn BPV verbeteringen verder doorgevoerd.

De implementatie van Eigentijds Vakmanschap sinds 2023 zorgt voor veel meer flexibiliteit in het curriculum en heeft veel meer aandacht voor digitalisering. De programma's en de faciliteiten zijn hier in 2025 wederom verder op aangepast en doorontwikkeld. Het CNC bewerken (computer gestuurd) is veel eerder én uitgebreider in het lesprogramma opgenomen. Aanvullend op de vorig jaar aangeschafte machines is een vijftal nieuwe machines aangeschaft met specifieke besturing en de complexere vijf-assige bewerking. Studenten en alumni waarderen deze nieuwe aanpak zeer en stagebedrijven geven steeds weer aan daarvan de effecten te ervaren omdat de nieuwe studenten veel gemakkelijker én sneller in het 'moderne' productieproces kunnen worden ingezet.

De flexibiliteit in het programma zorgt er voortdurend voor dat studenten veel beter gefaciliteerd kunnen worden bij vragen die hun nieuwsgierigheid en intrinsieke motivatie bevorderen. Dat zien we doordat studenten buiten ingeroosterde tijd om veelvuldig verzoeken doen om gebruik te mogen maken van faciliteiten zoals het gebruik van CNC-machines indien zij niet zijn ingeroosterd voor lessen, ontwikkelen van praktische vaardigheden optiek waarvoor wij op woensdag een vrijwilliger inzetten om dat te faciliteren, extra studenten die hun glasdiploma willen halen en verdiepende groepsprojecten waarvoor extra capaciteit geleverd wordt om tot optimaal eindresultaat te komen. Studenten geven ook nadrukkelijk aan dit aspect van hun opleiding te waarderen.

Het LOB-programma vormt nog steeds een nadrukkelijker leidraad gedurende de opleiding en wordt steeds effectiever ingezet, wat studenten waarderen. De bedrijvenmarkt in december vormt daarmee een onveranderd populair en aantrekkelijk hoogtepunt. Daarnaast hebben we met name in de BPV voorbereiding en uitvoering stappen gezet waardoor de match student-bedrijf goed kan worden gemaakt, ook voor studenten die een extra begeleidingsbehoefte hebben.

De samenwerking met bedrijven bij de uitvoering van keuzedelen en projecten blijft een grote kracht van de opleiding en daarmee van de ontwikkeling van de (Research) Instrumentmaker van de toekomst. Ook in 2025 hebben we weer hele mooie projecten gedraaid voor de ruimtevaart, optiek, quantum met ondersteuning van TNO, SRON, Airbus, Astron, Stellar Space, Lens R&D, Westend, ASML, Nearfield, VDL, Siemens, Q-tech, Boers&Co, Vacutech, Leiden Cryogenics, ISIS, NLR, Quantware, Delft Circuits, Demaco, GKN, LUMC, Nikhef, Universiteit Leiden, Technische Universiteit Delft en Haagse Hogeschool. De samenwerking met deze bedrijven en instellingen zorgt ervoor dat onze studenten continu werken aan zeer innovatieve opdrachten met technieken die nog niet zijn (uit)ontwikkeld.

7.3 Besteding middelen aan Rijks-speerpunten

In hoofdstuk 7.1 staat een beschrijving van de Rijks-speerpunten en de wijze waarop de LiS deze betreft in de kwaliteitsagenda. In de kwaliteitsagenda is aangegeven hoe In hoofdstuk 7.1 staat een beschrijving van de Rijks-speerpunten en de wijze waarop de LiS deze betreft in de kwaliteitsagenda. In de kwaliteitsagenda is aangegeven hoe de LiS de gelden heeft verdeeld en besteed. In 2025 heeft de LiS het volledige budget besteed aan activiteiten die hebben bijgedragen aan de realisatie van verbeteringen op de Rijks-speerpunten. Om met name de uitgangspunten van Eigentijds Vakmanschap versneld door te zetten, de onderwijsresultaten te verbeteren, de kansengelijkheid te bevorderen en de samenwerking met het afnemend beroepenveld te intensiveren zijn ook extra middelen vanuit de NWO prijs 2024 ingezet. De medewerkers geven terug dat de ontwikkelingen hen zeer veel energie geven ('werk geeft mij energie' 7,4 MTO 2024) en zij meer ontwikkelmogelijkheden ervaren, de studenten ervaren het Eigentijds Vakmanschap en de begeleiding door docenten, mentoren en projectbegeleiders zeer positief. Initiatieven als Welzijnsweek, inspiratieavonden en specifieke studiebegeleiding worden actief bezocht en hoog gewaardeerd. De bedrijven evalueren stages met een 8,1, ze presenteerden zich met 55 bedrijven op de bedrijvenmarkt in december en zien verhoogde aandacht voor digitale productietechniek terug in de competenties bij de nieuwe studenten.

Daarmee concluderen we dat de besteding van middelen zeer doeltreffend is.

Inzet van de middelen 2025 was als volgt:

Carrièreperspectief	78.000
Practoraat	7.000
Overig kwaliteitsafspraken 2024-2027	716.000
	801.000
Ontvangen voor kwaliteitsafspraken 2025	569.888
Correctie wegvallen salarismix	-66.580
Bekostigd uit andere middelen - lumpsum/NRO premie	265.553
Bekostigd uit andere middelen - LOB	32.139
	801.000

7.4 Betrokkenheid belanghebbenden

Betrokkenheid studenten

Bij de totstandkoming van de Kwaliteitsagenda 2024-2027 heeft de studentenraad een zeer grote bijdrage geleverd. Belangrijkste punten voor hen waren inzet op diversiteit (25% en reductie van schoolkosten), buitenlandstages/stagematching en studentenwelzijn/-begeleiding.

Zoals de tabel bij 7.1 laat zien zijn op veel onderdelen resultaten geboekt. De studenten worden op meerdere manieren betrokken bij de uitvoering van de kwaliteitskalender. Primair is hierover overleg gevoerd met de studentenraad (zes-wekelijks) en in de uitvoering worden vaak klankbordgroepen geformeerd. Regelmatig worden er lunchbijeenkomsten georganiseerd waarbij het gesprek wordt aangegaan met de studenten over de ontwikkelingen van Eigentijds Vakmanschap en acties Kwaliteitsagenda.

Voor de ontwikkeling van het onderwijs en de BPV-stages gebeurt dat door de feedback die wordt verkregen uit de jaarlijkse studentenenquête en door de projectevaluaties, die direct na afloop van een project door de coördinatoren worden uitgevoerd. Ook wordt er veel informatie opgehaald tijdens mentorgesprekken en tijdens de begeleiding van studenten gedurende de stages, wanneer er 1:1 contact is. De lijnen binnen de LiS zijn heel kort, waardoor snel kan worden gereageerd op deze informatie. Veel aandacht is uitgegaan naar het sociaal-maatschappelijk welbevinden van de studenten, Begeleiding, de BPV en de implementatie van Eigentijds Vakmanschap. Studenten hebben in de studentenquête opnieuw aangegeven dat ze graag zien dat onze communicatie pro-actiever en eenduidiger wordt. Hoewel hier in 2025 een stap is gezet (zo geven studenten aan dat de informatie beter vindbaar is dan voorgaande jaren, en zijn zij beter bekend met belangrijke documenten als de Studiegids en de OER).

Betrokkenheid medewerkers

Medewerkers van de LiS worden vertegenwoordigd door de PVT. PVT en bestuurder voeren twee-maandelijks overleg. De PVT heeft een grote inbreng gehad bij het uitwerken van de Kwaliteitsagenda 2024-2027 met aandacht voor het moderniseren van het HR-beleid, het intensiveren van de samenwerking met het beroepenveld en aandacht voor ontwikkelmogelijkheden van de medewerkers. De PVT is nadrukkelijk betrokken geweest bij de midtermreview in oktober 2025 en heeft daar een goede en opbouwende kritische inbreng gehad.

De docenten worden bij de ontwikkeling betrokken tijdens personeelsbijeenkomsten en tijdens werkoverleggen met de verschillende teams. Ook zijn docenten de projectleiders/actiehouders van de deelprojecten en de acties, waardoor er korte lijnen zijn met het onderwijs en beroepenveld. In 2025 is wederom deelgenomen aan het MTO van Effectory. Hoewel deze niet specifiek geldt voor de Kwaliteitsagenda kan op onderdelen wel een relatie worden gelegd. Met name op de onderdelen

'mogelijkheden tot ontwikkelen', 'organisatie waardeert medewerkers' en 'herkenbare doelstellingen waar ik achter sta' hebben we (opnieuw) flinke progressie gemaakt. Aandachtspunt blijft wel de werkbelasting. Als gevolg van de veranderingen en onderwijsontwikkeling ervaren de medewerkers nog steeds een hoge werkdruk. Dit blijft een belangrijk aandachtspunt voor 2026 en is onderwerp van onderzoek en overleg met de PVT.

Eerder werd geïllustreerd hoe de school en branche met elkaar zijn verweven. Er zijn hele korte lijnen met het afnemend veld: de bedrijven, onderzoeksinstituten en universiteiten. Iedere dag heeft de LiS contact met collega's uit het beroepenveld, vaak bij hen en ook binnen de school. Deze contacten tekenen de LiS en hebben grote invloed op het onderwijs en de ontwikkeling van de school.

Formele contacten zijn er ook via contactmomenten bij BPV-stages, de beroepenveldcommissie (BVC), de alumnivereniging en de RvT. Zij zijn nauw betrokken bij het vormgeven van de opleidingsroutes en projecten in het curriculum, BPV en afstudeeropdrachten. Daarbij zijn ze er erg op gebrand dat de LiS haar identiteit en hoge kwaliteit van opleiden behoudt.

Op 17 oktober hebben we een bijeenkomst 'Midterm review Kwaliteitsagenda 24-27' georganiseerd waaraan Personeelsvertegenwoordiging, Studentenraad en BeroepenVeldCommissie hebben deelgenomen. Daarbij is per onderdeel besproken welke acties zijn ingezet en welke resultaten dat oplevert. Hierbij hebben de verschillende vertegenwoordigers het volgende geconcludeerd:

Personeelsvertegenwoordiging

Aantrekkelijkheid beroep

Goed dat modernisering op de agenda van de KA agenda staat en we hebben inderdaad een eerste verkenning uitgevoerd waarbij geconcludeerd eerst even de uitkomsten CAO onderhandelingen 2025 af te wachten. Gezien uitkomsten CAO-onderhandelingen is er maar zeer beperkt aandacht voor modernisering vandaar verzoek inzet bij LiS hierop te verhogen.

Werkdrukverlaging

Inmiddels worden goede gesprekken gevoerd over normjaartaken. Graag het verzoek het initiatief voor werkverdeling ook echt in het team te beleggen en invloed en eigenaarschap.

Studentenraad

Studentenwelzijn

Studentenwelzijn blijft belangrijkste aandachtspunt. Belangrijk om studenten te begeleiden naar een goede studiekeuze, ze op een goede manier op te vangen en begeleiden in de studie. Wijze waarop invulling wordt gegeven aan meeloopdagen, summerschool en begeleiding in de Startfase voldoet hier goed aan. Initiatieven als welzijnsweek en inspiratieavonden worden zeer gewaardeerd. Specifieke begeleiding moet mee-ontwikkelen met intensievere en veranderende vraag. Nog meer aandacht voor depressiviteit/mentale weerbaarheid, grensoverschrijdend gedrag, financiën, prestatiedruk, middelengebruik, etc.

Aansluiting arbeidsmarkt

Studenten zijn zeer enthousiast over de modernisering van het machinepark en zien daarbij ook echt dat combinatie van conventioneel en CNC de toekomst is. Het LOB-programma (LOB lessen, LOB-weken, bedrijfsbezoeken, gastcolleges en bedrijvenbeurs helpen hen echt een beter beeld te vormen bij de mogelijkheden van stages en toetreding arbeidsmarkt.

Beroepenveldcommissie

Complimenten aan de LiS zoals zij zich de afgelopen jaren ontwikkelt, een enorme professionaliseringsslag: het tot stand komen van Eigentijds Vakmanschap en scherpe keuzes die

zijn gemaakt, betrokkenheid van stake-holders en communicatie met hen, systematische aanpak en kwaliteitsborging zoals we ook nu weer bij elkaar zitten. We willen aandacht/scherpte vragen voor de volgende onderdelen:

Aandacht voor laaggeletterdheid

Instroom niveau verslechtert. Ook voor onze studenten wordt interpretatie van samengestelde zinnen bijvoorbeeld steeds lastiger. Toch ook aandacht voor geletterdheid, wellicht summerschool.

Weloverwogen studiekeuze

Start doorlopende leerlijn N2 waarbij de studenten goed wordt gescreend en begeleid op talenten, persoonlijke competenties en motivatie. Beter een individueel traject aanbieden: voorbereiding op instroom, doorlopen Startfase, doorlopen Hoofdphase in combinatie met BPV, afronden Eindfase, vervolg plaatsing naar bedrijf en LLO.

Mogelijkheden: summerschool stage, switch campagne, meet&match.

Verbeteren aantrekkelijkheid werken in het MBO

Inzet van gastdocenten uit bedrijfsleven kunnen wellicht ook helpen de werkdruk te verlagen. Gerefereerd wordt aan de workshop didactiek welke is verzorgd voor gastdocenten voor de verschillende keuzevakken welke zeer positief is ontvangen en waarbij deelnemers aangaven met deze vaardigheden bereid zijn om vaker ingezet te worden.

Uitkomsten van 'Midterm review Kwaliteitsagenda 24-27' zijn ook met Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap gedeeld bij bestuurlijk overleg Kwaliteitsagenda in november.

Bijlage 1:

Zittingstermijn en nevenfunctie

Raad van Toezicht en Bestuur

Mw. J.H. Everts-van Driel, voorzitter RvT

(Neven)functies:

Oud-voorzitter college van bestuur Onderwijsgroep Zuid-Hollandse Waarden (hoofdfunctie)

Voorzitter raad van toezicht stichting Pvo, te Geldermalsen

Lid raad van advies voor po en vo CITO

Benoeming: 2017 (begin eerste termijn) – 2025 (einde huidige termijn);

Dhr. dr. B.J. van Straten, MBA, lid RvT

(Neven)functies:

Board of Directors Van Straten Medical (hoofdfunctie)

Oprichter GreenCycl

Voorzitter Platform 'Duurzaamheid & Medische Hulpmiddelen' Nederlands Normalisatie Instituut (NEN)

Docent-onderzoeker TU Delft, afd. BioMechanical Engineering

Raad van Toezicht Kühler & Partners Mental Health, Den Haag - Amsterdam

Learning Community 'Sustainable Healthcare', Delft

Lid redactie magazine, De Witte.

Benoeming: 2021 (begin eerste termijn) - 2025 (einde huidige termijn);

Mw. Prof. dr. I.M.N. Groot, lid RvT

(Neven)functies:

Hoogleraar Universiteit Leiden, faculteit Wiskunde en Natuurwetenschappen, Leiden Institute of

Chemistry, LIC/Energy & Sustainability (hoofdfunctie)

Benoeming: 2022 (begin eerste termijn) – 2026 (einde huidige termijn); herbenoembaar.

Dhr. dr. ir. R.W. Willekers, lid RvT

(Neven)functies:

Director of Operations at TNO (hoofdfunctie)

Advisory Board van de Graduate School on Engineering Mechanics (TUD, TU/e, UT en RUG),

Benoeming: 2023 (begin eerste termijn) - 2027 (einde huidige termijn);

Dhr. Drs. P. van Meenen, lid RvT

(Neven)functies:

Lid Eerste Kamer, fractievoorzitter D66

Lid raad van advies Stichting Proefwerk, Utrecht vanaf 1 oktber 2025

Voorzitter raad van advies LBVSO (leerlingbelang voortgezet speciaal onderwijs)

Penningmeester en bestuurslid Stichting Utopa, Leiden

Bestuurslid Stichting Utopa Weeshuis

Bestuurslid Stichting Vrouwenrechtswinkel, Leiden vanaf 6 juni 2025

Lid raad van advies Expertisecentrum inclusief onderwijs (ECIO) vanaf 15 januari 2025

Lid raad van toezicht Jeugdeducatiefonds

Bestuurslid Stichting Beeldengalerij Het Depot, Leiden

Bestuurslid Stichting Het Orgelpark, Leiden

Benoeming: 2024 (begin eerste termijn) - 2028 (einde huidige termijn);

Dhr. Dr. P. Moerman, lid RvT

(Neven)functies:

Directeur-bestuurder Platform Talent voor Technologie.

Medeoprichter Wij zijn Katapult

Independent expert assessor bij de EU ad hoc deel in beoordelingscommissies van NWO

Benoeming: 2024 (begin eerste termijn) - 2028 (einde huidige termijn);

Dhr. S.J.B. Vink, directeur-bestuurder

(Neven)functies:

Bestuurslid mbo-raad (onbezoldigd)

Bestuurslid NVV (onbezoldigd)

Benoeming: Sinds 1 juni 2021

Dhr. drs. R. Nefkens MBA, lid RvT (Gestopt per augustus 2025 als lid RvT)

(Neven)functies:

Niet-uitvoerend directeur Hembrug

Voorzitter (en oprichter) Nefkens Adrenal Cancer Foundation

Penningmeester Josephine Nefkens Stichting

Penningmeester Nefkens Stichting Ontwikkelingshulp

Voorzitter Groep Fabrikanten Machines (sectie van FPT-Vimag)

Delegate FPT-Vimag bij Cecimo

Vice-president Cecimo Board

Directeur van diverse (beleggings) vennootschappen: Halico, Upmato, Dual Power, Hebe.

Regiobestuurslid FME Noord-West

Benoeming: 2013 (begin eerste termijn) – 2025 (einde huidige termijn); niet herbenoembaar

Er is geen sprake van conflicterende nevenfuncties in relatie tot de code Goed bestuur in het MBO.

Bijlage 2:

Commissies

Beroepenveldcommissie

- Maurice Heemskerk (Universiteit Leiden, Fijn Mechanische Dienst)
- Cor Meijneke (TU Delft).
- Bart van Nunen (VDL)
- Joost Caljouw (Madern Tooling);
- Willem Jan ter Hoek (Ter Hoek Vonkerosie)
- Peter Paul Kooijman (SRON)
- Micha Paalman (Yumen Bionics)
- Jerry van der Ploeg (LUMC)
- Henk van Schijndel (Boers & Co)
- Nikki van der Zouw (ZME Fijnmechanisch Atelier B.V.)

Examencommissie

- Robert-Jan van Bodegraven (LiS)
- Désirée Elderhorst (ambtelijk secretaris, LiS)
- Daphne Feldman (LiS)
- Rianne Govaerts (LiS)
- Robin Hollebeek (adviseur, LiS)
- Marten Ris (externe voorzitter, Ek-samen)
- Youp van Goozen (LiS)
- Hessel Dolman (vanaf sept 2025. Extern lid, Hembrug Danobat)

Bijlage 3:

Donateurs

De LiS heeft afgelopen jaar van drie bedrijven donaties ontvangen, te weten; Hittech MPP, SKF en TNO.

Hittech MPP heeft meetgereedschappen geschonken die gebruikt worden in de meetkamer in de werkplaats Utopa. SKF heeft een Profielprojector geschonken die gebruikt wordt in werkplaats OWB. TNO heeft diverse materialen en middelen geschonken die worden gebruikt in de werkplaats Optiek en divers door de verschillende werkplaatsen.

We bedanken de donateurs nadrukkelijk voor de schenkingen, dit versterkt ons onderwijs én onze band met het werkveld.

Bijlage 4:

Notitie helderheid

Uitbesteding

De LiS besteedt geen bekostigd onderwijs uit aan een andere instelling of organisatie tegen betaling.

Investeren van publieke middelen in private activiteiten

De inzet van LiS middelen voor de activiteiten van LiS TOP komen aan de orde in hoofdstuk 4. Ze zijn in overeenstemming met de helderheids-condities.

Vrijstellingen

In het studiejaar 2024/2025 zijn er 28 vrijstellingen verleend aan studenten voor (examen)onderdelen van de opleiding.

MBO Studentenfonds

Alle deelnemers bij de LiS betaalden in 2025/26 zelf het lesgeld. Aan twee studenten heeft de LiS een aantal studiebenodigdheden in bruikleen verstrekt vanuit de voorziening voor studenten met budgettaire beperkingen, zoals door de minister ter beschikking gesteld.

Daarnaast is aan de leden van de Studentenraad een vergoeding aangeboden (cf. de regeling Studentenfonds), één lid heeft hier gebruik van gemaakt.

Tabel uitkeringen mbo-studentenfonds

Omschrijving	Aantal studenten:	Totaal van de toekenningen	Gemiddelde hoogte van de toekenningen
Mbo-studenten die lid zijn van een studentenraad als bedoeld in artikel 8a.1.2 WEB, van een andere door het bevoegd gezag ingestelde medezeggenschapsstructuur of van het bestuur van een studentenorganisatie van enige omvang met volledige rechtsbevoegdheid.	Aanvragen	€ 200	€ 200
	1		
	Toekenningen		
	1		
Mbo-studenten die activiteiten verrichten op bestuurlijk of maatschappelijk gebied die naar het oordeel van het bevoegd gezag mede in het belang zijn van de instelling of van het onderwijs dat de student volgt.	Aanvragen	n.v.t.	n.v.t.
	0		
	Toekenningen		
	0		

Tabel uitkeringen mbo-studentenfonds

Omschrijving	Aantal studenten:	Totaal van de toekenningen	Gemiddelde hoogte van de toekenningen
Mbo-studenten, die of waarvan diens wettelijk vertegenwoordigers, aantoonbaar onvoldoende financiële middelen hebben voor de aanschaf van onderwijsbenodigdheden waarover de student geacht wordt zelf te beschikken.	Aanvragen	€ 1.538	€ 769
	2		
	Toekenningen		
	2		
	In eerdere jaren hebben meerdere studenten die in 2025 nog actief waren diverse studiebenodigdheden in bruikleen ontvangen van de LiS (o.a. laptops, boeken en gereedschap).		
Mbo-studenten die in verband met de aanwezigheid van een bijzondere omstandigheid studievertraging hebben opgelopen.	Aanvragen	n.v.t.	n.v.t.
	0		
	Toekenningen		
	0		

In- en uitschrijving, en inschrijving van deelnemers in meer dan één opleiding tegelijk

Vanaf 2024/25 is inschrijving voor de opleiding naast op niveau 4 ook op niveau 3 mogelijk. Er is geen sprake van inschrijving bij meer dan één opleiding.

In studiejaar 2024/25 waren er bij de LiS 23 ongediplomeerde schoolverlaters, waarvan het merendeel koos voor een andere opleiding. De hogerejaars die zonder diploma uitstromen starten meestal niet met een andere opleiding maar starten op de arbeidsmarkt. Er zijn geen studenten geschorst of verwijderd in studiejaar 2024/25.

De deelnemer volgt een andere opleiding dan waarvoor hij is ingeschreven

Deze situatie deed zich in 2025 bij de LiS niet voor.

Bekostiging van maatwerktrajecten ten behoeve van bedrijven

Deze situatie deed zich in 2025 bij de LiS niet voor.

Buitenlandse deelnemers en onderwijs in het buitenland

De LiS had in het studiejaar 2024/25 geen buitenlandse deelnemers. De LiS heeft geen vestigingen in het buitenland.

Bijlage 5:

Lijst met afkortingen

BVC	Beroepenveldcommissie
BVO	Bruto vloeroppervlak
BPO	Bijlage Passend Onderwijs
BPV	Beroepspraktijkvorming
CAM	Computer Aided Manufacturing
Cao	Collectieve arbeidsovereenkomst
CiV	Centrum voor innovatief vakmanschap
CNC	Computer Numerical Control
CvTE	College voor Toetsen en Examen
DUO	Dienst Uitvoering Onderwijs
EFRO	Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling
ESMEI	Examenservice Metaal Elektro- en Installatietechniek
FTE	Fulltime equivalent
HBO	Hoger beroepsonderwijs
ICT	Informatie- en communicatietechnologie
JOB	Jongerenorganisatie beroepsonderwijs
KPI	Kritieke Prestatie Indicatoren
LiS	Leidse instrumentmakers School
LSH	Life Science and Health
LOB	Loopbaanoriëntatie en -begeleiding
LLO	Leven Lang Ontwikkelen
MBO	Middelbaar beroepsonderwijs
MR	Medezeggenschapsraad
MTO	Medewerkers Tevredenheids Onderzoek
NOP	Niet-onderwijzend personeel
NPO	Nationaal Programma Onderwijs
NVV	Nederlandse Vereniging voor Vakscholen
OCW	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OER	Onderwijs- en examenregeling
OOP	Onderwijsondersteunend personeel
OP	Onderwijzend personeel
PDCA	Plan Do Check Act
PPS	Publiek-Private Samenwerking
PVT	Personeelsvertegenwoordiging
SBB	Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven
SIS	Student Informatie Systeem
RI	Research Instrumentmaker
RIF	Regionaal investeringsfonds MBO
ROC	Regionaal opleiding centrum
RvT	Raad van Toezicht
SR	Studentenraad
STO	Student Tevredenheids Onderzoek óf Sterk Techniek Onderwijs
TOA	Technisch onderwijsassistent
Utopa	ANBI-stichting; de naam is afgeleid van de TOPA-groep.
VSV	Voortijdig schoolverlaten

Deel B

Jaarrekening

B	Jaarrekening
----------	---------------------

B0 Juridische structuur, Bestuur en Raad van Toezicht

Juridische structuur

Stichting Leidse Instrumentmakersschool is per 1 januari 2014 gefuseerd met Stichting Vrienden van de Leidse Instrumentmakersschool. Op deze datum is tevens de naam van de stichting veranderd van "Leidse Instrumentmakers Stichting" in "Stichting Leidse Instrumentmakers School", kortweg Stichting LiS.

Groepsverhoudingen

Stichting Leidse Instrumentmakers School staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen (de groep).

Geconsolideerde rechtspersonen:

Naam	Statutaire zetel	Zeggenschap
Stichting LIS TOP	Leiden	100%

Bestuurssamenstelling

Het bestuur van Stichting Leidse Instrumentmakers School, is op 31 december 2025 als volgt samengesteld:

Naam	functie
Dhr S.J.B. Vink	directeur-bestuurder

De Raad van Toezicht van Stichting Leidse Instrumentmakers School bestaat op 31 december 2025 uit 7 leden.

B1	Grondslagen voor de financiële verslaggeving
-----------	---

Algemeen

Stichting Leidse instrumentmakers School, statutair gevestigd te Leiden (KVK 27336584) is een stichting met de status van onderwijsinstelling.

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de richtlijnen voor de jaarverslaggeving zoals opgenomen in de RJ-bundel. Voor het onderwijs is de sectorspecifieke aanvulling en bepaling (RJ 660) mede van toepassing.

Alle bedragen worden vermeld in euro's, tenzij anders vermeld. Het college van bestuur van Stichting Leidse instrumentmakers School heeft de jaarrekening 2025 opgemaakt uitgaande van een positieve continuïteitsveronderstelling (zie bestuursverslag).

Consolidatie

Stichting Leidse instrumentmakers School te Leiden staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. Stichting Leidse instrumentmakers School heeft de jaarrekening geconsolideerd.

Lijst met kapitaalsbelangen:

Stichting LIS TOP, te Leiden met een zeggenschap van 100%

Vergelijkingscijfers

De vergelijkende cijfers voor 2024 zijn, waar nodig, geherrubriceerd teneinde vergelijkbaarheid met 2025 mogelijk te maken.

Verbonden partijen

Als verbonden partijen worden alle rechtspersonen, natuurlijke rechtspersonen en andere maatschappijen aangemerkt waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover die niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transactie en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht. De verbonden partijen worden in Model E: 'Verbonden partijen' nader toegelicht.

Gebeurtenissen na balansdatum

Gebeurtenissen die nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum en die blijken tot aan de datum van het opmaken van de jaarrekening, worden verwerkt in de jaarrekening. Gebeurtenissen die geen nadere informatie geven over de feitelijke situatie per balansdatum worden niet in de jaarrekening verwerkt. Als dergelijke gebeurtenissen van belang zijn voor oordeelsvorming van de gebruikers van de jaarrekening, worden de aard en de geschatte financiële gevolgen ervan toegelicht in de jaarrekening.

Financiële instrumenten

Onder financiële instrumenten worden zowel primaire financiële instrumenten, zoals vorderingen en schulden, als financiële derivaten verstaan. In de toelichting op de onderscheiden posten van de balans wordt de reële waarde van het betreffende instrument toegelicht als die afwijkt van de boekwaarde. Indien het financiële instrument niet in de balans is opgenomen wordt de informatie over de reële waarde gegeven in de toelichting onder de 'niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen'.

B1	Grondslagen voor de financiële verslaggeving
-----------	---

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva*Materiële vaste activa*

De materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs onder aftrek van eventuele investeringssubsidies, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele restwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming.

Investerings in materiële vaste activa boven € 1.000 worden geactiveerd.

De navolgende afschrijvingspercentages worden gehanteerd:

- Gebouwen	3,33%
- Verbouwingen	10 / 20%
- Terreinen	0%
- Automatisering, hard- en software	20%
- Gereedschappen en meubilair	20%
- Inventaris	10 / 20%
- Machines t/m 2010	6,67%
- Machines 2011 – 2013	5%
- Machines vanaf 2014	6,67 / 10% / 20% (standaard 6,67%, CNC machines vanaf 2024 10%, 3D printers 20%)

Bijzondere waardevermindering

Voor vaste activa wordt op iedere balansdatum beoordeeld of er aanwijzingen zijn dat deze activa onderhevig zijn aan bijzondere waardeverminderingen. Als dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief geschat. De realiseerbare waarde is de hoogste van de bedrijfswaarde en de opbrengstwaarde. Als het niet mogelijk is de realiseerbare waarde te schatten voor een individueel actief, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroom genererende eenheid waartoe het actief behoort.

Wanneer de boekwaarde van een actief (of een kasstroom genererende eenheid) hoger is dan de realiseerbare waarde, wordt een bijzonder waardeverminderingverlies verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde. Indien sprake is van een bijzonder waardeverminderingverlies van een kasstroom genererende eenheid, wordt het verlies allereerst toegerekend aan goodwill die is toegerekend aan de kasstroom genererende eenheid. Een eventueel restant verlies wordt toegerekend aan de andere activa van de eenheid naar rato van hun boekwaarden.

B1	Grondslagen voor de financiële verslaggeving
-----------	---

Deelnemingen

Deelnemingen waarop invloed van betekenis kan worden uitgeoefend worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode (netto-vermogenswaarde). Wanneer 20% of meer van de stemrechten uitgebracht kan worden, wordt ervan uitgegaan dat er invloed van betekenis is. De netto-vermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening.

Indien de waardering van een deelneming volgens de netto-vermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Indien en voor zover Stichting Leidse instrumentmakers School in deze situatie geheel of gedeeltelijk in staat voor de schulden van de deelneming dan wel het stelling voornemen heeft de deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt hiervoor een voorziening getroffen.

Vorderingen

De vorderingen worden bij de eerste waardering tegen reële waarde gewaardeerd. Vervolg waardering is tegen de geamortiseerde kostprijs.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit banktegoeden met een looptijd korter dan twaalf maanden. Indien liquide middelen niet ter vrije beschikking staan, wordt hiermee rekening gehouden bij de waardering. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarden. Liquide middelen die naar verwachting langer dan 12 maanden niet ter beschikking staan van Stichting Leidse instrumentmakers School, worden gerubriceerd als financiële vaste activa.

Eigen Vermogen

Onder het eigen vermogen worden de algemene reserves, de wettelijke reserves en de eventuele bestemmingsreserves en bestemmingsfondsen gepresenteerd, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen reserves uit private middelen en reserves uit publieke middelen. De algemene reserve bestaat uit de reserves die ter vrije beschikking staan van het bestuur. De wettelijke reserve is onderdeel van het eigen vermogen, maar dient op grond van wet- en regelgeving aanwezig te zijn. Indien een beperkte bestedingsmogelijkheid door de organisatie is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsreserve. De beperkte bestedingsmogelijkheid van de bestemmingsreserve is door het bestuur bepaald en betreft geen verplichting. Het bestuur kan deze verplichting zelf opheffen. Indien een beperkte bestedingsmogelijkheid door een derde is aangebracht, dan is het aldus afgezonderde deel van het eigen vermogen aangeduid als bestemmingsfonds. De algemene reserve betreft een buffer ter waarborging van de continuïteit van Stichting Leidse Instrumentmakers School. Deze wordt opgebouwd uit resultaatbestemming van overschotten welke ontstaan uit het verschil tussen de toegerekende baten en de werkelijke lasten (in geval van een tekort wordt dit resultaat ten laste van de algemene reserve gebracht).

Voorzieningen

Voorzieningen worden, voor zover niet anders vermeld, gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen en verliezen af te wikkelen. Indien het effect van de tijdswaarde van geld materieel is, dient de voorziening te worden gewaardeerd tegen de contante waarde. Wanneer de periode waarover de uitgaven contant worden gemaakt maximaal een jaar is, is het toegestaan om de verplichting tegen nominale waarde op te nemen.

Voorziening jubileumgratificatie

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. In RJ 271.206 zijn concrete uitgangspunten beschreven om tot de beste schatting te komen voor de hoogte van de jubileumvoorziening. Hierbij is de voorziening bepaald op basis van het huidige personeelsbestand, de salariëring per medewerker, de ambtsjaren per medewerker, de blijfjaren per medewerker en een toekomstige loonontwikkeling.

De voorziening wordt contant gemaakt tegen een rentepercentage van 1,92% op basis van het rendement op rekening-couranttegoeden bij schatkistbankieren d.d. 31-12-2025.

B1	Grondslagen voor de financiële verslaggeving
-----------	---

Pensioenverplichtingen

Er is sprake van een toegezegde bijdrageregeling. Hierbij is een premiebijdrage toegezegd als werkgever. Voor de pensioenregeling worden op verplichte basis premies betaald aan het pensioenfonds. Behalve de premiebetaling zijn er geen verdere verplichtingen uit hoofde van deze regeling. Er is geen verplichting in geval van een tekort bij het pensioenfonds tot het voldoen van aanvullende bijdragen anders dan toekomstige premies. De premies worden verantwoord als personeelskosten als deze verschuldigd zijn. Vooruitbetaalde premies worden opgenomen als overlopende activa indien deze leiden tot een terugstorting of tot een verrekening.

De pensioenregelingen zijn ondergebracht bij het ABP. Stichting Leidse instrumentmakers School is aangesloten bij het bedrijfstakpensioenfonds ABP die de pensioenregeling uitvoert voor alle werknemers en voormalige werknemers van Stichting Leidse instrumentmakers School. De pensioenen zijn geregeld volgens het middelloonstelsel en worden geïndexeerd als de dekkingsgraad van het pensioenfonds dat toelaat. De actuele dekkingsgraad van Stichting Bedrijfspensioenfonds ABP per 31 december 2025 is 123,5%.

De ABP-regeling is volgens RJ 271 in de jaarrekening verwerkt als een zogenaamde "toegezegde bijdrageregeling" en daarom niet meegenomen als voorziening omdat is voldaan aan de volgende voorwaarden:

- rechtspersoon is aangesloten bij een bedrijfstakpensioenfonds en past tezamen met andere rechtspersonen dezelfde pensioenregeling toe; en
- rechtspersoon heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in het geval van een tekort bij het bedrijfstakpensioenfonds, anders dan het voldoen van hogere toekomstige premies.

De lasten als gevolg van de verschuldigde pensioenpremies zijn in de staat van baten en lasten verwerkt onder de personele lasten.

Langlopende schulden

Opgenomen leningen en schulden worden bij eerste verwerking opgenomen tegen de reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Kortlopende schulden

Kortlopende schulden en overige financiële verplichtingen worden bij eerste waardering tegen de reële waarde gewaardeerd daarna tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rekenmethode, verminderd met bijzondere waardevermindervingsverliezen. De reële waarde en geamortiseerde kostprijs zijn gelijk aan de nominale waarde van de schulden.

Grondslagen voor de resultaatbepaling

Algemeen

Als baten worden de bedragen verwerkt die de stichting voor eigen rekening ontvangt. Bedragen die de stichting voor derden ontvangt worden niet als opbrengsten verwerkt. Wanneer de stichting in een transactie in plaats van als hoofdpartij als tussenpersoon optreedt, betreffen de in de staat van baten en lasten verwerkte baten het saldo van de door de stichting voor de transactie ontvangen commissies.

Baten uit het verlenen van diensten worden opgenomen in de staat van baten en lasten tegen de reële waarde van de ontvangen of te ontvangen vergoeding, na aftrek van tegemoetkomingen en kortingen.

Baten uit het verlenen van diensten worden in de staat van baten en lasten verwerkt wanneer het bedrag van de baten op betrouwbare wijze kan worden bepaald, de inning van de te ontvangen vergoeding waarschijnlijk is, de mate waarin de dienstverlening op balansdatum is verricht betrouwbaar kan worden bepaald en de reeds gemaakte kosten en de kosten die (mogelijk) nog moeten worden gemaakt om de dienstverlening te voltooien op betrouwbare wijze kunnen worden bepaald.

Rijksbijdragen

Onder de Rijksbijdragen OCW worden de vergoedingen voor de exploitatie opgenomen verstrekt door het Ministerie OCW.

De ontvangen (normatieve) Rijksbijdragen en de niet geoormerkte OCW-subsidies (vrij besteedbare doelsubsidies zonder verrekeningsclausule) worden in het jaar waarop de toekenning betrekking heeft volledig verwerkt als bate in de staat van baten en lasten.

Geoormerkte OCW-subsidies (doelsubsidies met verrekeningsclausule) worden ten gunste van de staat van baten en lasten verantwoordt in het jaar waarvan de gesubsidieerde lasten komen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de overlopende passiva zolang de bestedingstermijn niet is verlopen. Niet bestede middelen worden verantwoord onder de kortlopende schulden zodra de bestedingstermijn is verlopen op balansdatum.

B1	Grondslagen voor de financiële verslaggeving
-----------	---

Overige overheidsbijdragen

Dit betreft subsidies van Gemeenten en andere overheidsinstanties m.u.v. het Ministerie van OCW voor zover de bijdragen niet als doelsubsidies in het kader van de huisvestingsverordening in mindering zijn gebracht op de lasten.

Overige baten

Onder de overige baten worden opgenomen alle overige baten die kunnen worden toegerekend aan de exploitatie van het bevoegd gezag. Huuropbrengsten worden lineair in de staat van baten en lasten opgenomen op basis van de duur van de huurovereenkomst. Vergoedingen ter stimulering van het sluiten van huurovereenkomsten, worden als integraal deel van de totale huuropbrengsten verwerkt.

Afschrijvingen

De afschrijvingen zijn gerelateerd aan de aanschafwaarde van de desbetreffende materiële vaste activa.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen van derden ontvangen (te ontvangen) en aan derden en gelieerde rechtspersonen betaalde (te betalen) interest.

Kasstroomoverzicht

In samenhang met de balans en de staat van baten en lasten moet het kasstroomoverzicht bijdragen aan het inzicht in de financiering, liquiditeit, de solvabiliteit en het vermogen van de instelling om geldstromen te genereren. Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Bij de indirecte methode wordt het resultaat (saldo van baten en lasten) als basis genomen. Dit overzicht geeft weer waaraan de in de verslagperiode beschikbaar gekomen gelden zijn besteed. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen. Transacties waarbij geen instroom of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder financial leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen. De betaling van de leasetermijnen uit hoofde van financial leasing zijn voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als een uitgave uit financieringsactiviteiten aangemerkt en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de interest als een uitgave uit operationele activiteiten.

Risico's:

Kredietrisico

De instelling heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan de instelling verschuldigde betalingen, blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De marktwaarde van de beleggingen wordt actief gemonitord door de instelling. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's. De risico's van de vorderingen op het ministerie van OCW, op overige overheden, op studenten en op overige bedrijven wordt zeer beperkt geacht. Voor potentieel oninbare vorderingen wordt een voorziening gevormd.

Renterisico en kasstroomrisico

Het rente- en kasstroomrisico is zeer beperkt doordat de instelling werkt met vastrentende leningen. Aan het einde van de rentevast periode wordt een nieuwe vaste rente bedongen. Het kasstroomrisico wordt gezien de liquiditeit van de instelling beperkt geacht.

Schattingen:

De opstelling van de jaarrekening vereist dat het bestuur oordelen vormt, schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en hiermee de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, alsmede van baten en lasten. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De gemaakte schattingen hebben betrekking op de economische levensduur van de activa en de waardering van voorzieningen. Voor toelichtingen wordt verwezen naar deze jaarrekeningposten.

B2 Geconsolideerde balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming)			
1	ACTIVA	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
	Vaste activa		
1.2	<u>Materiële vaste activa</u>		
1.2.1	Gebouwen en terreinen	2.554.537	2.472.480
1.2.3	Inventaris en apparatuur	854.293	837.367
1.2.4	Overige materiële vaste activa	152.393	210.991
		3.561.223	3.520.838
	Totaal vaste activa	3.561.223	3.520.838
	Viottende activa		
1.5	<u>Vorderingen</u>		
1.5.1	Debiteuren	6.851	17.624
1.5.10	Overige vorderingen	303.029	197.438
1.5.12	Vooruitbetaalde kosten	78.193	71.084
		388.073	286.146
1.7	Liquide middelen	2.147.214	1.362.865
	Totaal viottende activa	2.535.287	1.649.011
	Totaal activa	6.096.510	5.169.849
2	PASSIVA	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
2.1.1	Algemene reserve	2.935.149	2.671.584
2.1.2	Bestemmingsreserve machines	26.752	79.205
2.1.2	Bestemmingsreserve groot onderhoud	274.289	280.449
	Totaal eigen vermogen	3.236.190	3.031.238
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
2.2.1.4	Jubileumvoorziening	13.207	8.810
2.2.3	Voorziening groot onderhoud	-	-
		13.207	8.810
2.3	<u>Langlopende schulden</u>		
2.3.5	Schulden aan Ministerie van Financiën	1.424.667	1.495.900
		1.424.667	1.495.900
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.4.3	Kredietinstellingen	71.233	71.233
2.4.8	Crediteuren	174.968	34.171
2.4.9	Belastingen en premies soc. verzekeringen	210.716	167.188
2.4.10	Pensioenen	46.839	40.655
2.4.14	Vooruitontvangen subsidies OCW	14.286	28.571
2.4.17	Vakantiegeld en bindingstoelage	134.610	116.205
2.4.18	Te betalen interest	18.998	19.851
2.4.19	Overige overlopende passiva	750.796	156.027
		1.422.446	633.901
	Totaal passiva	6.096.510	5.169.849

B3 Geconsolideerde staat van baten en lasten 2025			
	Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	5.446.733	5.342.800	5.176.850
3.2 Overheidsbijdragen / subsidies overige overheden	60.677	21.800	15.206
3.4 Baten in opdracht van derden	47.157	89.300	113.565
3.5 Overige baten	632.414	663.800	312.196
Totaal baten	6.186.981	6.117.700	5.617.817
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	3.860.472	4.039.200	3.496.810
4.2 Afschrijvingen	463.846	497.400	407.501
4.3 Huisvestingslasten	575.959	577.600	645.935
4.4 Overige lasten	1.107.610	1.025.700	881.635
Totaal lasten	6.007.887	6.139.900	5.431.881
Saldo baten en lasten	179.094	-22.200	185.936
5 Financiële baten en lasten			
5.1 Financiële baten	50.013	63.700	56.309
5.2 Financiële lasten	-24.155	-24.300	-25.096
Saldo financiële baten en lasten	25.858	39.400	31.213
Resultaat	204.952	17.200	217.149
Totaal resultaat	204.952	17.200	217.149

B4	Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2025
----	---

	2025 EUR	2024 EUR
<u>Kasstroom uit operationele activiteiten</u>		
Saldo baten en lasten	204.952	217.149
Aanpassingen voor:		
Afschrijvingen	470.381	408.080
Mutaties voorzieningen	4.397	-2.215
	<u>474.778</u>	<u>405.865</u>
<u>Veranderingen in werkkapitaal</u>		
Voorraden	-	-
Vorderingen	-101.927	-948
Kortlopende schulden	788.545	8.196
	<u>686.618</u>	<u>7.248</u>
 Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	 <u><u>1.366.348</u></u>	 <u><u>630.262</u></u>
<u>Kasstroom uit investeringsactiviteiten</u>		
Investerings in materiële vaste activa	-510.766	-690.710
Investerings in deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	-	-
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten	<u><u>-510.766</u></u>	<u><u>-690.710</u></u>
<u>Kasstroom uit financieringsactiviteiten</u>		
Aflossing langlopende schulden	-71.233	-71.234
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	<u><u>-71.233</u></u>	<u><u>-71.234</u></u>
 Mutatie liquide middelen	 <u><u>784.349</u></u>	 <u><u>-131.682</u></u>
 Beginstand liquide middelen	 1.362.865	 1.494.547
Mutatie liquide middelen	<u>784.349</u>	<u>-131.682</u>
 Eindstand liquide middelen	 <u><u>2.147.214</u></u>	 <u><u>1.362.865</u></u>

B5	Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming)
-----------	--

1.2 Materiële vaste activa

	Gebouwen en terreinen	Inventaris en apparatuur	Overige materiële vaste activa	Totaal
Aanschafwaarde	6.950.164	1.756.802	771.600	9.478.566
Cumulatieve afschrijvingen	-4.477.684	-919.435	-560.609	-5.957.728
Boekwaarde per 1 januari 2025	2.472.480	837.367	210.991	3.520.838
Investerings	359.973	150.793	-	510.766
Desinvesteringen	-143.677	-107.429	-66.984	-318.090
Afschrijvingen op desinvesteringen	143.677	107.429	66.984	318.090
Afschrijvingen	-277.916	-133.867	-58.598	-470.381
Boekwaarde per 31 december 2025	2.554.537	854.293	152.393	3.561.223
Aanschafwaarde	7.166.460	1.800.166	704.616	9.671.242
Cumulatieve afschrijvingen	-4.611.923	-945.873	-552.223	-6.110.019
Boekwaarde per 31 december 2025	2.554.537	854.293	152.393	3.561.223

Stelselwijziging groot onderhoud

Vanaf 2024 worden posten voor groot onderhoud geactiveerd en afgeschreven volgens de componentenmethode.

OZB en verzekerde waarden gebouwen

	Bedrag	Peildatum
	EUR	
OZB waarde gebouwen en terreinen	10.667.000	1-1-2025
Verzekerde waarde gebouwen	18.607.500	2-12-2025

VLOTTENDE ACTIVA

	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
1.5 Vorderingen		
1.5.1 Debiteuren		
Saldo conform sub administratie debiteuren	5.995	16.854
Bij: nog te factureren bedragen	856	770
Af: Voorziening dubieuze debiteuren	-	-
<i>Totaal debiteuren</i>	<u>6.851</u>	<u>17.624</u>
1.5.10 Overige vorderingen	<u>303.029</u>	<u>197.438</u>
1.5.12 Vooruitbetaalde kosten	<u>78.193</u>	<u>71.084</u>
Totaal vorderingen	<u>388.073</u>	<u>286.146</u>

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming) (vervolg)

1.7	Liquide middelen	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
1.7.1	Kasmiddelen	-	-
1.7.2	Tegoeden op Bankrekeningen	101.948	149.839
1.7.4	Rekening courant tegoed Schatkistbankieren	2.045.266	1.213.026
	<i>Totaal liquide middelen</i>	<u>2.147.214</u>	<u>1.362.865</u>

2 Passiva

2.1	Eigen vermogen	Algemene reserve	Bestemmingsres. machines	Bestemmingsres. groot onderhoud	Totaal eigen vermogen
	Stand per 1-1-2024 voor stelselwijziging	2.417.867	114.777	-	2.532.644
	Stelselwijziging groot onderhoud	-	-	281.445	281.445
	Stand per 1-1-2024 na stelselwijziging	2.417.867	114.777	281.445	2.814.089
	Resultaat 2024	253.717	-35.572	-996	217.149
	Overige mutaties 2024	-	-	-	-
	Stand per 31-12-2024	<u>2.671.584</u>	<u>79.205</u>	<u>280.449</u>	<u>3.031.238</u>
	Stand per 1-1-2025	2.671.584	79.205	280.449	3.031.238
	Resultaat 2025	263.565	-52.453	-6.160	204.952
	Overige mutaties 2025	-	-	-	-
	Stand per 31-12-25	<u>2.935.149</u>	<u>26.752</u>	<u>274.289</u>	<u>3.236.190</u>

Bestemmingsreserve machines

In 2018 en 2019 ontving de LIS een legaat van oud-student Pieter Leemans. Uit een eerder contact met de heer Leemans was bekend dat hij van plan was de Stichting Vrienden in zijn testament te bedenken. Deze stichting beheerde het leerbedrijf en het machinepark van de LIS en is in 2014 gefuseerd met de Stichting LIS. De oorspronkelijke bedoeling van de heer Leemans indachtig is het totale bedrag van het legaat in een naar hem vernoemd fonds ondergebracht met de bedoeling om daaruit de aankoop van nieuwe bewerkingsmachines te bekostigen.

Bestemmingsreserve groot onderhoud - stelselwijziging

Vanaf 2024 wordt groot onderhoud geactiveerd en afgeschreven volgens de componentenmethode. Het saldo van de voorziening groot onderhoud is per 1-1-2024 vrijgevalen ten gunste van de bestemmingsreserve groot onderhoud. De eerste jaren na deze overgang zullen de afschrijvingskosten lager zijn dan de oude dotatie. Jaarlijks worden de afschrijvingskosten over de investeringen voor groot onderhoud ten laste van deze reserve geboekt tot deze reserve leeg is.

2.2	Voorzieningen	Stand per 1-1-2025 na stelsel- wijziging EUR	Mutaties			Stand per 31-12-25 EUR
		Dotaties	Onttrekking	Vrijval		
		EUR	EUR	EUR		EUR
2.2.1.4	Jubileumvoorziening	8.810	4.400	-	3	13.207
	Totaal voorzieningen	<u>8.810</u>	<u>4.400</u>	<u>-</u>	<u>3</u>	<u>13.207</u>

2.2.1.4 Jubileumvoorziening

De voorziening voor jubilea is per werknemer bepaald op basis van het aantal dienstjaren in het onderwijs en het bruto-salaris. Deze voorziening is volledig langlopend en is contant gemaakt; de impact hiervan is € 1.720 en is opgenomen in de dotatie.

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming) (vervolg)

2.3	Langlopende schulden	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
2.3.5	Schulden aan Ministerie van Financiën	1.424.667	1.495.900

Lening Schatkist

	EUR
Stand langlopend 31-12-2024	1.495.900
Stand kortlopend 31-12-2024	71.233
Stand totale schuld 31-12-2024	1.567.133
Dotatie/ opname	-
Vrijval/ aflossing	71.233
Stand totale schuld 31-12-2025	1.495.900
Stand kortlopend 31-12-2025	71.233
Stand langlopend 31-12-2025	1.424.667
Bedrag 1-5 jr	284.933
Bedrag >5 jr	1.139.734
Rente	1,27%

Lening schatkist

In het kader van de nieuwbouw is met het Ministerie van Financiën een overeenkomst aangegaan op basis waarvan de school geld kan lenen bij de schatkist. Deze faciliteit betreft een lineaire lening van €2.137.000, af te lossen in 30 jaar met een rente van 1,27%. De rentevaste periode loopt tot 2 januari 2041. Daarnaast is er een rekening-courantkrediet van €850.000. In het kader van deze faciliteiten is een eerste hypothecaire zekerheid gegeven. Deze faciliteiten worden gegarandeerd door het Ministerie van OCW.

B5 Toelichting behorende tot de Geconsolideerde balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming) (vervolg)

2.4	Kortlopende schulden	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
2.4.3	<u>Kredietinstellingen</u>	71.233	71.233
2.4.8	<u>Crediteuren</u> De post crediteuren bestaat uit handelscrediteuren.	174.968	34.171
2.4.9	<u>Belastingen en premies sociale verzekeringen</u>		
	Loonheffingen	190.232	161.498
	Omzetbelasting	20.484	5.690
	<i>Totaal belastingen en premies SV</i>	210.716	167.188
2.4.10	<u>Pensioenen</u>	46.839	40.655
2.4.14	<u>Vooruitontvangen subsidies OCW</u>	14.286	28.571
2.4.17	<u>Vakantiegeld en bindingstoelage</u>	134.610	116.205
2.4.18	<u>Te betalen interest</u>	18.998	19.851
2.4.19	<u>Overige overlopende passiva</u>		
	Te betalen administratie en accountantskosten	22.627	20.885
	Te betalen kosten	33.270	75.326
	Nog te besteden deelnemersbijdragen	14.149	12.565
	Overige vooruit ontvangen bedragen	680.750	47.251
	<i>Totaal overlopende passiva</i>	750.796	156.027
	Totaal kortlopende schulden	1.422.446	633.901

B6	Niet uit de balans blijvende rechten, verplichtingen en regelingen.
-----------	--

Huurovereenkomsten

Omschrijving	Looptijd	Ingangs- datum	< 1 jaar	tussen 1 en 5 jaar	> 5 jaar
Alpha Clean V.O.F.	5 jaar	1-5-2025	12.463	41.543	-
De Rijn Schoonmaakdiensten B.V.	5 jaar	1-5-2025	47.190	157.300	-
PCI Canon varioPrint	7 jaar	20-7-2021	20.718	31.076	-
Canon Business Center	5 jaar	22-9-2023	4.733	8.282	-
Waterlogic/Culligan koffiemachines	5 jaar	1-9-2023	3.898	6.497	-
Catermaat koffiemachine	5 jaar	20-9-2024	3.219	8.852	-
			92.221	253.551	-

Kredietfaciliteit

In het kader van de nieuwbouw is met het Ministerie van Financiën een overeenkomst aangegaan op basis waarvan de school geld kan lenen bij de schatkist. Deze faciliteit betreft een lineaire lening van € 2.137.000, af te lossen in 30 jaar met een rente van 1,27%. Daarnaast is er een rekening-courantkrediet van € 850.000. Deze faciliteiten worden gegarandeerd door het Ministerie van OCW.

Voorziening BAPO

Berekeningen middels het voorgeschreven model geven aan dat geen voorziening BAPO noodzakelijk is.

Investeringsverplichting

De LIS is investeringsverplichtingen aangegaan ter grootte van k€ 769 inzake diverse investeringen in gebouw en machines.

B7 Overzicht verbonden partijen

Beslissende zeggenschap

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit	Eigen vermogen 31-12-2025	Resultaat 2025	Verklaring art 2:403 BW	Deelname	Consolidatie
Stichting LIS TOP	Stichting	Leiden	1	-37.986	2.469	nee	100%	ja

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2025				
3	Baten	Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
3.1	Rijksbijdragen OCW			
3.1.1	Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs	4.655.264	4.557.300	4.390.544
3.1.2	Overige subsidies OCW	791.469	785.500	786.306
	<i>Totaal rijksbijdragen OCW</i>	<u>5.446.733</u>	<u>5.342.800</u>	<u>5.176.850</u>
De Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs betreft de toegekende Rijksbijdrage beroepsonderwijs 2025 (20-09-2024) kenmerk 2024/2/1.000.004.877) inclusief latere (prijs)-aanpassingen.				
3.1.2	<u>Specificatie overige subsidies OCW</u>			
	Excellentie MBO/ kwaliteitsafspraken	569.888	569.900	586.142
	Wachtgeld	150.156	141.800	145.700
	Zij-instroom subsidies	39.286	41.700	21.429
	Aanvullende bekostiging LOB mbo	32.139	32.100	33.035
	<i>Totaal overige subsidies OCW</i>	<u>791.469</u>	<u>785.500</u>	<u>786.306</u>
3.2	Overige overheidsbijdragen en -subsidies			
3.2.2	LLO Katalysator	52.310	-	-
3.2.2	Erasmus+	8.367	21.800	15.206
	<i>Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies</i>	<u>60.677</u>	<u>21.800</u>	<u>15.206</u>
3.4	Baten in opdracht van derden			
3.4.1	<u>Leven Lang Ontwikkelen</u>			
	Na- en bijscholingscursussen	13.100	38.800	41.098
	<i>Totaal Leven Lang Ontwikkelen</i>	<u>13.100</u>	<u>38.800</u>	<u>41.098</u>
3.4.5	<u>Overige baten werk in opdracht van derden</u>			
	Metaal	725	10.000	17.251
	Micromechanica/ projecten leerjaar 4	2.533	500	776
	Glas	30.799	40.000	54.440
	<i>Totaal overige baten werk derden</i>	<u>34.057</u>	<u>50.500</u>	<u>72.467</u>
	Totaal opbrengst werk derden	<u>47.157</u>	<u>89.300</u>	<u>113.565</u>
3.5	Overige baten			
3.5.2	Detachering personeel	88.017	21.500	27.533
3.5.4	Sponsoring	-	1.000	-
3.5.6	Vrijwillige ouderbijdragen	22.671	20.000	13.607
3.5.8	Vergoeding leermiddelen	12.347	19.300	7.215
3.5.10	Aandeel in subsidie Beethoven	179.589	-	-
3.5.10	NRO onderwijspremie, aandeel 2025	139.600	-	-
3.5.10	Aandeel in subsidie Photon Delta Nederland	15.427	-	-
3.5.10	Aandeel in subsidie Planet Change	14.978	-	15.988
3.5.10	Aandeel in subsidie Quantum Delta Nederland	152.316	-	184.410
3.5.10	Aandeel in subsidie STO	4.249	-	40.193
3.5.10	Diverse opbrengsten	3.220	602.000	24.858
3.5.10	Aandeel in subsidie UVV	-	-	11
3.5.10	Aandeel SLIM subsidie bedrijfsschool optica	-	-	-1.619
	<i>Totaal overige baten</i>	<u>632.414</u>	<u>663.800</u>	<u>312.196</u>

B8	Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2025 (vervolg)		
-----------	--	--	--

4	Lasten	Uitkomst	Begroting	Uitkomst
		2025	2025	2024
		EUR	EUR	EUR
4.1	Personeelslasten			
4.1.1	<u>Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten</u>			
4.1.1.1	Lonen en salarissen	2.787.888	2.845.500	2.496.723
4.1.1.2	Sociale lasten	397.862	397.600	358.944
4.1.1.5	Pensioenpremies	384.960	418.100	353.135
		3.570.710	3.661.200	3.208.802
4.1.2	<u>Overige personele lasten</u>			
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	4.400	2.500	8.680
4.1.2.2	Lasten personeel niet in loondienst	138.728	184.400	159.285
4.1.2.3	Overige	146.634	191.100	120.043
		289.762	378.000	288.008
	Totaal personeelslasten	3.860.472	4.039.200	3.496.810
	Aantal FTE gemiddeld in 2025			
	Onderwijzend personeel	23,70		
	Onderwijsondersteunend personeel	3,55		
	Niet-onderwijzend personeel	10,35		
		37,60		
4.2	Afschrijvingen			
4.2.2	<u>Afschrijvingen materiële vaste activa</u>			
	Gebouwen	152.709	144.600	144.583
	Terreininrichting	1.632	1.700	1.632
	Verbouwingen	123.575	148.600	89.031
	Machines	86.247	94.600	75.901
	Hardware	29.261	32.400	29.304
	Software	18.359	9.800	7.573
	Overige materiële vaste activa	58.598	65.700	60.056
	Opbrengst verkopen machines	-6.535	-	-579
	<i>Totaal afschrijvingen</i>	463.846	497.400	407.501
4.3	Huisvestingslasten			
4.3.2	Verzekeringslasten	20.154	22.000	22.859
4.3.3	Onderhoudskosten (klein onderhoud)	131.014	97.400	171.469
4.3.4	Energie en water	178.951	203.300	200.967
4.3.5	Schoonmaakkosten	97.728	105.500	111.101
4.3.6	Belastingen en heffingen	136.490	134.900	128.460
4.3.8	Overige huisvestingskosten	11.622	14.500	11.079
	<i>Totaal huisvestingslasten</i>	575.959	577.600	645.935

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2025 (vervolg)				
4.4	Overige lasten	Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
4.4.1	<u>Administratie- en beheerslasten</u>			
	Telefoonkosten	9.996	9.900	7.441
	Porto	4.629	4.900	1.892
	Drukwerk/ kopieerkosten	3.674	6.500	6.445
	Contributies en abonnementen	26.952	26.100	25.672
	Advieskosten	27.605	40.200	25.181
	Verzekeringen	7.886	8.400	8.008
	Administratiekosten	300	4.400	380
	Accountants honoraria	47.671	43.900	52.806
	Reis- en verblijfskosten	28.429	40.700	26.539
	Huur apparaten	25.112	33.200	31.523
	Automatiseringskosten	120.618	135.700	126.099
	Kantoorkosten	11.376	8.400	7.947
	Totaal administratie- en beheerslasten	314.248	362.300	319.933
	<u>Accountants honoraria</u>			
	Onderzoek van de jaarrekening en bekostigingsgegevens	47.671	43.900	52.806
4.4.2	<u>Inventaris en apparatuur</u>			
	Klein inventaris en studentfaciliteiten	190.408	16.400	23.822
	Onderhoud machines	73.934	37.900	74.885
	Verzekeringen machines en inventaris	18.837	19.600	23.627
	Onderhoud werkplaats/ werkplaatsbenodigdheden	131.982	220.200	116.012
	Totaal inventaris, apparatuur en leermiddelen	415.161	294.100	238.346
4.4.3	<u>Leer- en hulpmiddelen</u>			
	Automatiseringskosten leermiddelen	124	3.500	-1.750
	Boeken en tijdschriften	5.292	9.100	6.986
	Examenkosten	38.301	36.400	29.022
	Diplomeringskosten	3.518	6.000	3.037
	Readers/werkmappen	3.311	2.300	1.710
	Gereedschap	60.394	33.900	57.824
	Materialen	76.278	94.200	82.855
	Projecten leerjaar 4	2.646	1.000	667
	Introductieweek	13.795	18.700	17.771
	Overige student kosten	22.916	35.500	23.578
		226.575	240.600	221.700

B8 Toelichting behorende tot de geconsolideerde staat van baten en lasten 2025 (vervolg)				
4.4.5	Overige	Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
	<u>Marketing en Publiciteit</u>			
	Reclamekosten	-328	10.500	1.510
	Kosten website	6.573	1.600	470
	Drukwerk/ folders	155	1.400	246
	Beurzen	764	-	9.918
	Wervingskosten	94.628	70.000	30.264
	Overige publiciteitskosten	1.168	-	8.721
	Totaal marketing en publiciteit	102.960	83.500	51.129
	<u>Overige lasten</u>			
	Bestuurskosten	13.335	20.000	18.069
	Representatiekosten	17.048	10.500	11.106
	Kantinekosten	12.988	14.700	14.972
	Kosten herziening btw voorgaande jaren	5.445	-	6.644
	Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-	-	-1.555
	Overige	-150	-	1.291
	Totaal overige lasten	48.666	45.200	50.527
	Totaal overige lasten	1.107.610	1.025.700	881.635
5	Financiële baten en lasten			
5.1	<u>Financiële baten</u>			
5.1.1	Rentebaten	50.013	63.700	56.309
	Totaal financiële baten	50.013	63.700	56.309
5.2	<u>Financiële lasten</u>			
5.2.1	Rente hypotheek	19.052	19.000	19.965
5.2.1	Overige financiële lasten	5.103	5.300	5.131
	Totaal financiële lasten	24.155	24.300	25.096
	Saldo financiële baten en lasten	25.858	39.400	31.213

B9 Enkelvoudige balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming)			
1	ACTIVA	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
	Vaste activa		
1.2	<u>Materiële vaste activa</u>		
1.2.1	Gebouwen en terreinen	2.554.537	2.472.480
1.2.3	Inventaris en apparatuur	854.293	837.367
1.2.4	Overige materiële vaste activa	152.393	210.991
		3.561.223	3.520.838
1.3	<u>Financiële vaste activa</u>		
1.3.1	Deelneming	-	-
		-	-
	Totaal vaste activa	3.561.223	3.520.838
	Vlottende activa		
1.5	<u>Vorderingen</u>		
1.5.1	Debiteuren	5.762	13.466
1.5.4	Vordering op groepsmaatschappijen	46.895	38.322
1.5.10	Overige vorderingen	303.029	197.438
1.5.12	Vooruitbetaalde kosten	78.193	71.084
		433.879	320.310
1.7	Liquide middelen	2.103.346	1.319.200
	Totaal vlottende activa	2.537.225	1.639.510
	Totaal activa	6.098.448	5.160.348
2	PASSIVA	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
2.1	<u>Eigen vermogen</u>		
2.1.1	Algemene reserve	2.935.149	2.671.584
2.1.2	Bestemmingsreserve machines	26.752	79.205
2.1.2	Bestemmingsreserve groot onderhoud	274.289	280.449
	Totaal eigen vermogen	3.236.190	3.031.238
2.2	<u>Voorzieningen</u>		
2.2.1.4	Jubileumvoorziening	13.207	8.810
		13.207	8.810
2.3	<u>Langlopende schulden</u>		
2.3.5	Schulden aan Ministerie van Financiën	1.424.667	1.495.900
		1.424.667	1.495.900
2.4	<u>Kortlopende schulden</u>		
2.4.3	Kredietinstellingen	71.233	71.233
2.4.8	Crediteuren	174.738	34.171
2.4.9	Belastingen en premies soc. verz.	212.894	165.020
2.4.10	Pensioenen	46.839	40.655
2.4.14	Vooruitontvangen subsidies OCW	14.286	28.571
2.4.17	Vakantiegeld	134.610	116.205
2.4.18	Te betalen interest	18.998	19.851
2.4.19	Overlopende passiva	750.786	148.694
		1.424.384	624.400
	Totaal passiva	6.098.448	5.160.348

B10 Enkelvoudige staat van baten en lasten 2025			
	Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
3 Baten			
3.1 Rijksbijdragen	5.446.733	5.342.800	5.176.850
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies	60.677	21.800	15.206
3.4 Baten in opdracht van derden	2.533	500	776
3.5 Overige baten	676.382	707.400	369.747
Totaal baten	6.186.325	6.072.500	5.562.579
4 Lasten			
4.1 Personeelslasten	3.859.575	4.027.300	3.489.231
4.2 Afschrijvingen	463.846	497.400	407.501
4.3 Huisvestingslasten	575.959	575.200	644.135
4.4 Overige lasten	1.112.247	1.007.000	858.235
Totaal lasten	6.011.627	6.106.900	5.399.102
Saldo baten en lasten	174.698	-34.400	163.477
5 Financiële baten en lasten			
5.1 Financiële baten	51.733	67.300	59.641
5.2 Financiële lasten	-23.948	-24.000	-24.874
Saldo financiële baten en lasten	27.785	43.300	34.767
Resultaat uit gewone bedrijfsvoering	202.483	8.900	198.244
7 Resultaat deelnemingen	2.469	8.300	18.905
Exploitatieresultaat	204.952	17.200	217.149

B11	Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming)
------------	---

1.2 Materiële vaste activa

Materiële vaste activa	Gebouwen en terreinen	Inventaris en apparatuur	Overige materiële vaste activa	Totaal		
Aanschafwaarde	6.950.164	-	1.748.043	-	771.600	9.469.807
Cumulatieve afschrijvingen	-4.477.684	-	-910.676	-	-560.609	-5.948.969
Boekwaarde per 1 januari 2025	2.472.480	837.367	210.991			3.520.838
Investerings	359.973	150.793	-			510.766
Desinvesteringen	-143.677	-107.429	-66.984			-318.090
Afschrijvingen op desinvesteringen	143.677	107.429	66.984			318.090
Afschrijvingen	-277.916	-133.867	-58.598			-470.381
Boekwaarde per 31 december 2025	2.554.537	854.293	152.393			3.561.223
Aanschafwaarde	7.166.460	1.791.407	704.616			9.662.483
Cumulatieve afschrijvingen	-4.611.923	-937.114	-552.223			-6.101.260
Boekwaarde per 31 december 2025	2.554.537	854.293	152.393			3.561.223

OZB en verzekerde waarden gebouwen

	Bedrag	Peildatum
	EUR	
OZB waarde gebouwen en terreinen	10.667.000	1-1-2025
Verzekerde waarde gebouwen	18.607.500	2-12-2025

B11	Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming) (vervolg)
------------	---

1.3 Financiële vaste activa

	Boek-waarde 31-12-2024	Investerings 2025	Desinvesterings 2025	Resultaat 2025	Boekwaarde 31-12-2025
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
1.3.1 Deelneming Stichting LIS TOP	-	-2.469	-	2.469	-
Totaal	-	-2.469	-	2.469	-

VLOTTENDE ACTIVA

1.5 Vorderingen

1.5.1 <u>Debiteuren</u>					
Saldo conform subadministratie debiteuren		4.906			12.696
Bij: nog te ontvangen bedragen		856			770
Af: voorziening dubieuze debiteuren		-			-
<i>Totaal debiteuren</i>		<u>5.762</u>			<u>13.466</u>
1.5.4 <u>Vordering op groepsmaatschappijen</u>					
Stichting LIS TOP		<u>46.895</u>			<u>38.322</u>
1.5.10 <u>Overige vorderingen</u>		<u>303.029</u>			<u>197.438</u>
1.5.12 <u>Vooruitbetaalde kosten</u>		<u>78.193</u>			<u>71.084</u>
Totaal vorderingen		<u>433.879</u>			<u>320.310</u>
1.7 Liquide middelen					
1.7.1 Kasmiddelen		-			-
1.7.2 Tegoeden op bankrekeningen		58.080			106.174
1.7.4 Rekening courant tegoed Schatkistbankieren		<u>2.045.266</u>			<u>1.213.026</u>
<i>Totaal liquide middelen</i>		<u>2.103.346</u>			<u>1.319.200</u>

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming) (vervolg)

2 Passiva

2.1 Eigen vermogen

	Algemene reserve	Bestemmingsres. machines	Bestemmingsres. groot onderhoud	Totaal eigen vermogen
Stand per 1-1-2024 voor stelselwijziging	2.417.867	114.777	-	2.532.644
Stelselwijziging groot onderhoud	-	-	281.445	281.445
Stand per 1-1-2024 na stelselwijziging	2.417.867	114.777	281.445	2.814.089
Resultaat 2024	234.812	-35.572	-996	198.244
Resultaat deelnemingen 2024	18.905	-	-	18.905
Overige mutaties 2024	-	-	-	-
Stand per 31-12-2024	2.671.584	79.205	280.449	3.031.238
Stand per 1-1-2025	2.671.584	79.205	280.449	3.031.238
Resultaat 2025	261.096	-52.453	-6.160	202.483
Resultaat deelnemingen 2025	2.469	-	-	2.469
Overige mutaties 2025	-	-	-	-
Stand per 31-12-25	2.935.149	26.752	274.289	3.236.190

Bestemmingsreserve machines

In 2018 en 2019 ontving de LIS een legaat van oud-student Pieter Leemans. Uit een eerder contact met de heer Leemans was bekend dat hij van plan was de Stichting Vrienden in zijn testament te bedenken. Deze stichting beheerde het leerbedrijf en het machinepark van de LIS en is in 2014 gefuseerd met de Stichting LIS. De oorspronkelijke bedoeling van de heer Leemans indachtig is het totale bedrag van het legaat in een naar hem vernoemd fonds ondergebracht met de bedoeling om daaruit de aankoop van nieuwe bewerkingsmachines te bekostigen.

Bestemmingsreserve groot onderhoud - stelselwijziging in 2024

Vanaf 2024 wordt groot onderhoud geactiveerd en afgeschreven volgens de componentenmethode. Het saldo van de voorziening groot onderhoud is per 1-1-2024 vrijgevallen ten gunste van de bestemmingsreserve groot onderhoud. De eerste jaren na deze overgang zullen de afschrijvingskosten lager zijn dan de oude dotatie. Jaarlijks worden de afschrijvingskosten over de investeringen voor groot onderhoud ten laste van deze reserve geboekt tot deze reserve leeg is.

2.2 Voorzieningen

	Stand per 1-1-2025 EUR	Mutaties			Stand per 31-12-25 EUR
		Dotaties EUR	Onttrekking EUR	Vrijval EUR	
2.2.1.4 Jubileumvoorziening	8.810	4.400	-	3	13.207
Totaal voorzieningen	8.810	4.400	-	3	13.207

2.2.1.4 Jubileumvoorziening

De voorziening voor jubilea is per werknemer bepaald op basis van het aantal dienstjaren in het onderwijs en het brutosalaris. Deze voorziening is volledig langlopend en is contant gemaakt; de impact hiervan is € 1.720 en is opgenomen in de dotatie.

B11	Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming) (vervolg)		
------------	---	--	--

2.3 Langlopende schulden

2.3.5	Schulden aan Ministerie van Financiën	1.424.667	1.495.900
-------	---------------------------------------	-----------	-----------

Lening Schatkist

	EUR
Stand langlopend 31-12-2024	1.495.900
Stand kortlopend 31-12-2024	71.233
Stand totale schuld 31-12-2024	1.567.133
Dotatie/ opname	-
Vrijval/ aflossing	71.233
Stand totale schuld 31-12-2025	1.495.900
Stand kortlopend 31-12-2025	71.233
Stand langlopend 31-12-2025	1.424.667
Bedrag 1-5 jr	284.933
Bedrag >5 jr	1.139.734
Rente	1,27%

Lening Schatkist

In het kader van de nieuwbouw is met het Ministerie van Financiën een overeenkomst aangegaan op basis waarvan de school geld kan lenen bij de schatkist. Deze faciliteit betreft een lineaire lening van €2.137.000, af te lossen in 30 jaar met een rente van 1,27%. De rentevaste periode loopt tot 2 januari 2041. Daarnaast is er een rekening-courantkrediet van €850.000. In het kader van deze faciliteiten is een eerste hypothecaire zekerheid gegeven. Deze faciliteiten worden gegarandeerd door het Ministerie van OCW.

B11 Toelichting behorende tot de enkelvoudige balans per 31 december 2025 (na resultaatbestemming) (vervolg)			
2.4	Kortlopende schulden	31-12-2025 EUR	31-12-2024 EUR
2.4.3	<u>Kredietinstellingen</u>	<u>71.233</u>	<u>71.233</u>
2.4.8	<u>Crediteuren</u> De post crediteuren bestaat uit handelscrediteuren.	<u>174.738</u>	<u>34.171</u>
2.4.9	<u>Belastingen en premies sociale verzekeringen</u>		
	Omzetbelasting	22.662	3.522
	Loonheffingen	190.232	161.498
	Totaal belastingen en premies SV	<u>212.894</u>	<u>165.020</u>
2.4.10	<u>Pensioenen</u>	<u>46.839</u>	<u>40.655</u>
2.4.14	<u>Vooruitontvangen subsidies OCW</u>	<u>14.286</u>	<u>28.571</u>
2.4.17	<u>Vakantiegeld en bindingstoelage</u>	<u>134.610</u>	<u>116.205</u>
2.4.18	<u>Te betalen interest</u>	<u>18.998</u>	<u>19.851</u>
2.4.19	<u>Overige overlopende passiva</u>		
	Te betalen administratie en accountantskosten	22.627	20.885
	Te betalen kosten	33.260	75.316
	Nog te besteden deelnemersbijdragen	14.149	12.565
	Overige vooruit ontvangen bedragen	680.750	39.928
	Totaal overlopende passiva	<u>750.786</u>	<u>148.694</u>

G	Verantwoording subsidies
----------	---------------------------------

G1 Subsidies waarbij het eventueel niet aangewende deel van de subsidie, mits de activiteiten volledig zijn uitgevoerd, kan worden besteed aan andere activiteiten waarvoor bekostiging wordt verstrekt

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Datum	De activiteiten zijn ultimo verslagjaar conform de subsidiebeschikking geheel uitgevoerd en afgerond ¹
Subsidie zij-instroom	100015363	20-3-2024	*
Subsidie zij-instroom	100021694	19-12-2024	*
Subsidie zij-instroom	100025637	20-3-2025	*
Subsidie LLO-professionalisering opleiders	LLOP- K240030	1-5-2025	*

¹ * onderhanden = de subsidie loopt nog conform de subsidieverplichtingen
JA = de subsidie is afgerond conform subsidieverplichtingen
NEE = de subsidie is afgerond in strijd met de subsidieverplichtingen

G2 Subsidies met verrekeningsclausule

G2A Subsidies die uitsluitend mogen worden aangewend voor het doel waarvoor de subsidie is verstrekt, aflopend per ultimo verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Totale subsidiabele kosten t/m vorig verslagjaar	Saldo per 1 januari verslagjaar	Ontvangen in verslagjaar	Subsidiabele kosten in verslagjaar	Te verrekenen per 31 december verslagjaar
-									
				-			-	-	-

G2B Subsidies die uitsluitend mogen worden aangewend voor het doel waarvoor de subsidie is verstrekt, doorlopend tot in een volgend verslagjaar

Omschrijving	Toewijzing Kenmerk	Datum	Bedrag van de toewijzing	Ontvangen t/m vorig verslagjaar	Totale subsidiabele kosten t/m vorig verslagjaar	Saldo per 1 januari verslagjaar	Ontvangen in verslagjaar	Subsidiabele kosten in verslagjaar	Saldo per 31 december verslagjaar
-									
Totaal aflopend				-	-	-	-	-	-

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2025			
3 Baten	Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
3.1 Rijksbijdragen OCW			
3.1.1 Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs	4.655.264	4.557.300	4.390.544
3.1.2 Overige subsidies OCW	791.469	785.500	786.306
<i>Totaal rijksbijdragen OCW</i>	<u>5.446.733</u>	<u>5.342.800</u>	<u>5.176.850</u>
De Rijksbijdrage OCW beroepsonderwijs betreft de toegekende Rijksbijdrage beroepsonderwijs 2025 (20-09-2024) kenmerk 2024/2/1.000.004.877) inclusief latere (prijs)-aanpassingen.			
3.1.2 Specificatie overige subsidies OCW			
Aanvullende bekostiging LOB mbo	32.139	32.100	33.035
Excellentie MBO/ kwaliteitsafspraken	569.888	569.900	586.142
Wachtgeld	150.156	141.800	145.700
Zij-instromers	39.286	41.700	21.429
<i>Totaal overige subsidies OCW</i>	<u>791.469</u>	<u>785.500</u>	<u>786.306</u>
3.2 Overige overheidsbijdragen en -subsidies			
Erasmus+	8.367	21.800	15.206,00
LLO Katalysator	52.310	-	-
<i>Totaal overige overheidsbijdragen en -subsidies</i>	<u>60.677</u>	<u>21.800</u>	<u>15.206</u>
3.4 Baten in opdracht van derden			
Micromechanica/ projecten leerjaar 4	2.533	500	776
3.5 Overige baten			
3.5.2 Detachering personeel	128.513	60.400	76.352
3.5.4 Sponsoring	-	1.000	-
3.5.6 Vrijwillige ouderbijdragen	22.671	20.000	13.607
3.5.8 Vergoeding gereedschappen	12.347	19.300	7.215
3.5.10 Aandeel SLIM subsidie bedrijfsschool optica	-	-	-1.619
3.5.10 Aandeel in subsidie Quantum Delta Nederland	152.316	-	184.410
3.5.10 Aandeel in subsidie Planet Change	14.978	-	15.988
3.5.10 Aandeel in subsidie STO	4.249	-	40.193
3.5.10 Aandeel in subsidie Photon Delta Nederland	15.427	-	-
3.5.10 NRO onderwijspremie, aandeel 2025	139.600	-	-
3.5.10 Aandeel in subsidie Beethoven	179.589	-	-
3.5.10 Doorberekende machinekosten	3.472	4.700	8.743
3.5.10 Overige opbrengsten & giften	3.220	602.000	24.858
<i>Totaal overige baten</i>	<u>676.382</u>	<u>707.400</u>	<u>369.747</u>

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2025 (vervolg)				
4	Lasten	Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
4.1	Personeelslasten			
4.1.1	<u>Lonen, salarissen, sociale lasten en pensioenlasten</u>			
4.1.1.1	Lonen en salarissen	2.787.888	2.845.500	2.494.400
4.1.1.2	Sociale lasten	397.862	397.600	358.791
4.1.1.5	Pensioenpremies	384.960	418.100	353.135
		3.570.710	3.661.200	3.206.326
4.1.2	<u>Overige personeelslasten</u>			
4.1.2.1	Dotaties personele voorzieningen	4.400	2.500	6.465
4.1.2.2	Lasten personeel niet in loondienst	138.728	174.500	153.285
4.1.2.3	Arbo en VGM	19.698	26.700	24.071
4.1.2.3	Reiskosten woon-werkverkeer (incl. verhuiskostenverg.)	43.190	42.500	40.502
4.1.2.3	Opleidingen	53.389	82.600	36.012
4.1.2.3	Premies (bovenwettelijke) WW uitkeringen	517	3.700	2.583
4.1.2.3	Overige personeelslasten	28.943	33.600	19.987
		288.865	366.100	282.905
	Totaal personeelslasten	3.859.575	4.027.300	3.489.231
4.2	Afschrijvingen			
4.2.2	<u>Afschrijvingen materiële vaste activa</u>			
	Gebouwen	152.709	144.600	144.583
	Terreininrichting	1.632	1.700	1.632
	Verbouwingen	123.575	148.600	89.031
	Machines	86.247	94.600	75.901
	Hardware	29.261	32.400	29.304
	Software	18.359	9.800	7.573
	Overige materiële vaste activa	58.598	65.700	60.056
	Opbrengst verkopen machines	-6.535	-	-579
	<i>Totaal afschrijvingen</i>	463.846	497.400	407.501
4.3	Huisvestingslasten			
4.3.2	Verzekeringslasten	20.154	22.000	22.859
4.3.3	Onderhoudslasten (klein onderhoud)	131.014	97.400	171.469
4.3.4	Energie en water	178.951	203.300	200.967
4.3.5	Schoonmaakkosten	97.728	105.500	111.101
4.3.6	Belastingen en heffingen	136.490	134.900	128.460
4.3.7	Dotatie voorziening onderhoud	-	-	-
4.3.8	Overige huisvestingskosten	11.622	14.500	11.079
4.3.8	Doorbelaste huisvestingskosten	-	-2.400	-1.800
	<i>Totaal huisvestingslasten</i>	575.959	575.200	644.135

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2025 (vervolg)				
4.4 Overige lasten		Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
4.4.1	<u>Administratie- en beheerslasten</u>			
	Telefoonkosten	9.996	9.400	6.963
	Porto	4.629	4.900	1.892
	Drukwerk/ kopieerkosten	3.674	6.500	6.445
	Contributies en abonnementen	26.952	26.100	25.673
	Advieskosten	27.605	40.200	25.181
	Verzekeringen	7.886	8.400	8.008
	Administratiekosten	300	4.000	380
	Accountantshonoraria	47.671	43.900	52.806
	Reis- en verblijfskosten	28.399	40.700	26.486
	Huur apparaten	25.112	33.200	31.523
	Automatiseringskosten	120.618	135.700	126.099
	Kantoorkosten	11.376	8.400	7.947
	Totaal administratie- en beheerslasten	314.218	361.400	319.403
	<u>Accountantshonoraria</u>			
	Onderzoek van de jaarrekening en bekostigingsgegevens	47.671	43.900	52.806
4.4.2	<u>Inventaris en apparatuur</u>			
	Klein inventaris en studentfaciliteiten	190.408	16.400	23.822
	Onderhoud machines	73.934	37.900	74.885
	Verzekeringen machines en inventaris	18.837	19.600	23.627
	Onderhoud werkplaats/ werkplaatsbenodigdheden	131.982	220.200	114.906
		415.161	294.100	237.240
4.4.3	<u>Leer- en hulpmiddelen</u>			
	Automatiseringskosten leermiddelen	124	3.500	-1.750
	Boeken en tijdschriften	5.292	9.100	6.986
	Examenkosten	38.301	36.400	29.022
	Diplomeringskosten	3.518	6.000	3.037
	Readers/werkmappen	3.311	2.300	1.710
	Gereedschap	60.394	33.900	57.824
	Materialen	67.746	80.800	64.208
	Introductieweek	13.795	18.700	17.771
	Overige studentkosten	22.916	35.500	23.578
		215.397	226.200	202.386
4.4.5	<u>Overige</u>			
	<u>Marketing en publiciteit</u>			
	Reclamekosten	-328	10.500	1.510
	Website	6.573	1.600	470
	Beurzen	764	-	7.714
	Wervingskosten	94.628	68.000	30.264
	Overige publiciteitskosten	1.168	-	8.721
	Totaal marketing en publiciteit	102.805	80.100	48.679
	<u>Overige lasten</u>			
	Bestuurskosten	13.335	20.000	18.069
	Representatiekosten	33.048	10.500	11.106
	Kantinekosten	12.988	14.700	14.972
	Kosten herziening btw voorgaande jaren	5.445	-	6.644
	Mutatie voorziening dubieuze debiteuren	-	-	-1.555
	Overige	-150	-	1.291
	Totaal overige lasten	64.666	45.200	50.527
	Totaal overige lasten	1.112.247	1.007.000	858.235

B12 Toelichting behorende tot de enkelvoudige staat van baten en lasten over 2025 (vervolg)				
		Uitkomst 2025 EUR	Begroting 2025 EUR	Uitkomst 2024 EUR
5	Financiële baten en lasten			
5.1	<u>Financiële baten</u>			
5.1.1	Rentebaten rekening courant LIS	1.720	3.600	3.332
5.1.1	Rentebaten	50.013	63.700	56.309
	<i>Totaal financiële baten</i>	51.733	67.300	59.641
5.2	<u>Financiële lasten</u>			
5.2.1	Rente hypotheek	19.052	19.000	19.965
5.2.1	Rentelasten	-	-	-
5.2.1	Overige financiële lasten	4.896	5.000	4.909
	<i>Totaal financiële lasten</i>	23.948	24.000	24.874
	Saldo financiële baten en lasten	<u>27.785</u>	<u>43.300</u>	<u>34.767</u>
7	Resultaat deelnemingen			
	Resultaat Stichting LIS TOP	2.469	8.300	18.905
		<u>2.469</u>	<u>8.300</u>	<u>18.905</u>

B13 (Voorstel) Bestemming van het exploitatiesaldo

Voorgesteld wordt het exploitatiesaldo als volgt te muteren in het eigen vermogen:

	2025 EUR
Eigen vermogen per aanvang boekjaar	3.031.238
Verrekening exploitatiesaldo	204.952
Overige mutaties	-
Eigen vermogen per ultimo boekjaar	<u>3.236.190</u>

Dit voorstel, dat nog goedgekeurd dient te worden door de Raad van Toezicht, is voorshands in de jaarrekening verwerkt.

B14 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum.

B15 Algemene informatieGegevens over de rechtspersoon

Bevoegd gezag nummer	41894
Brin	020V
Statutaire naam	Stichting Leidse Instrumentmakers School
Juridische vorm	Stichting
KvK nummer	27336584
Webadres	http://www.lis.nl
Sector	BVE
Straatnaam/huisnummer	Einsteinweg 61
Postcode / Plaats	2333 CC Leiden
Telefoon	071-5681168

Informatie over de

Rapportageperiode	1-1-2025 t/m 31-12-2025
-------------------	-------------------------

Contactpersoon voor deze rapportage

Naam	Dhr. S.J.B. Vink
Functie	directeur-bestuurder
Telefoon	071-5681168
E-mail	vink@lis.nl

Accountant

Accountantskantoor	Flynth Audit B.V.
Accountant	mevrouw L.J.M. Schram RA

Model E Verbonden partijen

Naam	Juridische vorm	Statutaire zetel	Code activiteit	Eigen vermogen	Omzet 2025	Resultaat 2025	Verklaring art 2:403 BW	Deelname	Consolidatie
Stichting LIS TOP	Stichting	Leiden	1 en 4	-37.986	60.624	2.469	nee	100%	ja

Code activiteiten

- 1 = contractonderwijs
- 2 = contractonderzoek
- 3 = onroerende zaken
- 4 = overige

H.	WNT-verantwoording 2025 Stichting Leidse instrumentmakers School
-----------	---

De WNT is van toepassing op Stichting Leidse instrumentmakers School. Het voor Stichting Leidse instrumentmakers School toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2025 € 164.000 op basis van 5 complexiteitspunten, welke zijn goedgekeurd door de Raad van Toezicht op 11 december 2025.

Criterium	Punten
Totale baten <€5,5M	2
Aantal studenten <1.500	1
Aantal sectoren	1
Extra punt i.v.m. MBO techniek	1
Totaal aantal punten	5
Klasse voor bezoldigingsmaximum	B

1. Bezoldiging topfunctionarissen

1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling

Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13^e maand van de functievervulling inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

Gegevens 2025	
bedragen x € 1	S.J.B. Vink
Functiegegevens	Directeur-bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2025	1-1 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000
Dienstbetrekking?	Ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	127.706
Beloningen betaalbaar op termijn	20.316
Subtotaal	148.022
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	164.000
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	148.022
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2024	
bedragen x € 1	S.J.B. Vink
Functiegegevens	Directeur-bestuurder
Aanvang en einde functievervulling in 2024	1-1 t/m 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1,000
Dienstbetrekking?	ja
Bezoldiging	
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	119.237
Beloningen betaalbaar op termijn	19.131
Subtotaal	138.368
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	155.000
Bezoldiging	138.368

H. WNT-verantwoording 2025 Stichting Leidse instrumentmakers School (vervolg)

1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

In boekjaar 2025 is dit niet van toepassing bij Stichting Leidse instrumentmakers School.

1c. Toezichthoudende topfunctionarissen

Gegevens 2025			
bedragen x € 1	Mevr. J.H. Everts – van Driel	Drs. R. Nefkens	Dr. B.J. van Straten MBA
Functiegegevens	Voorzitter	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2025	1/1 t/m 31/12	1/1 t/m 31/12	1/1 t/m 31/12
Bezoldiging			
Bezoldiging	0	0	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	24.600	16.400	16.400
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	0	0	0
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2024			
	Mevr. J.H. Everts – van Driel	Drs. R. Nefkens	Dr. B.J. van Straten MBA
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2024	1/1 t/m 31/12	1/1 t/m 31/12	1/1 t/m 31/12
Bezoldiging			
Bezoldiging	0	0	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	23.250	15.500	15.500

H. WNT-verantwoording 2025 Stichting Leidse instrumentmakers School (vervolg)

bedragen x € 1	Dr. I.M.N. Groot	Dr. ir. R.W. Willekers	Drs. P.H. van Meenen
Functiegegevens	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2025	1/1 t/m 31/12	1/1 t/m 31/12	1/1 t/m 31/12
Bezoldiging			
Bezoldiging	0	0	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	16.400	16.400	16.400
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Bezoldiging	0	0	0
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2024			
Functiegegevens	Dr. I.M.N. Groot	Dr. ir. R.W. Willekers	Drs. P.H. van Meenen
	Lid	Lid	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2024	1/1 t/m 31/12	1/1 t/m 31/12	1/9 t/m 31/12
Bezoldiging			
Bezoldiging	0	0	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	15.500	15.500	5.167

bedragen x € 1	Dr. P.F. Moerman-Vegt
Functiegegevens	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2025	1/1 t/m 31/12
Bezoldiging	
Bezoldiging	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	16.400
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.
Bezoldiging	0
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	N.v.t.
Gegevens 2024	
Functiegegevens	Dr. P.F. Moerman-Vegt
	Lid
Aanvang en einde functievervulling in 2024	1/9 t/m 31/12
Bezoldiging	
Bezoldiging	0
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	5.167

H.	WNT-verantwoording 2025 Stichting Leidse instrumentmakers School (vervolg)
-----------	---

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 2.100 of minder

Topfunctionarissen inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt met een totale bezoldiging van €2.100 of minder

In boekjaar 2025 is dit niet van toepassing bij Stichting Leidse instrumentmakers School.

1e. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 2.100

De totale bezoldiging van een topfunctionaris inclusief degene die op grond van zijn/haar voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris wordt aangemerkt, voor al zijn/haar functies bij één WNT-instelling en eventuele aan deze WNT-instelling gelieerde rechtspersonen (uitsluitend te verantwoorden indien en voor zover er sprake is bij een topfunctionaris van bezoldiging voor andere werkzaamheden dan die als topfunctionaris bij de WNT-instelling en/of bezoldiging uit hoofde van werkzaamheden bij gelieerde rechtspersonen)

In boekjaar 2025 is dit niet van toepassing bij Stichting Leidse instrumentmakers School.

1f. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 2.100 waarop de anticumulatie bepaling van toepassing is

In het geval een leidinggevende topfunctionaris met een totale bezoldiging van meer dan € 2.100, op of na 1-1-2018 met een WNT-instelling een dienstbetrekking aangaat en hij/zij bij een of meer andere WNT-instellingen reeds een dienstbetrekking heeft als topfunctionaris, niet zijnde een toezichthoudende topfunctionaris, zijn bepaalde of alle onderdelen van deze tabel van toepassing. Indien van toepassing kan het betreffende tabelonderdeel dienen als aanvulling op tabel 1a. Dit geldt in voorkomende gevallen ook voor diegene die op grond van zijn/haar voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris wordt aangemerkt met een totale bezoldiging van meer dan € 2.100.

In boekjaar 2025 is dit niet van toepassing bij Stichting Leidse instrumentmakers School.

1g. Topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 2.100 of minder waarop de anticumulatiebepaling van toepassing is

In het geval een leidinggevende topfunctionaris met een totale bezoldiging van € 2.100 of minder, op of na 1-1-2018 met een WNT-instelling een dienstbetrekking aangaat en hij/zij bij een of meer andere WNT-instellingen reeds een dienstbetrekking heeft als topfunctionaris, niet zijnde een toezichthoudende topfunctionaris, zijn bepaalde of alle onderdelen van deze tabel van toepassing. Indien van toepassing kan het betreffende tabelonderdeel dienen als aanvulling op tabel 1d. Dit geldt in voorkomende gevallen ook voor diegene die op grond van zijn/haar voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris wordt aangemerkt met een totale bezoldiging van € 2.100 of minder.

In boekjaar 2025 is dit niet van toepassing bij Stichting Leidse instrumentmakers School.

2. Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen met of zonder dienstbetrekking inclusief degenen die op grond van hun voormalige functie nog 4 jaar als topfunctionaris worden aangemerkt

In boekjaar 2025 is dit niet van toepassing bij Stichting Leidse instrumentmakers School.

3. Bezoldiging niet-topfunctionarissen

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met een dienstbetrekking die in 2025 een bezoldiging boven het individueel toepasselijke drempelbedrag hebben ontvangen.

Goedkeuring jaarrekening

De jaarrekening 2025 is op 15 juni 2026 goedgekeurd door de Raad van Toezicht en vastgesteld door het Bestuur.

Stichting Leidse Instrumentmakers School,

Namens de Raad van Toezicht,

Namens het bestuur,

Mevr. J.H. Everts – van Driel, voorzitter

S.J.B. Vink, directeur-bestuurder

Dr. B.J. van Straten MBA

Dr. I.M.N. Groot - Beemsterboer

Dr. ir. R.W. Willekers

Drs. P.H. van Meenen

Dr. P.F. Moerman-Vegt

Deel C

Overige gegevens

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan de raad van toezicht van Stichting Leidse Instrumentmakers School

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2025

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2025 van Stichting Leidse Instrumentmakers School te Leiden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Leidse Instrumentmakers School op 31 december 2025 en van het resultaat over 2025 in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs;
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2025 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 'Referentiekader' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2025.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2025;
2. de staat van baten en lasten over 2025; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2025 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Leidse Instrumentmakers School zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2025 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1 sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie, naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij. De andere informatie bestaat uit:

- bestuursverslag;
- overige gegevens.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en op grond van de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.2.2 'Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2025 is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Regeling jaarverslaggeving onderwijs, paragraaf 2.2.2 'Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2025 en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling jaarverslaggeving onderwijs en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.2.2 'Bestuursverslag' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2025.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

Het college van bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Regeling jaarverslaggeving onderwijs. Het college van bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in paragraaf 2.3.1 'Referentiekader' van het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2025.

In dit kader is het college van bestuur tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van bestuur afwegen of de onderwijsinstelling in staat is haar activiteiten in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het college van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het college van bestuur het voornemen heeft om de onderwijsinstelling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het college van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de instelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de onderwijsinstelling.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht, dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Onderwijsaccountantsprotocol OCW 2025, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's:
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten;
 - van het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, die van materieel belang zijn;
- het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de onderwijsinstelling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het college van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of de onderwijsinstelling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een instelling haar continuïteit niet langer kan handhaven;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Amstelveen, 16 juni 2026
Flynth Audit B.V.

Ondertekend door Laetitia Schram

L.J.M. Schram RA

Paraaf voor waarmerkingsdoeleinden:

L.S.

Leidse instrumentmakers School

Einsteinweg 61

2333 CC Leiden

+31 (0)71 5681168

info@lis.nl

lis.nl

